

Tercera edició

Manual sobre integració per a responsables de l'elaboració de polítiques i professionals

Direcció General de
Justícia, Llibertat i Seguretat

Aquest Manual presenta bones pràctiques i les lliçons extretes dels 27 Estats membres de la Unió Europea, així com d'altres països d'immigració, sobre els següents temes: intercanvis europeus d'informació i bones pràctiques, mitjans de comunicació i integració, sensibilització i capacitació dels immigrants, plataformes de diàleg, obtenció de la nacionalitat i exercici de la ciutadania activa, joves immigrants, educació i mercat de treball.

S'ha elaborat en estreta col·laboració amb els punts de contacte nacionals per a la integració amb l'objectiu de promoure la creació d'un marc europeu coherent sobre la integració que faciliti l'intercanvi d'experiències i d'informació. El Manual va dirigit als responsables de la formulació de polítiques i als professionals en els nivells local, regional, nacional i de la Unió Europea

Oficina de Publicacions

ISBN 978-92-79-16230-5

Comissió Europea

Manual sobre integració per a responsables de l'elaboració de polítiques i professionals

Tercera edició, abril de 2010

*Europe Direct és un servei que us ajudarà a trobar respostes
sobre la Unió Europea*

Número de telèfon gratuït (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Alguns operadors de telefonia mòbil no permeten trucar als números 00 800 o cobren la trucada.

Aquest Manual ha estat redactat per Jan Niessen i Thomas Huddleston, del Migration Policy Group (MPG), a instàncies de la Comissió Europea (Direcció General de Justícia, Llibertat i Seguretat).

Es pot descarregar des del web de la Comissió Europea (http://ec.europa.eu/justice_home/) i del web europeu sobre integració (<http://ec.europa.eu/ewsi/>).

Edició original: *Handbook on Integration for policy-makers and practitioners, Third edition*

ISBN original: 978-92-79-13511-8

d.o.i: 10.2758/15387

© Unió Europea, 2009

Aquest document es pot reproduir sempre que se'n citi la font.

© Disseny: Ruben Tinman / www.nowords.nl

© Fotografia: MM Productions/Corbis

Traducció al català:

Secretaria per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya
www.gencat.cat/dasc/immigracio

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria per a la Immigració

Impressió de la versió catalana:

Representació de la Comissió Europea a Barcelona – Juliol de 2010
Passeig de Gràcia, 90 – 08008 Barcelona

COMISSIÓ EUROPEA
Representació a Barcelona

ISBN: 978-92-79-16230-5

doi: 10.2758/56249

La traducció al català ha estat elaborada a partir de la versió anglesa.

Aquesta edició no és una edició oficial de la Unió Europea.

IMPRES EN PAPER RECICLAT.

Índex

Pròleg	6
Introducció	9
■ Capítol 1. Intercanvis europeus d'informació i bones pràctiques	13
1.1. Cooperació europea específica en matèria d'integració	15
1.2. El Manual	21
■ Capítol 2. Mitjans de comunicació i integració	25
2.1. Reptes i oportunitats en el context dels mitjans de comunicació	26
2.2. Disseny d'una estratègia mediàtica eficaç	30
2.3. Més diversitat en els mitjans de comunicació	37
Conclusions	46
■ Capítol 3. Sensibilització i capacitat dels immigrants	49
3.1. Sensibilització: opinions fonamentades i mobilització ciutadana	51
3.2. Capacitació i actuació	67
Conclusions	74
■ Capítol 4. Plataformes de diàleg	77
4.1. Creació i funcionament d'una plataforma: superació dels obstacles	80
4.2. La funció de les autoritats públiques i de les organitzacions cíviques	94
Conclusions	99

■ Capítol 5. Obtenció de la nacionalitat i exercici de la ciutadania activa	101
5.1. Conceptes i diversitat d'interessos en el futur d'una societat diversa	103
5.2. Adquisició de la nacionalitat	108
5.3. Procediments administratius que no posin traves als futurs ciutadans	113
5.4. De l'adquisició de la nacionalitat a la ciutadania activa entre els nous i els ciutadans de sempre	121
Conclusions	126
■ Capítol 6. Joves immigrants, educació i mercat de treball	129
6.1. Millora del sistema educatiu	130
6.2. Inversió en l'alumnat	141
6.3. Transició més fàcil cap a l'educació superior i el mercat laboral	147
Conclusions	156
Annex I: Principis bàsics comuns d'integració d'immigrants a la Unió Europea	159
Annex II: Eina per a l'avaluació comparativa de la integració	161
Annex III: Punts de contacte nacionals sobre integració	165
Annex IV: Principals fonts bibliogràfiques	171

Llegenda:

Per facilitar la consulta del Manual s'han fet servir els símbols següents:

= Conclusió en què es destaca un aprenentatge

= Exemple de bona pràctica

= Enllaç a una pàgina d'Internet amb més informació. S'hi han inclòs enllaços sempre que ha estat possible. Cal tenir en compte que els enllaços eren vàlids en el moment de redacció d'aquest document, però que des d'aleshores hi pot haver hagut algun canvi.

Pròleg

Fa set anys, al Consell Europeu de Tessalònica, els caps d'Estat i de Govern feien una crida als Estats membres perquè alimentessin el debat sobre integració amb l'objectiu d'aprendre els uns dels altres. En aquest sentit, la Comissió Europea, en cooperació amb els punts de contacte nacionals sobre integració i amb diferents experts que es reuneixen amb regularitat, va decidir elaborar un manual de bones pràctiques.

Avui presentem la tercera edició d'aquest Manual, que repassa temes tan importants com ara els mitjans de comunicació i la integració, la sensibilització i capacitació dels emigrants, les plataformes de diàleg, l'adquisició de la nacionalitat i la pràctica de la ciutadania activa i el jovent immigrant, l'educació i el mercat laboral. Gairebé 600 experts, tant representants de l'Administració com de la societat civil, han dedicat més de 18 mesos a fer un intercanvi d'idees sobre aquests temes crucials. El resultat de tot plegat és un ventall molt ampli d'experiències, d'exemples a seguir, que trobareu descrits en aquesta edició del Manual. Però aquest Manual no és l'únic fruit de la labor dels experts. Set anys de treball, tres edicions del Manual, catorze seminaris tècnics i la implicació de centenars de persones: tot plegat ha fet que es creï una xarxa de professionals ben cohesionada, que funciona.

Encara queden reptes en aquest sentit, és evident, però aquest Manual ens permet fer un pas més perquè tots plegats anem trobant les solucions que necessitem. En les edicions anteriors, tractàvem els programes introductoris, la participació cívica, els indicadors, el foment de la integració, l'habitatge en entorns urbans, la integració econòmica i la gestió de la integració. Amb aquesta tercera edició quedaran coberts gairebé tots els àmbits importants dels principis bàsics comuns acordats pels Estats membres el 2004.

La comunitat d'integració està creixent. L'any passat es va crear un fòrum accessible per a tothom: el web europeu sobre integració. S'hi han afegit centenars de bones pràctiques que ens seguiran donant idees; pràctiques que segurament es traduiran en projectes nous que donaran molt bons resultats. I alguns d'aquests projectes han estat finançats pel Fons Europeu per a la Integració.

Amb aquesta tercera edició i el nou web d'Internet concloem la primera fase del Programa Comú per a la Integració del 2005. El Tractat de Lisboa ens anima a establir mesures que ofereixin incentius i suport a les propostes dels Estats membres a favor de la integració. Amb l'impuls del Programa d'Estocolm, les conferències ministerials en matèria d'integració i els debats del Fòrum Europeu sobre la Integració, iniciem una etapa de treball plena de dinamisme i amb un objectiu comú: que tots els ciutadans se sentin bé en una societat diversa. La Comissió Europea continua plenament compromesa amb aquest procés.

A handwritten signature in blue ink, reading "Jonathan Faull". The signature is fluid and cursive, with a prominent loop at the end of the last name.

Jonathan Faull
Director general
DG Justícia, Llibertat i Seguretat
Comissió Europea

Introducció

Aquest Manual sobre integració recull una sèrie de bones pràctiques i ensenyaments sortits de l'experiència dels responsables de la formulació de polítiques i de professionals d'arreu d'Europa. En recollir i presentar exemples de diferents àrees relacionades amb la integració d'immigrants, el Manual participa en un procés polític més ampli dins l'àmbit de la integració a la Unió Europea (UE), sobretot pel que fa al desenvolupament del marc europeu per a la integració.

Com en les anteriors edicions, en aquestes pàgines es conjuguen temes «de fons» i temes «de metodologia». Es tracten tres àrees temàtiques i tres estratègies de gestió. En els capítols sobre el paper dels mitjans de comunicació, l'obtenció de la nacionalitat i l'exercici de la ciutadania activa, i sobre les experiències dels joves immigrants en el sistema educatiu i el mercat de treball, s'hi presenten exemples pràctics i s'hi explica què se n'ha tret, de treballar en aquests àmbits. Els capítols sobre l'intercanvi europeu d'informació i bones pràctiques, sobre les activitats de sensibilització i capacitació, i sobre les plataformes de diàleg examinen les estructures i els mecanismes utilitzats per a la implantació amb èxit d'estratègies d'integració en tots els àmbits de la política. Aquesta tercera edició es basa en una sèrie de seminaris tècnics organitzats pels ministres responsables d'Integració a Viena (novembre de 2007), París (novembre de 2007), Atenes (març de 2008), Dublín (maig de 2008), Lisboa (novembre de 2008) i Tallin (febrer de 2009).

Una Europa pròspera mira de garantir el benestar permanent de tots els seus residents, que formen part d'unes societats caracteritzades per la diversitat. Diferents col·lectius d'immigrants continuaran arribant i establint-se en unes societats europees immerses en un procés de transformació, un procés influït per canvis socioeconòmics i demogràfics.

Les polítiques d'integració tenen l'objectiu d'assolir, amb el temps, una convergència de resultats socials per a tots. Però cal la implicació activa de tots els ciutadans i residents, els d'origen immigrant i els nadius. Tothom pot contribuir a la vida social, econòmica, cultural i cívica de la societat segons les seves capacitats i competències. Les persones desenvolupen una capacitat d'aprenentatge permanent i tothom pot ser un agent de canvi en una societat integradora. L'equiparació de drets i deures fa possible aquesta participació, igual que el caràcter obert de les institucions.

De fet, els residents d'origen immigrant es poden trobar amb dificultats pel seu origen, per les condicions en què viuen o per temes de discriminació. Però els residents d'origen no immigrant també poden tenir dificultats per conviure amb els nous, per adaptar-se a la creixent diversitat de l'entorn i per acceptar nous conceptes de ciutadania i participació.

Per a les noves formes de ciutadania activa, cal eliminar obstacles i crear situacions que facilitin la integració. Les autoritats públiques, la societat civil i el sector privat col·laboren i contribueixen al procés d'integració esdevenint «organitzacions en procés d'aprenentatge». Adquireixen coneixements interculturals i s'anticipen a les necessitats diferents, la dinàmica social i el benestar d'una població cada vegada més diversa.

El capítol 1 es diferencia dels altres perquè descriu com s'intercanvien informació i bones pràctiques a través de la cooperació europea en matèria d'integració. Els exemples pràctics recullen activitats realitzades a escala europea, no se centren en l'àmbit nacional. El capítol tracta l'establiment d'un marc jurídic i aborda la seva aplicació. També fa referència a l'establiment de prioritats polítiques a escala europea i descriu breument els principals elements del Programa Comú per a la Integració, com ara el web europeu sobre la integració i el Fòrum Europeu sobre Integració. D'altra banda, també es descriu el procediment d'elaboració del Manual, incloses les tres sèries de seminaris tècnics que han donat lloc a les tres edicions successives.

Al capítol 2 s'analitza el paper dels mitjans de comunicació en la integració dels immigrants. En les democràcies liberals, on la llibertat de premsa està garantida, el paper dels mitjans consisteix a informar, educar i entretenir. Els mitjans funcionen com una plataforma per a la comunicació oberta i honesta dels aspectes positius i negatius de la realitat social, incloent-hi la immigració. Disposen d'uns instruments poderosos per incidir en les actituds de la societat i subministrar informació a tothom, incloent-hi els immigrants. Les organitzacions de mitjans de comunicació estan aprenent a captar les necessitats d'una audiència cada vegada més diversa; a superar obstacles i a obrir les portes de la seva professió i de les seves organitzacions a les persones d'origen immigrant. I els professionals dels mitjans de comunicació, les administracions públiques, els polítics, la població en general, la societat civil i l'empresa privada poden contribuir a aquestes iniciatives. En aquest capítol es descriuen algunes estratègies per desenvolupar les competències dels interessats en integració en el món de la comunicació.

Al capítol 3 es relacionen la sensibilització i la capacitat dels immigrants com a dues estratègies complementàries. Totes dues estratègies demostren que la integració social és un procés bidireccional d'acomodament entre els immigrants i la població en general. Gràcies a les activitats de sensibilització, els responsables de la formulació de polítiques i els professionals poden difondre informació relacionada amb la integració i la sensibilitat pel bé de tots. I aquesta sensibilització contribueix a la capacitat, ja que permet que grups específics estiguin més ben informats sobre la diversitat i puguin participar més activament en el debat. La capacitat fa que els immigrants tirin endavant. Parteix del coneixement que tenen de les seves necessitats i augmenta els seus recursos i les seves capacitats en aquests àmbits. D'aquesta manera, els immigrants i les seves organitzacions poden prendre decisions amb coneixement de causa i comprometre's a adoptar mesures que canviïn la seva integració. La capacitat contribueix a la sensibilització quan els projectes comencen a visibilitzar-se i contribueix també a desenvolupar les habilitats personals dels immigrants com a agents de sensibilització. Aquests dos conceptes donen lloc a una interacció freqüent entre els residents: d'una banda, com a voluntaris, a través de l'accés a les institucions generals i a les noves agrupacions d'organitzacions i, d'altra banda, com a ciutadans, a través de la participació en la formulació de polítiques d'integració i en noves formes de ciutadania local i cívica.

Al capítol 4 es descriuen les plataformes de diàleg com a eina per a la negociació de la integració. Aquestes plataformes promouen l'enteniment i la confiança a llarg termini, i

poden prevenir i resoldre conflictes dintre dels col·lectius d'immigrants, de residents i de ciutadans d'origen immigrant i no immigrant, així com entre els col·lectius i amb l'Administració. S'hi descriu cada etapa del procés de creació i gestió de plataformes de diàleg puntuals i més permanents. Té en compte els obstacles pràctics que els professionals se solen trobar i les funcions de facilitació que es poden assignar a entitats públiques o a organitzacions de la societat civil. Una plataforma eficaç genera un intercanvi obert i respectuós d'opinions i, quan es fa bé, ajuda els participants a trobar un espai comú per a la cooperació amb la finalitat d'atendre les necessitats de la comunitat. Les activitats de seguiment prenen el relleu quan la plataforma de diàleg s'atura, i poden servir per crear noves xarxes de persones i organitzacions que treballen sobre el terreny, donant-los un sentiment d'identitat comuna i d'interès pel benestar de tothom.

Al capítol 5 s'examina l'obtenció de la nacionalitat des de la perspectiva de la integració centrada en la ciutadania. Els immigrants que veuen el seu futur en un país determinat tenen interès a viure-hi amb igualtat de drets, deures i oportunitats de participació. Els Estats membres de la UE convertits en països receptors d'immigració miren de fomentar la inclusió socioeconòmica i política elevant l'índex de naturalització dels residents de primera generació i garantint l'adquisició de la nacionalitat per als fills nascuts al país. En aquest sentit, s'eliminen determinats obstacles de la legislació tradicional que poden resultar excloents o desencoratjadors, tot i que no sigui de manera intencionada, per a les demandes de nacionalitat. Es redueixen els tràmits administratius, que són els que més retarden el procés, els que més desanimen. S'aconsegueix, així, més eficiència en la implantació i més satisfacció amb el servei entre els futurs ciutadans. Dintre de l'esperit de facilitació dels procediments, en diversos Estats membres es concedeix una alta prioritat a l'augment de la participació i de l'interès entre la població en general. Una vegada obtinguda la nacionalitat, la promoció de la ciutadania activa entre tots els ciutadans, els de sempre o els nous, es pot començar a influir en el futur comú d'una societat caracteritzada per la diversitat. La ciutadania activa enllaça les diferents identitats dels seus membres i els permet contribuir a la vida econòmica, social, cultural, cívica i política del país.

Al capítol 6 s'examinen diferents estratègies per millorar el rendiment acadèmic i els resultats professionals dels joves immigrants. Els professionals saben que les diferències en l'ensenyament, els factors socioeconòmics i el coneixement de l'idioma poden tenir un impacte considerable en les oportunitats i els reptes dels residents d'origen immigrant en les diferents etapes de la seva educació, des de la infància fins als primers anys com a adults. És possible adoptar mesures per desenvolupar les capacitats dels joves immigrants i de les institucions generals responsables d'atendre les necessitats d'aprenentatge de tots els estudiants, bé siguin immigrants o nadius. Juntament amb una sòlida educació intercultural, aquest enfocament promou mètodes nous i millors de participació en unes escoles i unes comunitats que cada vegada tenen més diversitat. La millora de la qualitat i l'eficàcia de l'educació i formació, així com l'accessibilitat per als immigrants, crea més i millors oportunitats professionals, que alhora fomenten la competitivitat econòmica del país i la seva cohesió social.

Capítol 1

Intercanvis europeus d'informació i bones pràctiques

La immigració i la integració han passat de ser rellevants només per a unes quantes persones especialitzades a ocupar un lloc destacat en l'agenda d'organitzacions molt diverses. Les polítiques nacionals i regionals en matèria d'integració cada vegada tenen més pes en les decisions preses a escala de la Unió Europea. La formulació de polítiques europees pot ser una tasca llarga i complexa, amb diferents graus de participació dels governs nacionals, la societat civil i les institucions europees. La Comissió Europea hi té un paper fonamental, generalment com a promotora i coordinadora. Per entendre la seva situació, els responsables de la formulació de polítiques i els professionals que treballen en l'àmbit local, regional i nacional han de saber com es formulen les polítiques europees i han de poder participar en mecanismes europeus de cooperació.

En la primera part d'aquest capítol s'explica breument el funcionament actual de la cooperació europea en matèria d'integració. Les disposicions del Dret comunitari regulen àrees de gran transcendència per a la integració dels immigrants, i la cooperació jurídica en aquest sentit es veu reforçada amb nous compromisos polítics i amb col·laboracions de caire més tècnic. En el marc coordinat per la Comissió Europea, l'intercanvi d'informació entre els punts de contacte nacionals per a la integració i la Comissió arriba a les reunions dels ministres responsables d'Integració. Aquestes conclusions marquen les prioritats per als nous àmbits de cooperació europea que es posaran en marxa i que es finançaran a través de projectes de diferents parts interessades i d'administracions locals, regionals i nacionals d'arreu d'Europa.

No es planteja aquí el context més general del foment de la integració a escala de la Unió Europea, perquè aquest aspecte ja es va tractar en la Comunicació de la Comissió Europea sobre el programa comú per a la integració (2005). Altres àmbits de la cooperació europea ja han tractat el tema de la integració de diferents categories d'immigrants, incloent-hi els refugiats, des del punt de vista de la cultura, l'educació, l'ocupació, la iniciativa empresarial, la igualtat d'oportunitats, la salut, el multilingüisme, l'opinió pública, la recerca, la inclusió social i les polítiques urbanes. A més, en el camp de la integració dels immigrants, cal destacar també la labor de dues agències europees independents: l'Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, amb seu a Viena i que ha substituït l'Observatori Europeu del Racisme i la Xenofòbia, i la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball (Eurofound), amb seu a Dublín.

En la segona part del capítol es descriuen les tres sèries de seminaris tècnics que s'han traduït en les corresponents edicions d'aquest Manual. En recopilar i presentar exemples concrets de diferents àmbits de la integració dels immigrants, el Manual contribueix al procés més ampli de desenvolupament d'un marc europeu per a la integració.

1.1. Cooperació europea específica en matèria d'integració

En els deu darrers anys, els governs nacionals dels Estats membres de la Unió Europea s'han compromès a ampliar les competències de les institucions de la Unió Europea i els programes de treball per a la integració dels nacionals de tercers països amb permís de residència.

Normativa

El Tractat d'Amsterdam de 1997 va ampliar les competències legislatives de la Unió Europea en matèria de llibertat, seguretat i justícia. Quan va entrar en vigor, el 1999, els Estats membres, de conformitat amb les conclusions del Consell Europeu de Tampere, es van fixar com a objectiu unes polítiques d'integració més ambicioses: garantir un tracte just per als immigrants extracomunitaris que resideixen legalment als països de la Unió Europea. Els Estats garantirien a aquests nacionals de tercers països els mateixos drets i els mateixos deures que als ciutadans de la Unió. També els oferirien l'oportunitat d'obtenir la nacionalitat del país de residència.

S'ha aprovat legislació comunitària en determinades àrees en relació amb la integració. Concretament, dos instruments legislatius relacionats amb la integració dels immigrants:

Directiva 2003/86/CE, de 22 de setembre de 2003, sobre el dret al reagrupament familiar

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0086:ES:NOT>

Directiva 2003/109/CE, de 25 de novembre de 2003, relativa a l'estatut dels nacionals de tercers països residents de llarga durada

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0109:ES:NOT>

A instàncies de la Comissió Europea, la Xarxa Odysseus d'Experts Acadèmics va dur a terme una sèrie d'estudis sobre la transposició d'aquestes directives. Els informes resultants es poden consultar al web següent:

www.ulb.ac.be/assoc/odysseus/index2.html

S'han aprovat també dos instruments legislatius contra la discriminació:

Directiva 2000/43/CE, de 29 de juny, relativa a l'aplicació del principi d'igualtat de tracte de les persones independentment del seu origen racial o ètnic

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:es:HTML>

Directiva 2000/78/CE, de 27 de novembre, relativa a l'establiment d'un marc general per a la igualtat de tracte en la feina i l'ocupació

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0078:ES:HTML>

La Xarxa europea de juristes independents experts en antidiscriminació ofereix assessorament i suport a la Comissió i als Estats membres per a la transposició i aplicació d'aquests dos instruments legals.

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=615&langId=en>

Establiment de prioritats

Els governs nacionals han adquirit compromisos polítics i recorren a la cooperació europea per fixar prioritats d'actuació comunes. En les conclusions del Consell de 2004, els Estats membres van adoptar els principis bàsics comuns per a les polítiques d'integració d'immigrants. Aquests principis es reproduïen en l'annex 1.

Amb aquests principis bàsics comuns es pretén el següent:

- Ajudar els Estats membres a formular polítiques d'integració proporcionant-los unes directrius senzilles i no vinculants que els permetin jutjar i avaluar les seves iniciatives.
- Servir de base perquè els Estats membres puguin explorar la manera en què les administracions europees, nacionals, regionals i locals puguin contribuir a la formulació i aplicació de les polítiques d'integració.
- Ajudar el Consell a reflexionar i, amb el temps, a establir els mecanismes i les polítiques necessàries en la Unió Europea per donar suport a les iniciatives nacionals i locals en matèria de polítiques d'integració.

En les conferències europees dels ministres responsables d'Integració s'adopten nous compromisos polítics i noves prioritats de cooperació europea. Aquestes conferències s'han celebrat a Groningen (2004), Potsdam (2007), Vichy (2008) i a Saragossa, durant la Presidència espanyola (2010).

Cooperació tècnica

La cooperació tècnica en matèria d'immigració es va iniciar amb el Programa de l'Haia, un programa de treball de cinc anys de durada acordat pels Estats membres de la Unió Europea per reforçar la cooperació i afavorir la creació d'un espai comú de llibertat, seguretat i

justícia. El Programa d'Estocolm, per al període de 2010 a 2014, donarà un nou impuls a aquesta qüestió.

La comunicació de 2005 de la Comissió Europea sobre un programa comú per a la integració va ser la primera resposta de la Comissió per fixar un marc europeu coherent. Si existeixen mecanismes de cooperació a escala europea perquè els implicats puguin compartir experiències i informació més enllà de les seves fronteres, els Estats membres tenen un incentiu per posar en pràctica els principis bàsics comuns i per reforçar els esforços d'integració. Els mecanismes descrits en aquest apartat són els fonaments d'aquest marc.

L'any 2002, els punts de contacte nacionals per a la integració (PCNI) van formar una xarxa intergovernamental d'intercanvi d'informació entre els representants dels ministeris nacionals responsables d'Integració i la Comissió Europea. Aquesta xarxa treballa per fer operativa i millorar la implantació de la cooperació tècnica, fixar uns objectius comuns, establir metes o elements de referència i reforçar la coordinació entre les polítiques nacionals i de la UE.

La Comissió ha estructurat els intercanvis d'informació i ha elaborat diverses publicacions comparatives sobre les polítiques i pràctiques d'integració a la UE. Els seus tres informes anuals sobre migració i integració a Europa contenen informació facilitada sobretot pels PCNI sobre les polítiques i estadístiques d'immigració i sobre l'aplicació dels principis bàsics comuns d'integració. El Manual que teniu a les mans, en les seves tres edicions, ha estat un element bàsic per a l'impuls d'intercanvi d'informació i de pràctiques facilitades pels PCNI.

El web europeu sobre integració situa en un nivell superior l'intercanvi estructurat d'informació. S'adreça a tots els interessats, constitueix un portal públic per compartir informació i pràctiques de tots els Estats membres i cobreix totes les dimensions de la integració. El seu objectiu és promoure polítiques i pràctiques d'integració mitjançant l'intercanvi d'estratègies eficaces i fomentar la cooperació entre administracions públiques i organitzacions de la societat civil de la Unió Europea. Està obert a tothom i permet compartir bones pràctiques, descobrir oportunitats de finançament, buscar socis per a projectes, mantenir-se al dia sobre les últimes iniciatives adoptades a escala europea, nacional i local, i estar en contacte amb persones que es dediquen a la integració dins la UE. Fent de pont entre els professionals i els responsables de la formulació de polítiques d'integració, el web europeu sobre integració ofereix continguts d'alta qualitat procedents d'arreu d'Europa i promou la col·laboració entre els professionals de la integració.

En el web europeu sobre integració (www.integration.eu) s'hi pot trobar el següent:

- Un conjunt de bones pràctiques sobre integració, presentades de manera clara i que facilita la comparació: pràctiques de projectes europeus i nacionals, d'autoritats locals i d'organitzacions de la societat civil que es presenten a partir d'una plantilla comuna que facilita la comparativa.
- Iniciatives a escala europea, com ara les noves directives europees, les conclusions del Consell i les comunicacions de la Comissió.
- Fitxes d'informació per països, amb l'última informació disponible sobre legislació i programes sobre polítiques concretes.
- Aplicacions com ara una eina per buscar socis per a projectes concrets, que facilita el treball en xarxa i el desenvolupament de projectes comuns; s'ofereix informació bàsica sobre organitzacions que treballen en l'àmbit de la integració i un llistat de persones registrades en el web que volen compartir les seves dades.
- Informació sobre oportunitats de finançament: la disponibilitat d'informació actualitzada és un requisit important per als usuaris d'aquest web. S'hi presenta informació sobre oportunitats de finançament de la Comissió Europea per als professionals i es fa difusió de programes de finançament gestionats pels Estats membres i per fundacions privades.
- Una àmplia biblioteca de documentació amb informes, documents de polítiques concretes, legislació i avaluacions d'impacte.
- Fòrums de debat: hi ha fòrums moderats on es publiquen resums dels missatges rebuts; d'aquesta manera, els subscriptors poden veure els últims missatges i decidir ràpidament si hi volen respondre.
- Actualització periòdica de notícies i actes: s'envia periòdicament per correu electrònic un butlletí amb informació bàsica i estudis de casos referits a temes d'actualitat.
- Llista d'enllaços a web externs.

El web el va presentar la Comissió Europea en la primera reunió del Fòrum Europeu sobre Integració, a l'abril de 2009, un fòrum que es va crear amb la col·laboració del Comitè Econòmic i Social Europeu, que va elaborar un dictamen exploratori sobre el paper de la societat civil en la promoció de les polítiques d'integració.

El Fòrum Europeu sobre Integració ofereix un mecanisme de consulta entre la societat civil i la Comissió Europea. En el Programa Comú de la Unió Europea es diu que per poder adoptar un enfocament global de les polítiques d'integració, cal més participació a escala europea de les parts interessades a tots els nivells de govern. El Fòrum és un instrument per implicar els agents socials en aquest procés.

Una iniciativa similar a escala urbana, Ciutats Integradores, ha reunit la Comissió Europea i Eurocities, la xarxa de les principals ciutats europees. En les conferències anuals es posen en contacte els diferents nivells de gestió i es fan propostes per a l'aplicació dels principis bàsics comuns.

www.intcities.eu

El Fòrum Europeu sobre Integració donarà veu als representants de la societat civil en qüestions relacionades amb la integració, sobretot pel que fa al programa de treball de la Unió Europea en l'àmbit de la integració, i permetrà a la Comissió Europea adoptar un paper proactiu en aquests debats. El Fòrum oferirà un valor afegit com a font addicional d'informació, de consulta, d'intercanvi de coneixements especialitzats i d'elaboració de recomanacions. Les activitats del Fòrum es guiaran pels principis bàsics comuns d'integració.

En les conferències ministerials de Potsdam i Vichy, els Estats membres van crear uns «mòduls europeus» com una nova manera d'intensificar l'intercanvi d'informació i bones pràctiques. Els mòduls de temes d'actualitat relacionats amb la integració estan pensats com a instruments pràctics per als responsables de la formulació de polítiques i els professionals. Entre els resultats podem trobar normes, elements comparatius de referència, avaluacions d'experts i altres eines, així com indicacions pràctiques per a una correcta aplicació. Aquests mòduls han permès avançar i millorar el treball iniciat en les diferents formes de cooperació europea en matèria d'integració, incloent-hi les tres edicions d'aquest Manual.

Una de les prioritats fonamentals de la futura cooperació en l'àmbit de les polítiques d'integració és la creació d'eines d'avaluació i comparació. Amb aquest tipus d'eines, els responsables de la formulació de polítiques poden garantir que les polítiques d'integració es basen en la pràctica i en proves concretes; i això es pot fer mitjançant avaluacions d'impacte, autoavaluacions i avaluacions d'experts, o recollint l'opinió de la població en general i de col·lectius d'immigrants que són força inaccessibles. Els indicadors poden ser útils en aquest sentit.

El principi bàsic comú núm. 11 reconeix la necessitat d'establir «indicadors i mecanismes d'avaluació clars per ajustar les polítiques, avaluar els avenços en la integració i fer un intercanvi d'informació més eficaç». Expressa, per tant, la necessitat de disposar d'eines i elements de referència que ajudin els governs a avaluar la rellevància, l'eficàcia, la sostenibilitat i l'impacte de les polítiques i les pràctiques. La creixent demanda en la UE d'avaluacions basades en indicadors s'ha vinculat a noves oportunitats de finançament per desenvolupar indicadors comparatius i marcs d'avaluació. En els darrers quinze anys, la Comissió Europea ha finançat uns sis projectes de recerca sobre diferents tipus d'indicadors, així com estudis sobre la possibilitat de crear un marc comú europeu d'avaluació comparativa.

Instruments financers específics

Les prioritats relacionades amb la integració s'han vist reflectides en alguns dels grans programes de finançament, com el Fons Social Europeu, així com en els àmbits del desenvolupament urbà, l'educació i la cultura. Quant a les polítiques d'integració dirigides específicament a nacionals de tercers països que resideixen a la Unió Europea, la primera ronda de finançament es va centrar en projectes transnacionals del programa INTI (18 milions d'euros assignats a 64 projectes entre 2003 i 2006). Aquests projectes han contribuït a reforçar la cooperació tècnica basada en el diàleg amb la societat civil, l'avaluació de pràctiques i la creació de xarxes a escala de la Unió Europea. Des del 2007,

el Fons Europeu per a la Integració de Nationals de Tercers Països (825 milions d'euros en el període 2007-2013) finança programes anuals dels Estats membres (93 % del pressupost total) i intervencions comunitàries (7 %).

L'objectiu general del Fons per a la Integració és donar suport a les iniciatives dels Estats membres que tinguin com a finalitat ajudar els nacionals de tercers països a complir els requisits exigits per a la concessió del permís de residència i facilitar la seva integració en les societats europees. A aquest efecte, el Fons contribueix a crear i implementar estratègies nacionals d'integració en tots els aspectes de la societat, tenint molt en compte el principi que la integració és un procés dinàmic, bidireccional, d'adaptació mútua, tant per als immigrants com per als ciutadans dels Estats membres.

D'acord amb l'article 3 de la Decisió del Consell 2007/435/CE, de 25 de juny de 2007, el Fons per a la Integració ha de contribuir a l'assoliment dels objectius específics següents:

- Facilitar l'elaboració i aplicació de procediments d'admissió pertinents i adequats per al procés d'integració de nacionals de tercers països.
- Desenvolupar i aplicar el procés d'integració de nacionals de tercers països nousvinguts als Estats membres.
- Augmentar la capacitat dels Estats membres per desenvolupar, aplicar, supervisar i avaluar les polítiques i mesures d'integració dels nacionals de tercers països.
- Intercanviar informació, bones pràctiques i cooperació dins els Estats membres i entre ells, a l'hora de desenvolupar, aplicar, supervisar i avaluar les polítiques i mesures d'integració dels nacionals de tercers països.

1.2 El Manual

La idea d'un Manual europeu sobre la integració va sorgir arran del Consell Europeu de Tessalònica celebrat al juny de 2003. Els caps d'Estat i de Govern van insistir en la importància de reforçar la cooperació i l'intercanvi d'informació dintre de la nova xarxa de PCNI amb vista a l'aprenentatge mutu. En resposta a aquesta crida, es va elaborar un manual per guiar i estructurar aquest intercanvi. El Manual es va concebre com un procés continu i inclusiu, un instrument viu que no només millorés gradualment amb el temps, sinó que contingüés informació actualitzada sobre iniciatives i solucions, a més dels resultats de les avaluacions realitzades.

La idea és que responsables i professionals tinguessin en compte les pràctiques i conclusions del Manual a l'hora d'establir prioritats i promoure iniciatives. En termes generals, els responsables polítics formulen objectius globals d'integració al seu nivell, fan les assignacions de recursos escaients, controlen la posada en pràctica de les mesures i n'avaluen els resultats. Els professionals, per la seva banda, tradueixen els objectius en programes concrets, fixen objectius i fan activitats encaminades a assolir-los.

La redacció de lleis i polítiques generals en matèria d'integració queda fora de l'abast d'aquest manual. Tampoc no es pretén descriure amb molt de detall programes concrets. En lloc d'això, s'ha dedicat cada capítol de les tres edicions del Manual a descriure una sèrie de «factors crítics per a l'èxit» basats en la pràctica, s'ha ofert una proposta no exhaustiva de bones pràctiques adoptades per alguns països europeus que compleixen un o més d'aquests factors, i també s'ha volgut incloure un apartat de conclusions. Cal dir, també, que la referència a països concrets en relació amb activitats específiques no vol dir que en d'altres països europeus no es puguin trobar pràctiques similars.

En els annexos del Manual s'explica com les polítiques es poden traduir en projectes i viceversa, i com els responsables de la formulació de polítiques i els professionals poden contribuir a l'aprenentatge mutu per millorar la seva actuació en matèria d'integració.

De fet, els diferents capítols del Manual es basen en els resultats de catorze seminaris tècnics organitzats per administracions nacionals. L'Estat membre amfitrió proposa un seminari tècnic sobre un tema relacionat amb les polítiques d'integració o amb la seva gestió i, seguidament, en col·laboració amb la Comissió Europea i els PCNI, es decideix el programa i els ponents d'arreu de la Unió Europea que hi intervindran.

En la primera edició del Manual es van tractar tres temes, que reflectien les prioritats identificades en la Comunicació de la Comissió Europea de 2003 sobre immigració, integració i ocupació. Els seminaris de Copenhaguen (febrer de 2004), Lisboa (abril de 2004) i Londres (juny de 2004) van servir com a punt de partida per a tres capítols:

- Introducció dels immigrants nous i dels refugiats reconeguts
- Participació ciutadana
- Indicadors

En la segona edició es van començar a tractar temes relacionats amb els principis bàsics comuns i el Programa Comú per a la Integració de la Unió Europea. Cinc seminaris organitzats a Tallin (maig de 2005), Roma (juliol de 2005), Dublín (octubre de 2005), Berlín (desembre de 2005) i Madrid (abril de 2006) van servir com a punt de partida per a quatre capítols:

- Foment de la integració dels immigrants
- L'habitatge en un entorn urbà
- Integració econòmica
- La gestió de la integració

En aquesta tercera edició també es combinen temes metodològics i de fons per a l'intercanvi d'informació. Els sis seminaris organitzats a Viena (novembre de 2007), París (novembre de 2007), Atenes (març de 2008), Dublín (maig de 2008), Lisboa (novembre de 2008) i Tallin (febrer de 2009) s'han traduït en els capítols següents:

- Intercanvis europeus d'informació i bones pràctiques
- Mitjans de comunicació i integració
- Sensibilització i capacitació dels immigrants
- Plataformes de diàleg
- Obtenció de la nacionalitat i exercici de la ciutadania activa
- Joves immigrants, educació i mercat de treball

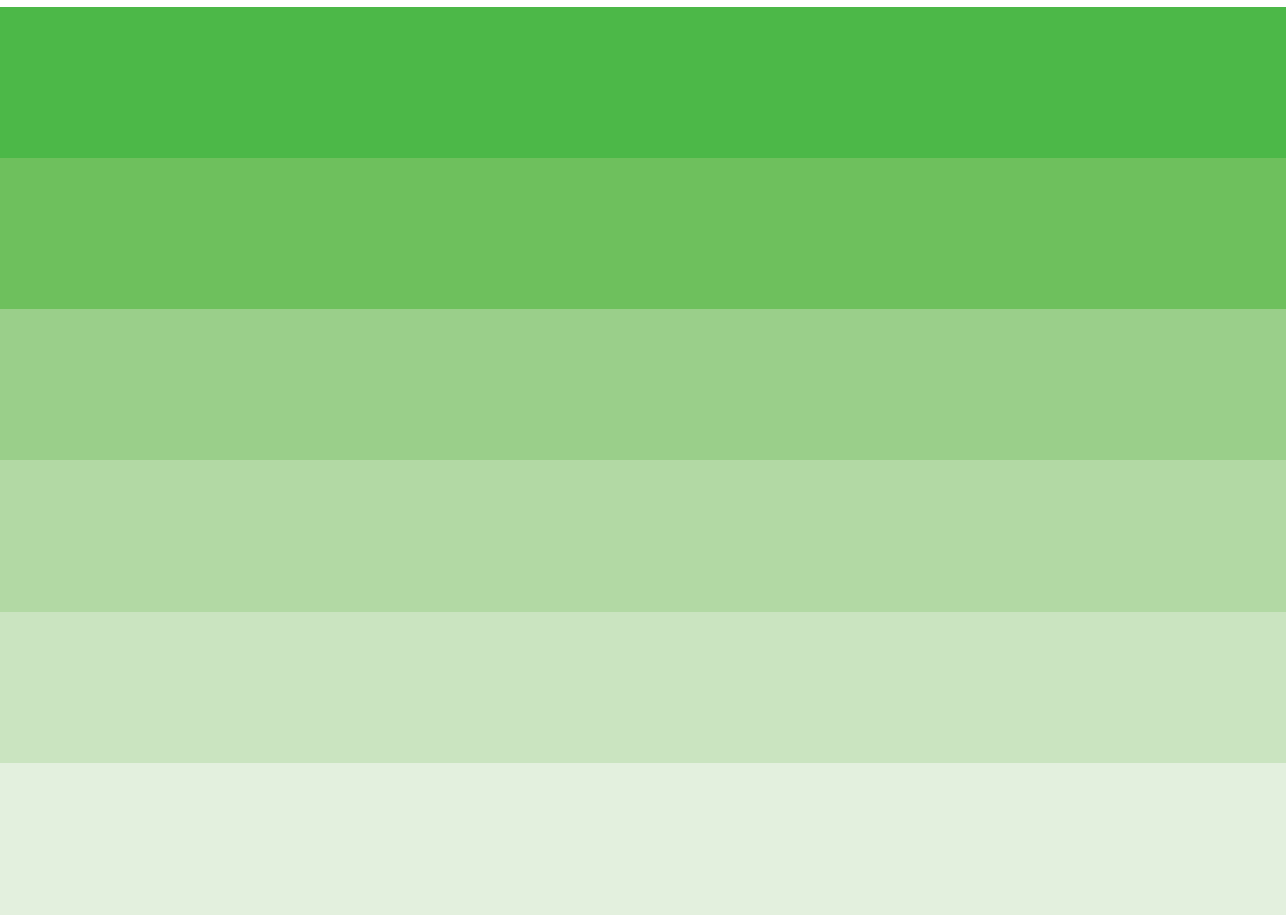
En tots els seminaris, els PCNI van haver de designar una delegació de tres membres que presentessin l'experiència diversa dels seus respectius països i els coneixements especialitzats sobre el tema (per exemple, autoritats regionals i locals, acadèmics, experts, organitzacions no governamentals). A aquests seminaris van assistir participants de tots els Estats membres de la UE i de països extracomunitaris com ara Austràlia, el Canadà, Noruega, Suïssa i els Estats Units. Aproximadament cent participants procedents de tots els racons de la UE, de dins i de fora de l'Administració, a diferents nivells, van participar en els seminaris. Tots es poden considerar «autors» del Manual, ja que els coneixements i exemples que es recullen en els diferents capítols es basen en gran part en les seves contribucions escrites i orals.

La Comissió Europea, els PCNI i el Migration Policy Group (MPG) com a consultora independent se'n poden considerar «editors», en la mesura que preparen un marc conceptual per als seminaris, examinen la informació recopilada en cada seminari, seleccionen pràctiques i les complementen amb recerques addicionals. La consultora independent va elaborar una sèrie de documents temàtics per preparar cada seminari i emmarcar els debats, així com els documents que recullen les seves conclusions. Tot aquest material es va debatre en el marc dels PCNI i tots aquests elements constitueixen els components bàsics del Manual que teniu a les mans.

La primera edició es va presentar a la Conferència Ministerial sobre Integració celebrada a Groningen els dies 9-11 de novembre de 2004 durant la Presidència neerlandesa. La segona edició reflectia una part important de la reunió informal dels ministres responsables d'Integració de la UE que es va celebrar a Potsdam els dies 10 i 11 de maig de 2007, durant la Presidència alemanya. En les conclusions del Consell, els Estats membres de la UE van convidar repetidament els PCNI i la Comissió Europea a seguir treballant en el Manual, i a ampliar i adaptar-ne la divulgació a les audiències de destinació. Per aquest motiu, s'ha decidit traduir-lo a totes les llengües oficials de la Unió. Les tres edicions del Manual estan disponibles al web <www.integration.eu>.

Capítol 2

Mitjans de comunicació i integració

En les democràcies liberals que garanteixen la llibertat de premsa, el paper dels mitjans de comunicació consisteix a oferir informació, educació i entreteniment. Funcionen com una plataforma per comunicar amb honestedat i objectivitat els aspectes positius i negatius de les realitats socials, com ara la immigració. Constitueixen una poderosa eina per influir en les actituds de la societat i oferir informació pública als col·lectius immigrants i a la resta de la societat. De resultes de la immigració, les societats europees estan adquirint una diversitat cultural i lingüística que cada vegada es fa més important, però aquesta transformació no sempre es reflecteix com caldria en els mitjans de comunicació, en la imatge o representació que ofereixen dels immigrants o en la composició dels professionals que hi treballen.

Les iniciatives dirigides a crear i mantenir uns mitjans de comunicació que serveixin i reflecteixin millor la diversitat cultural de les societats europees no tan sols promouen la igualtat, sinó que ajuden, també, a facilitar la integració i a afavorir la cohesió social. Tothom hi té el seu paper: les organitzacions i els professionals dels mitjans de comunicació, els òrgans d'autoregulació, les administracions públiques, els polítics, la població en general, les organitzacions de la societat civil i les empreses privades. En aquest capítol es descriuen algunes estratègies per al desenvolupament de les competències dels agents d'integració.

2.1. Reptes i oportunitats en el context dels mitjans de comunicació

Globalització

La globalització i els avenços tecnològics han transformat la naturalesa dels mitjans de comunicació. Ara la ciutadania té accés a programes informatius, educatius i d'entreteniment d'àmbit nacional, regional o local i també a d'altres de produïts en diferents països d'arreu del món. Pot accedir a la informació per mitjans molt diversos: la televisió, els diaris, les revistes, la ràdio i Internet. Aquesta creixent diversitat de mitjans explica, en part, l'aparició d'espais mediàtics paral·lels, que permeten als immigrants que viuen a Europa accedir a la televisió per satèl·lit, a programes de ràdio i, a través d'Internet, a webs de notícies o fòrums de debat dels seus països o regions d'origen, o a mitjans de països concrets d'Europa. És freqüent que els immigrants considerin que la informació procedent dels seus països i regions d'origen és més fiable que la dels mitjans de comunicació del país d'acollida. Aquesta percepció pot causar problemes de comunicació intercultural en la societat i, al seu torn, en pot sortir perjudicada la integració.

Competència

La globalització, sumada als avenços tecnològics, ha fet que els mitjans de comunicació s'enfrontin a una competència cada vegada més gran. Per sobreviure en un mercat competitiu, han d'aconseguir que els seus productes satisfacin les necessitats i els desitjos dels consumidors. I això tant en el cas de les cadenes públiques com de les privades. En aquest sentit, la competència representa una oportunitat i també un repte per a la integració.

La combinació del canvi tecnològic i la crisi del sector s'han traduït en un augment de la precarietat de l'ocupació i, a més, en una reducció de la inversió en continguts editorials i en formació, i ha afectat, per tant, les normes i la qualitat del periodisme. La falta de temps i de pressupost dificulta la tasca dels professionals dels mitjans per investigar i contrastar la informació. A més, molts mitjans nous s'apliquen allò que «el que ven són les males notícies», per la qual cosa promouen les notícies sensacionalistes i alarmistes sobre la immigració.

Per tot plegat, els programes i articles de premsa solen donar a la veu dels immigrants una presència i credibilitat menors: presenten els immigrants en rols estereotipats; poques vegades els fan aparèixer com a protagonistes de notícies no relacionades amb la immigració; i utilitzen marcs episòdics (esdeveniments aïllats) en lloc de marcs temàtics que ofereixin el context i la descripció necessaris per entendre millor els seus problemes i poder-s'hi identificar.

L'altra cara de la moneda és que els immigrants i els seus descendents constitueixen un grup cada vegada més gran de consumidors a Europa. El col·lectiu immigrant pot fer augmentar les audiències i el volum de distribució dels mitjans. Per això, si es vol seguir sent viable cal adaptar els productes a un mercat amb una diversificació cultural cada vegada més important. Si els grans mitjans no aconsegueixen respondre com cal a les necessitats i als desitjos dels immigrants, els mitjans que se centren en ells aniran guanyant protagonisme, igual que la televisió per satèl·lit, els programes de ràdio, els webs de notícies i els fòrums de debat d'Internet dels països i regions d'origen.

Reflex de la societat en els mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació influeixen en la imatge pública dels immigrants. No obstant això, també reflecteixen les opinions i actituds que prevalen en la societat: tolerància, intolerància, hostilitat oberta o indiferència. El tractament mediàtic de la immigració i dels problemes d'integració va des de la simpatia fins a la defensa activa; es mou entre un biaix casual o no intencionat i la xenofòbia expressa. Es pot instar els grups de comunicació a oferir una imatge veraç i exacta dels immigrants, però no es pot esperar que els mitjans contribueixin a promoure un programa d'integració tret que hi tinguin un interès concret.

Regulació dels mitjans

Els debats sobre mitjans de comunicació i integració entren en el terreny dels drets i les llibertats fonamentals. La llibertat d'expressió és un dret fonamental en qualsevol sistema democràtic i en cap cas ha de quedar compromesa. Aquest dret, que es recull en l'article 10 de la Convenció Europea de Drets Humans i en les constitucions de molts estats, permet exposar idees controvertides i polèmiques en els mitjans de comunicació encara que donin una imatge negativa dels immigrants i en dificultin la integració. Ara bé, un sistema democràtic ha de protegir també els ciutadans enfront dels discursos racistes i xenòfobs que inciten a l'odi. Les societats europees s'enfronten al repte de protegir els ciutadans enfront del discurs de l'odi, sense deixar de garantir per això el dret a la llibertat d'expressió.

L'autoregulació dels mitjans de comunicació, sobretot dels escrits, és objecte de crítiques freqüents perquè no és prou eficaç per acabar amb la premsa sensacionalista i poc seriosa, i protegir els immigrants enfront de la discriminació. En comparació amb la premsa escrita, els mitjans audiovisuals públics estan més regulats en alguns països, en què poden imposar quotes de contingut multicultural i mesures d'acció positiva. Els límits en la regulació del sector dels mitjans de comunicació a Europa els determinen els diferents graus de diversitat, les diferents concentracions de població immigrant dins d'un país i el lloc que la migració ocupa en els programes polítics.

En general, els mitjans de comunicació creuen que la regulació coarta la llibertat de premsa i el periodisme independent. Per la seva banda, l'Administració i les organitzacions no governamentals solen veure-la com la panacea. Molts experts pensen que el marc regulador necessari per assolir una representació justa i equilibrada dels immigrants en els mitjans de comunicació ja existeix en gran mesura i que el problema no radica en la falta de lleis, codis i directrius, sinó en una aplicació deficient.

Conèixer els actors dels mitjans

Moltes persones veuen els «mitjans de comunicació» com una entitat singular. Aquest tipus de simplificació és tan inadequada com poc útil. Els mitjans de comunicació són molts i molt diversos, actuen en escenaris diferents (a escala mundial, nacional, regional, local), en formats diferents (televisió, ràdio, premsa i Internet), tenen propietaris diferents, audiències diferents.

Els mitjans constitueixen un univers *per se* i els agents d'integració no sempre ho tenen fàcil a l'hora d'obrir-se pas entre els mitjans, cadascun amb la seva missió i els seus interessos. Els agents d'integració que vulguin tenir una influència en els mitjans han de conèixer les estructures i els mecanismes amb què treballen, així com els seus professionals, i per això han d'analitzar el panorama mediàtic a escala local, regional, nacional i europea.

La indústria dels mitjans de comunicació és molt complexa: hi ha molts actors i agents amb determinades dependències, influències i acords de col·laboració. Entre les parts implicades hi ha legisladors, directius dels mitjans, empreses de gestió de mitjans, productores,

empreses de serveis, agències de publicitat, instituts de recerca i avaluació d'audiències, empreses que elaboren enquestes, empreses de selecció de personal, instituts de formació, organitzacions de consumidors i de minories, sindicats, organitzacions religioses, partits polítics, grups de pressió, periodistes, gestors de recursos humans, creadors de programes i líders d'opinió.

De fet, els agents que vulguin analitzar el panorama mediàtic han de tenir en compte quatre àrees principals:

Les empreses de comunicació que produeixen i difonen els continguts dels mitjans

Els agents d'integració que tinguin com a objectiu millorar la presència de la diversitat en els mitjans de comunicació o millorar la representació mediàtica dels immigrants, el primer que han de saber és amb quin tipus d'organitzacions els convé més treballar. Amb una organització local, regional, nacional o internacional, amb una de pública o privada? Com i des d'on es difonen els continguts? Quins són els seus objectius? Quines particularitats té? Quina relació manté amb les altres organitzacions?

Seguidament, cal conèixer l'entorn en què l'empresa de comunicació treballa i amb qui té relació; per exemple: Qui n'és l'amo? Quina és la política corporativa (en temes comercials, periodístics, de programació, personal, diversitat, patrocini, relacions públiques, aliances polítiques)? Quins mitjans en produeixen i n'emeten els continguts? També és important saber quina funció tenen els professionals i els departaments de les empreses de comunicació.

La legislació i els òrgans de control que regulen el funcionament dels mitjans

Per millorar la representació pública i combatre el racisme en els mitjans de comunicació, és important conèixer els mecanismes per tramitar les queixes als mitjans de comunicació, les associacions de premsa i la legislació contra el racisme.

Quant als organismes de control, el primer que cal saber és de quin tipus d'institució es tracta. Els mitjans de comunicació estan obligats per llei a retre comptes a un organisme públic concret o es tracta més aviat d'una institució autoregulada pels mitjans? Quins són els terminis per informar i quins mitjans estan obligats a presentar aquesta informació? Serà de domini públic? Quines són les responsabilitats de l'òrgan de control si els mitjans de comunicació incompleixen aquests requisits?

Els usuaris dels mitjans de comunicació

Els usuaris dels mitjans de comunicació, que sempre han tingut un paper passiu com a part de l'audiència, estan adoptant un perfil més interactiu. Cada vegada participen més en els programes, creen webs i actuen com a controladors informals dels mitjans de comunicació; per exemple, per mitjà de les audiències i la presentació de queixes. Els agents d'integració que vulguin influir en els mitjans de comunicació es poden aprofitar d'aquesta influència creixent dels usuaris. Per això, els poden animar a fer servir els procediments de queixa, a crear plataformes mediàtiques, a participar en debats interactius en els mitjans i a

promoure l'educació sobre els mitjans de comunicació a les escoles per millorar l'alfabetització mediàtica.

El mercat de treball

Els agents d'integració que vulguin incentivar la diversitat en les plantilles dels mitjans de comunicació a curt i a llarg termini han d'identificar les parts interessades i els possibles «agents de canvi» responsables d'alguns aspectes generals del mercat de treball, com ara la formació professional, l'orientació professional, la formació a la feina i les polítiques d'ocupació. Els sindicats, la patronal, els centres de formació professional i els centres nacionals d'orientació professional determinen l'entorn en què els nous professionals de la comunicació es podran incorporar a aquest sector i insten les empreses a impartir als seus empleats formació orientada a adquirir competències i capacitats interculturals noves.

Vegeu també: "*Media4Diversity: taking the pulse of diversity in the media*":

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=nl&catId=423&newsId=512&furtherNews=yes>

Anàlitzar el panorama mediàtic pot portar molt de temps. Molts agents d'integració no disposen dels recursos necessaris per dur a terme aquest tipus d'anàlisi. Per això potser cal esbrinar quines organitzacions han analitzat diferents entorns mediàtics, de manera que els seus recursos puguin ser útils a altres organitzacions.

Una vegada s'ha finalitzat el procés d'anàlisi, els agents estaran en una posició molt més bona per saber si alguna organització concreta està interessada a col·laborar, per què i en quin sentit. Els interessos dels agents d'integració i les organitzacions de comunicació poden coincidir, solapar-se o xocar. El procés d'anàlisi ajuda els agents a saber com han d'enviar el missatge, a quin nivell i a quina persona.

El temps dedicat a analitzar l'entorn mediàtic —els actors principals, el marc legislatiu, els usuaris i el mercat de treball— ajuda els agents d'integració a saber per què, com i quines empreses de comunicació estan interessades a col·laborar per donar una imatge més veraç i equilibrada dels immigrants, i per augmentar la diversitat de les plantilles.

2.2 Disseny d'una estratègia mediàtica eficaç

Per a molts agents d'integració, els mitjans de comunicació poden ser un mal aliat, fins i tot un enemic. Aquests agents s'haurien de plantejar l'elaboració d'una estratègia mediàtica d'acord amb la missió dels grups de comunicació, els seus objectius i l'establiment d'aliances estratègiques.

L'estratègia mediàtica probablement serà més eficaç si l'agent ha analitzat el panorama mediàtic i si ha identificat i analitzat les parts interessades. També cal plantejar-se com s'ha de fer el disseny d'una estratègia proactiva a més llarg termini, ja que la cobertura mediàtica és més eficaç per canviar actituds si es manté en la línia temporal.

How to communicate: Strategic communication on migration and integration, un document publicat per la Fundació Rei Balduí de Bèlgica, conté recomanacions pràctiques per a organitzacions no governamentals que vulguin millorar la seva relació amb els mitjans de comunicació.

http://www.kbs-frb.be/uploadedfiles/KBS-FRB/05%29_Pictures,_documents_and_external_sites/09%29_Publications/PUB_1624_How_to_Communicate.pdf

Els agents d'integració han de considerar si el seu programa de treball encaixa amb la missió de l'empresa de comunicació i els seus departaments, i modificar en conseqüència la seva estratègia de comunicació. A continuació, presentem alguns exemples d'estratègies relacionades amb la missió dels grups de comunicació:

- Proporcionar als periodistes informació adequada i fiable. Cada vegada més, els periodistes estan sotmesos a més pressions i tenen molt menys temps per investigar la informació que reben. Una nota de premsa ben escrita té moltes més possibilitats de rebre cobertura mediàtica, i els articles informatius i fàcils d'entendre (amb bons resums executius) poden oferir als periodistes la informació contextualitzada necessària.
- Assegurar que el web propi contingui informació interessant i actualitzada, fàcil d'entendre, de manera que els periodistes puguin accedir fàcilment a les notícies, als comunicats de premsa i a les publicacions.
- Crear una base de dades de la diversitat que ajudi els periodistes a contactar amb portaveus, experts i immigrants que vulguin explicar les seves experiències personals.

Els agents d'integració poden tenir més presència en el panorama mediàtic local si inclouen les relacions públiques en la seva planificació estratègica i si adapten la seva estratègia a la missió general i a les normes de qualitat de les empreses de comunicació

Els agents d'integració s'han de marcar uns objectius clars per a la seva estratègia de comunicació, identificar les audiències de destinació i adaptar-hi el seu missatge. Pot passar que les diferents administracions públiques enviïn missatges contradictoris sobre la immigració i sobre la seva necessitat. L'Administració i les parts interessades poden corregir aquests missatges contradictoris i les percepcions errònies que es tenen dels immigrants fent servir els mitjans de comunicació com a vehicle per formar l'opinió pública sobre qüestions relacionades amb la immigració i la integració. A més, poden finançar treballs de recerca independents referents al paper i a la contribució dels immigrants en la societat d'acollida, utilitzar els mitjans de comunicació per difondre'n les conclusions.

Els agents d'integració han de pensar en la manera de sensibilitzar l'opinió pública sobre els problemes de la immigració. Per exemple, poden destacar la similitud de valors i despertar un interès per les històries personals i els estudis de cas. Poden demanar també als mitjans de comunicació que evitin les conclusions categòriques, que provoquen reaccions dividides.

Cal tenir en compte, també, l'estil informatiu del mitjà en qüestió. Per exemple, la premsa popular sol publicar històries emotives, per la qual cosa probablement seria més eficaç recórrer a relats personals dels immigrants en lloc de presentar, com fa la premsa generalista, dades quantitatives i informació contextualitzada.

A continuació trobareu algunes estratègies que garanteixen la transmissió eficaç d'un missatge:

- Formació de portaveus especialitzats que puguin parlar com a representants legítims dels col·lectius immigrants, i explicar i promoure determinats aspectes mantenint bones relacions amb els mitjans de comunicació.
- Captació de nous suports. Moltes organitzacions no governamentals cauen en el parany de centrar-se en sectors que ja els donen suport, en lloc de mirar d'estendre el seu reclam a la resta de la societat.
- Utilització de la premsa local. La premsa local té una gran influència gràcies al gran nombre de lectors de publicacions setmanals locals i al fet que els ciutadans s'identifiquen més amb l'àmbit local que amb el nacional. A més, sovint, els mitjans nacionals es fan ressò de les històries que es publiquen en la premsa local.
- Manteniment d'unes relacions de treball productives amb els directors dels mitjans i els periodistes, amb independència de si donen cobertura a les qüestions relacionades amb la immigració.
- Educació de la ciutadania perquè sigui més crítica amb els mitjans de comunicació, explicant-li la influència dels factors culturals i socials, tant en la presentació com en la interpretació de les informacions.
- Avaluació dels continguts dels mitjans i exposició de les conclusions als mitjans, als periodistes i als directors dels mitjans i, si escau, utilització dels procediments de queixa (síndic de greuges, organismes per a la promoció de la igualtat, consells de premsa, etc.).

Els agents d'integració han d'analitzar el context local i les experiències prèvies per trobar la manera de plantejar i adreçar el missatge a l'audiència que els interessa.

L'Oficina Central d'Informació del Regne Unit va publicar l'any 2004 un document que analitzava els factors socials i culturals i les actituds que determinen les necessitats de comunicació de les minories ètniques, i que a més oferia directrius estratègiques i creatives per a la comunicació amb col·lectius de minories ètniques.

www.coi.gov.uk/documents/common-good-bme-exec-summ.pdf

El panorama mediàtic és massa gran i divers perquè un sol agent d'integració el pugui canviar. Per això els agents haurien de col·laborar amb altres parts interessades amb vista a enviar un missatge coherent i clar a escala local, regional, nacional o europea.

Les organitzacions no governamentals poden tenir relació amb l'Administració per enviar missatges coherents o, si els missatges són contradictoris, assegurar-se que l'Administració tingui en compte els punts de vista de la societat civil, i que la societat civil conegui els neguits de l'Administració.

Els agents d'integració poden vincular les iniciatives amb les parts interessades, facilitar i donar suport a les iniciatives dels mitjans locals. La col·laboració entre administracions públiques, institucions acadèmiques i instituts de recerca pot ajudar a establir valors de referència i dades que serveixin de base per als debats sobre immigració en els mitjans de comunicació.

Les aliances estratègiques entre la societat civil, l'Administració, els instituts de recerca i les organitzacions de professionals de la comunicació poden contribuir a transformar un àmbit tan gran i divers com és el dels mitjans de comunicació.

El projecte MIGRACE, dirigit per People in Need (Clovek v tisni), una ONG afiliada a la televisió txeca, tenia com a finalitat combatre estereotips divulgant qüestions relacionades amb la immigració en grans mitjans de comunicació (TV, ràdio, diaris, revistes i programes culturals i educatius), i informar la població txeca dels reptes i les oportunitats que representa la immigració.

www.migraceonline.cz

Leicester Mercury és un diari local britànic vinculat al Multicultural Advisory Group de Leicester, un grup integrat per destacades personalitats de l'àmbit municipal, social, religiós, acadèmic i del voluntariat. El director del diari manté un diàleg constant per aconseguir una millor relació entre els mitjans de comunicació i els diferents grups de la societat. Gràcies a aquesta col·laboració, s'han pogut publicar articles i editorials amb informació més contrastada, incloure una columna diària escrita per diferents persones del municipi, i arribar als col·lectius immigrants més inaccessibles.

http://83.137.212.42/sitearchive/cre/about/sci/casestudy5_leicester.html

El Fòrum sobre Immigració i Comunicació, dirigit per l'Institut de Tecnologia de Dublín, aplega productors de mitjans de comunicació adreçats a immigrants i a no-immigrants, proveïdors de serveis d'ONG, activistes locals i investigadors d'àmbits socials i polítics per mirar de donar més veu als immigrants i incorporar perspectives fins ara absents o que havien estat objecte de sensacionalisme o de marginació en els mitjans de comunicació més grans. S'actua per mitjà d'una sèrie de projectes mediàtics que donen a conèixer històries personals i col·lectives sobre reunificació familiar i immigració sense papers.

www.fomacs.org

El Govern de la província austríaca del Tirol ha col·laborat amb els mitjans de comunicació per dur a terme el seu programa d'integració. Articles especialitzats de periodistes coneguts i periodistes d'origen immigrant donen a conèixer al gran públic el dia a dia i la contribució dels immigrants a la societat que els acull. Entre els temes tractats, hi ha el paper i la contribució dels immigrants al mercat laboral; la vida familiar dels que conviuen amb dues cultures; la participació en esports i activitats lúdiques; i la situació social de diferents tipus d'immigrants, com ara sol·licitants d'asil, refugiats, residents permanents, treballadors temporals, estudiants, etc.

www.tirol.gv.at/themen/gesellschaft-und-soziales/integration

Desenvolupament de competències interculturals en les empreses de comunicació

Els professionals de la comunicació han d'adquirir competències interculturals per poder treballar eficaçment en un context de diversitat i contribuir amb el seu treball a la veracitat, la imparcialitat i la justícia de la informació. En la sisena trobada transnacional d'EquaMedia, que va tenir lloc a Roma l'any 2004, es van identificar les competències interculturals següents per als periodistes:

- Coneixements: Saber qui són els principals agents socials, el seu paper en la societat i els seus antecedents (religió, hàbits culturals i història).
- Capacitats i experiències: A més d'adquirir capacitats de comunicació intercultural, s'han de saber trobar i utilitzar les fonts d'informació, així com crear productes periodístics sobre temes multiculturals i xarxes interculturals.
- Actitud: Tenir una mentalitat oberta, inquisitiva (per anar directament a la font i no al portaveu de la comunitat) i estar disposat a fer que les persones entrevistades dominin més la situació.

L'adquisició de competències interculturals es podria incorporar al currículum de les facultats de periodisme. Moltes persones entren en la professió sense una qualificació formal en periodisme o sense estudis audiovisuals. Per això, la formació intercultural es podria oferir també en cursos de reciclatge professional i en la formació que es fa a les mateixes empreses, als col·legis professionals i als sindicats. La formació continuada orientada a adquirir competències interculturals és fonamental, ja que tant la composició de la societat com els debats sobre immigració en la societat poden canviar amb el temps. Les activitats de formació s'han d'adreçar a directors de mitjans, periodistes, formadors i òrgans d'autoregulació. Els agents d'integració poden ajudar els mitjans de comunicació i les facultats de periodisme a impartir cursos sobre immigració i diversitat cultural.

L'oferta de materials, cursos de formació i plataformes de diàleg sobre competències interculturals és una manera molt pràctica de treballar directament amb els professionals de la comunicació durant el seu període de formació i durant tot el seu desenvolupament professional. El primer pas consisteix a obtenir el compromís dels educadors i dels directors dels mitjans de comunicació.

The Society of Editors and the Media Trust (Regne Unit) ha publicat la guia *Reporting Diversity* per ajudar els periodistes a informar com cal sobre qüestions relacionades amb la immigració. En aquest document es parla del canvi en la societat, es posa èmfasi en els problemes especials que es troben els periodistes quan han d'informar sobre qüestions comunitàries i s'ofereixen exemples de bones pràctiques extrets de diferents contextos mediàtics.

<http://www.societyofeditors.co.uk/userfiles/file/Reporting Diversity.pdf>

La revista trimestral especialitzada del Fons Austríac per a la Integració, *Integration im Fokus*, és una font accessible d'informació dirigida especialment a periodistes i a comunicadors, així com a polítics i a educadors. La resposta extremadament positiva dels grans mitjans de comunicació a aquesta publicació i el seu tiratge de 17.000 exemplars indiquen que ha omplert un buit del mercat dels mitjans de comunicació especialitzats.

www.integrationsfonds.at/index.php?id=130

Perquè la formació sigui eficaç, cal el compromís de tots els implicats, el suport de l'alta direcció dels mitjans als objectius fixats i una estreta relació entre el programa de formació i els resultats de les empreses de comunicació. El suport de les directrius es pot assolir vinculant els resultats de la formació al desig de reconeixement internacional, a la necessitat de compliment de la legislació i a la promesa de millores tangibles i de viatges d'estudi a l'estranger. El suport dels periodistes i altres professionals de la comunicació es pot aconseguir més fàcilment si se'ls ofereix la possibilitat de millorar les seves capacitats i coneixements; es poden oferir incentius com ara premis, viatges d'estudi o certificats, l'oportunitat de pertànyer a determinades xarxes; o, simplement, proposar-los un canvi en la rutina diària o una bona experiència.

La formació intercultural ha de mantenir l'orientació pràctica en l'adquisició de capacitats; per exemple, ha d'incloure la publicació d'articles sobre immigració. Ha d'oferir també assessorament per millorar la comunicació amb agents d'integració com ara organitzacions governamentals, organitzacions no governamentals i col·lectius immigrants. L'eficàcia de la formació ha de ser objecte d'una avaluació basada en el seguiment de la cobertura mediàtica abans i després de la formació.

La Unió Europea de Radiodifusió, juntament amb el Consell Suec del Fons Social Europeu i l'Agència de Drets Fonamentals de la UE, han creat una sèrie d'eines relacionades amb la diversitat per a programes informatius de la televisió pública. L'objectiu és equipar els professionals de la televisió amb tot el que cal per promoure la diversitat cultural. Aquestes eines reuneixen elements d'informació pràctica (llistes de control, referències) i recomanacions basades en les bones pràctiques que els professionals han d'utilitzar, aplicar

i aprendre. S'hi inclou un DVD amb extractes de notícies i programes d'actualitat en una dotzena de països europeus que il·lustren algunes de les dificultats amb què es troben els periodistes quan han d'informar sobre les minories.

http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/media-toolkit_diversity_en.pdf

L'Observatori Espanyol del Racisme i la Xenofòbia ha publicat, en cooperació amb els grans mitjans de comunicació i els mitjans que s'adrecen a immigrants, una guia pràctica per als professionals dels mitjans de comunicació sobre el tractament mediàtic de la immigració. S'hi ofereixen recomanacions bàsiques per tractar assumptes relacionats amb la immigració, eines pràctiques i consells per a la seva aplicació en el dia a dia, així com una llista de contactes rellevants i pàgines web per als professionals de la comunicació.

www.oberaxe.es/files/datos/47d1394b65cc8/GUIA%20MEDIOS%20ELECTRONICANIPO.pdf

Els directors dels mitjans i els periodistes poden tenir les seves xarxes per arribar a conèixer millor el col·lectiu d'immigrants i els problemes que els afecten, de manera que puguin reflectir millor les seves necessitats i parlar directament amb les persones implicades en un incident o problema, o amb un representant del col·lectiu afectat que pugui parlar en nom de tots.

Es poden crear també plataformes de debat que permetin conèixer millor la influència dels mitjans de comunicació en la integració. D'altra banda, cal tenir en compte que el diàleg constructiu amb algunes empreses de comunicació permet donar una resposta ràpida als esdeveniments.

La iniciativa Perslink (Presslink) de Mira Media, la radiotelevisió pública neerlandesa i el Sindicat Neerlandès de Periodistes, ha creat una sèrie d'instruments, entre ells una base de dades sobre diversitat, per millorar els contactes entre els col·lectius de minories ètniques i els mitjans de comunicació, amb la finalitat d'oferir informacions més equilibrades sobre la societat multicultural i els immigrants. Els portaveus reben formació periodística i s'organitzen reunions en què també hi ha periodistes.

www.perslink.nl

Els agents d'integració poden treure el màxim profit de la seva experiència i autoritat en l'àmbit de la integració amb el reconeixement i la recompensa de les bones pràctiques informatives. Aquest tipus d'actes creen incentius perquè els directors dels mitjans i els periodistes intentin millorar la imatge i la presència dels immigrants en els mitjans de comunicació.

Les empreses de comunicació, l'Administració i la societat civil poden fomentar unes bones pràctiques informatives amb la concessió de premis a l'excel·lència.

La CIVIS Media Foundation convoca guardons com ara el Premi Europeu de Televisió CIVIS, el Premi Alemany de Televisió CIVIS (categoria d'informació) i els Premis Alemanys de Ràdio CIVIS (programes de llarga i curta durada).

www.civismedia.eu/tv/civis

La Unió Europea concedeix el Premi de Periodisme per la Diversitat i contra la Discriminació com a reconeixement a la labor de periodistes que han contribuït a difondre els avantatges de la diversitat i la lluita contra la discriminació en la societat.

<http://journalistaward.stop-discrimination.info>

Els premis de mitjans de comunicació escocesos en la Setmana del Refugiat —organitzats per la Xarxa per a una Imatge Positiva de l'Asil, integrada per Oxfam, el Sindicat Nacional de Periodistes, Amnistia Internacional, la Creu Roja britànica i el Consell de Refugiats Escocès— es concedeixen a periodistes que han contribuït a informar sobre l'asil a Escòcia d'una manera excepcional i justa.

www.refugeeweek.org.uk/scotland

El Minderhedenforum's Trefmedia (Flandes, Bèlgica) convoca cada any el Premi a la TV Intercultural. Qualsevol programa que adopti un enfocament de la diversitat etnicocultural allunyat dels estereotips pot aconseguir una nominació.

www.trefmedia.be

2.3 Més diversitat en els mitjans de comunicació

Els immigrants tenen menys possibilitats de fer carrera en els mitjans de comunicació per diferents raons, i cal tenir-ho en compte a l'hora de formular la política de recursos humans. No tenen models per imitar, ni en el seu entorn ni en els mitjans de comunicació; fer carrera als mitjans de comunicació no està ben vist en algunes cultures, que prefereixen les professions amb oportunitats més estables; i també cal tenir en compte el desconeixement que tenen els col·lectius immigrants de les feines que es fan als mitjans de comunicació.

Els canvis demogràfics de la societat europea faran que els immigrants joves constitueixin una part important de la població activa del futur. Les estratègies de selecció de personal que adoptin les empreses de comunicació i les institucions acadèmiques han de demostrar als joves immigrants i als seus pares que el sector de la comunicació se'ls prendrà seriosament i que els garantirà la igualtat d'oportunitats (ja existeix la legislació que protegeix els immigrants enfront de tota discriminació per raó de raça, origen ètnic o religió, però no simplement per la seva situació com a immigrants).

Les empreses de comunicació poden organitzar jornades d'orientació professional en centres d'ensenyament secundari, oferir programes especials de pràctiques i concedir beques. Els sindicats, les organitzacions d'empresaris i les organitzacions no governamentals també tenen un paper important a l'hora d'animar els immigrants joves a fer carrera professional en els mitjans de comunicació. Per exemple, les organitzacions comunitàries poden implicar joves immigrants en projectes dels mitjans adreçats a grups locals.

 Es pot demanar l'opinió sobre certs temes a determinats grups infrarepresentats en els mitjans de comunicació, i això es pot fer servir per dissenyar estratègies especials de selecció de personal, cosa que farà que el periodisme esdevingui una carrera professional més atractiva per als immigrants joves.

El projecte europeu CREAM inclou diverses activitats d'educació i orientació professional relacionades amb els mitjans de comunicació per a joves, organitzades en cooperació amb el sector dels mitjans de comunicació. En conjunt, aquestes activitats i actes ofereixen als estudiants, especialment als de minories ètniques, l'oportunitat de tenir una experiència laboral en els mitjans de comunicació i animar-los a cursar uns estudis que els preparin per desenvolupar una carrera professional en aquest sector.

El projecte finlandès Mundo ofereix a grups d'immigrants i refugiats oportunitats d'educació i formació laboral relacionada amb els mitjans de comunicació, així com formació periodística completa amb pràctiques en empreses de comunicació i mira de comptar amb tutors d'origen immigrant per a tots els estudiants de Periodisme immigrants o pertanyents a minories ètniques.

www.yle.fi/mundo

DigiTales anima els immigrants a plantejar-se la possibilitat de desenvolupar una trajectòria professional en els mitjans de comunicació fent que participin en un projecte digital que consisteix a produir un curtmetratge sobre la seva vida. D'aquesta manera, aprenen a escriure un guió, a gravar una veu en off i a editar fotografies, vídeos i gràfics.

www.digi-tales.org

Els programes de tutoria i les oportunitats de desenvolupament per a la diversitat permeten que els alumnes explotin tot el seu potencial. Aquest objectiu es pot assolir per mitjà de programes realistes i viables de desenvolupament professional, que permetin als alumnes superar les barreres organitzatives que en dificulten la promoció i progressió, l'adquisició de competències i la motivació. Es pot animar també els professionals de la comunicació d'origen immigrant a formar xarxes a través dels sindicats i a treballar en grup perquè tots rebin suport professional, com ara recomanacions en matèria de formació, oportunitats d'ocupació i desenvolupament de la carrera professional.

Les empreses de comunicació especialitzades en determinats col·lectius immigrants, a més de preservar-ne la seva identitat ètnica i cultural poden promoure'n la integració. Aquest

doble enfocament contribueix a crear oportunitats per a un discurs alternatiu en els grans mitjans creant un pont entre el país i la cultura d'origen. Aquests mitjans poden contribuir de manera important a qüestionar les percepcions de la població en general. Donen veu als grups immigrants, n'ofereixen una imatge justa, inicien un diàleg amb la societat d'acollida i articulen les reivindicacions. Per tot plegat, les empreses de comunicació i els agents d'integració s'han de plantejar la necessitat d'oferir oportunitats de tutoria i de desenvolupament als professionals que treballen en mitjans ètnics.

La tutoria i l'oferiment d'oportunitats de desenvolupament als professionals d'origen immigrant que ja estan en plantilla o que s'acaben d'incorporar són eines eficaces per millorar la política de diversitat de les empreses de comunicació en la selecció, promoció i retenció dels seus treballadors.

El programa europeu Mediam'Rad de l'Institut Panos de París es proposa augmentar la pluralitat d'opinions i reforçar la diversitat de punts de vista en els mitjans de comunicació donant suport a col·laboracions i aliances duradores entre els mitjans ètnics i els grans mitjans de comunicació. Les seves activitats consisteixen a organitzar seminaris d'intercanvi de capacitats basats en pràctiques i experiències professionals, congressos europeus de mitjans de comunicació, anàlisis comparatives dels continguts publicats en mitjans especialitzats i generalistes, així com un fons per promoure la col·laboració. Tot plegat contribueix al desenvolupament dels professionals dels mitjans ètnics.

www.mediamrad.org

Tenint en compte la falta de professionals d'origen estranger, un recurs infrautilitzat són els professionals de la comunicació formats a l'estranger. Sovint, les seves qualificacions i la seva experiència no reben el reconeixement de les empreses i els sindicats. A més, les oportunitats d'ocupació en els mitjans de comunicació se solen donar a conèixer a través del boca a orel·la; per tant, es deixa fora els professionals dels mitjans que no estiguin estudiant o treballant en el sector. Les empreses de comunicació, les organitzacions de professionals, els sindicats i les organitzacions d'empreses també han de tenir en compte els professionals formats a l'estranger en les seves estratègies de selecció de personal i en l'organització de les activitats de formació. D'aquesta manera podran adquirir les capacitats i els coneixements adequats per treballar bé en el país d'acollida.

Els periodistes estrangers perseguits per exercir la seva professió es poden veure obligats a exiliar-se i ser acollits en qualitat de refugiats en un país europeu. Aquests professionals poden aconseguir que les seves qualificacions siguin reconegudes i rebre ajuda per seguir exercint la seva professió a Europa. Aquest objectiu es pot assolir mitjançant un programa d'avaluació de capacitats i de formació, un programa de pràctiques, beques per a periodistes exiliats que els permetin investigar o rebre cursos de formació, així com xarxes perquè els periodistes exiliats puguin compartir informació i promoure oportunitats de formació i ocupació.

- ✗ Les autoritats públiques i els agents socials tenen un paper essencial en la facilitació de les oportunitats d'ocupació i el reconeixement de les capacitats i les qualificacions d'un recurs sovint escàs: els professionals de la comunicació formats a l'estranger i, en concret, els periodistes a l'exili.

La xarxa britànica Exiled Journalists' Network, finançada pel Sindicat Nacional de Periodistes i pel MediaWise Trust, ajuda els periodistes que arriben al Regne Unit escapant de la persecució que, per la seva tasca informativa, pateixen als seus països. Es basa en el projecte RAM, que ajuda els periodistes exiliats a aconseguir treballs en pràctiques, a rebre formació i informació sobre el panorama mediàtic del Regne Unit i a crear la seva pròpia empresa de mitjans de comunicació oferint-los punts d'entrada a la carrera professional i formació. El Sindicat Nacional de Periodistes els ofereix també accés a cursos de formació especialitzada. A més, com a part del projecte RAM s'ha creat un directori de periodistes exiliats i s'insta els directors de diaris i mitjans audiovisuals a oferir-los feina estable o encàrrecs concrets.

www.exiledjournalists.net

Implementació de les estratègies de diversitat

Les estratègies eficaces per promoure la diversitat solen tenir els punts en comú següents:

- Es presenten com una resposta necessària als canvis demogràfics de les audiències i les plantilles.
- S'integren a tots els nivells de l'empresa de comunicació i es fan visibles en les accions dels directors generals i dels alts directius, en les estratègies de selecció de personal, en el lloc de treball, en la selecció de continguts i programes, en les relacions amb la societat i en el màrqueting i les comunicacions.
- S'estableixen compromisos i objectius clars enfront dels quals s'avaluarà de prop el progrés, i es descriuen amb detall en els informes anuals.
- S'acompanyen d'un pressupost concret per a la promoció de la diversitat.

El Govern neerlandès ha adoptat des del 1996 una política de comunicació i diversitat a la qual destina un pressupost específic per a iniciatives de radiodifusió, premsa escrita i ONG. La radiotelevisió pública neerlandesa ha signat un contracte de compliment d'objectius amb el Govern, que inclou el tema de la diversitat. Per exemple, té l'obligació legal de dedicar el 20 % de la seva programació televisiva i el 25 % de la seva programació radiofònica a programes multiculturals.

La diversitat i la igualtat d'oportunitats d'ocupació formen part de la Llei britànica de radiodifusió, i també hi ha polítiques públiques específiques en matèria de diversitat que regulen diferents aspectes dels mitjans de comunicació i altres parts interessades. La BBC s'ha compromès a reflectir la diversitat del Regne Unit i a garantir l'accés de tots els ciutadans als seus serveis. El seu Centre de Diversitat duu a terme enquestes periòdiques

de seguiment de la imatge projectada per avaluar la representació de les minories en els programes de més audiència a escala regional i nacional.

www.bbc.co.uk/info/policies/diversity.shtml

El canal belga VRT va aprovar la Carta per a la Diversitat el 2003, que va assentar les bases per a la creació de la Cèl·lula de Diversitat. Ha creat xarxes amb associacions de minories, organitzacions juvenils i mitjans interculturals amb el doble objectiu de descobrir talents i d'establir contactes amb possibles participants en els seus programes. Organitza també activitats de sensibilització i formació sobre la diversitat, i ajuda a establir contactes amb experts en minories, a més d'oferir recomanacions sobre la inclusió de temes relacionats amb la diversitat en la programació principal.

www.vrt.be/vrt_master/over/vrt_overvrt_diversiteit_engagement_charter_bis/index.shtml

France Télévisions va llançar un pla d'acció positiu per a la integració l'any 2004. En cooperació amb Radio France International, és responsable del projecte PlurielMedia, que fa recerca en matèria de diversitat en el marc de France Télévisions. També imparteix formació sobre la diversitat a directius, ofereix formació intercultural a periodistes i imparteix formació a joves professionals de la comunicació pertanyents a grups de minories ètniques que treballen en la televisió francesa.

www.francetelevisions.fr

Les empreses de comunicació poden fer intercanvis d'informació i pràctiques per a l'aprenentatge mutu.

Les empreses de comunicació han d'adoptar estratègies eficaces per promoure la diversitat i utilitzar mecanismes d'avaluació de l'eficàcia.

Els principals organismes britànics de radiodifusió van crear la Xarxa de Diversitat Cultural per aconseguir una representació justa de la població ètnica britànica davant i darrere de la pantalla. Els seus membres donen suport a iniciatives de tot el sector i comparteixen coneixements especialitzats, recursos i models de bones pràctiques.

www.culturaldiversitynetwork.co.uk

Orientació de la producció mediàtica als col·lectius immigrants

Les empreses de comunicació poden fer que la seva programació respongui millor a les necessitats d'unes audiències cada vegada més diverses des del punt de vista ètnic. Per això han de tenir en compte la diversitat en les fonts d'informació i donar veu als col·lectius d'immigrants i als protagonistes de les notícies; crear formats basats en membres de diferents comunitats en la seva vida quotidiana; i mostrar la diversitat com una característica normal de la societat en els programes més populars.

El sisè principi bàsic comú per a la integració insisteix en la importància que els immigrants tinguin accés als serveis públics en les mateixes condicions que els ciutadans nacionals i sense cap tipus de discriminació. Com a entitats que reben finançament públic, els canals públics tenen l'obligació d'atendre la necessitat de les seves audiències —incloent-hi els immigrants i les minories ètniques— i promoure la cohesió social.

Cal animar els immigrants a participar en programes com a actors, públic, participants, audiència i experts, i que produeixin els seus propis programes de comèdia i entreteniment. A més, per aconseguir una representació adequada dels immigrants en les sèries i les pel·lícules, cal recórrer a actors i a guionistes immigrants sempre que s'expliquin històries interculturals i surtin a escena personatges immigrants.

- ✗ En el marc de les estratègies de diversitat, les decisions sobre continguts i programació han de tenir en compte les necessitats, els desitjos i la representació dels immigrants, entre altres audiències.

El grup Eurovisió Intercultural i Diversitat de l'organització European Broadcasting Union (EBU) facilita l'intercanvi intercultural de programes de televisió, de manera que els seus membres puguin intercanviar documentals curts que reflecteixin la naturalesa multicultural i diversa de les societats europees i adaptar-los a les seves pròpies necessitats d'emissió.

www.eurovisiontvsummit.com/pdf/interculturaldiversity_va.pdf

El PSB NOS neerlandès, per a la formulació de les seves polítiques, utilitza l'instrument Monitor, que produeix gràfics de la producció televisiva amb una anàlisi quantitativa de la representació dels diferents grups (també amb l'origen ètnic). Aquest instrument permet donar resposta a les preguntes següents: Ofereix la televisió neerlandesa una imatge representativa de la diversitat social? Hi ha alguna diferència entre els canals públics i els privats pel que fa a la proporció d'audiències autòctones i immigrants? Quins vincles hi ha entre els hàbits radiotelevisius de les diferents audiències i de les persones i personatges que apareixen en determinats programes de televisió?

Garantia i promoció d'una regulació eficaç

Els òrgans de control poden ser autoritats independents del món audiovisual, associacions de premsa, mecanismes de queixa, defensors del poble, parlaments i departaments de premsa dels ministeris. La regulació dels mitjans pot ser una imposició pública (com sol passar amb l'audiovisual) o pot ser una iniciativa voluntària dels mateixos mitjans (com en el cas de la premsa escrita). Els mitjans estan també regulats indirectament per lleis que prohibeixen la incitació a l'odi, la difamació i la calúmnia. I ho estan no tan sols a escala nacional, sinó també a escala europea i internacional (Unesco, UE, Consell d'Europa, OSCE). Per exemple, la decisió marc de la UE sobre el racisme i la xenofòbia prohibeix qualsevol conducta deliberada que inciti públicament a l'odi o a la violència contra un grup de

persones per raó de la seva raça, color, religió, descendència, nacionalitat o origen ètnic. La Directiva europea de serveis audiovisuals s'ha d'incorporar a les legislacions nacionals abans de finals del 2009. Igual que la seva predecessora, la Directiva d'una televisió sense fronteres requereix a les empreses de radiodifusió que lluitin contra tota incitació a l'odi per raó de raça, sexe, religió o nacionalitat.

Existeixen ja a escala nacional, europea i internacional disposicions legals de lluita contra la discriminació i de promoció de la diversitat que els mitjans de comunicació i els agents d'integració poden aplicar.

La tasca fonamental del Consell Alemany de Premsa i els seus comitès de queixes és investigar i pronunciar-se sobre les queixes que es reben sobre determinades publicacions o esdeveniments. En tractar-se d'un òrgan institucionalitzat de les grans associacions de la premsa que es regeix pel dret privat, té poders com a òrgan d'autoregulació voluntària que es deriven del seu prestigi com a crític independent i qualificat al qual pot recórrer qualsevol ciutadà. Recentment, s'han ampliat i actualitzat algunes directrius: per exemple, en relació amb la prohibició de la discriminació, l'apologia de la violència i la permissivitat davant la divulgació de noms de persones en les notícies relacionades amb delictes.

www.presserat.info

Quan la regulació és insuficient, els Estats membres poden recórrer a la Convenció de la Unesco sobre la diversitat cultural (2005), a la Declaració del Consell d'Europa sobre el mandat dels serveis públics en la societat de la informació (2006) i a la Recomanació del Comitè de Ministres del Consell d'Europa als Estats membres sobre el pluralisme i la diversitat de continguts en els mitjans de comunicació (2007).

L'autoregulació no evita *per se* els discursos injustos i discriminatoris sobre els immigrants i els col·lectius immigrants. Això es deu en gran mesura al següent:

- En molts casos, les queixes motivades per raó de raça, origen ètnic, nacionalitat, religió i creences només les poden presentar les persones esmentades en l'article en qüestió, però no per terceres persones que puguin haver-se sentit ofeses. A més, pot passar que no estiguin prohibides les referències discriminatòries a determinats col·lectius, com ara els immigrants o els sol·licitants d'asil.
- Les queixes que al·leguin inexactituds han de demostrar el grau d'aquesta inexactitud. Aquests casos se solen jutjar en funció de la seva importància en el context general, més que per la seva importància per al denunciador o per a la cohesió social.
- Les sancions imposades per infringir el codi deontològic no sempre són dures; per exemple, pot passar que el director d'un mitjà es vegi obligat simplement a publicar les crítiques de l'òrgan d'autoregulació, que sovint es donen a conèixer diversos mesos després, quan ja és massa tard per pal·liar o minorar els danys causats.

Per superar aquests obstacles, els codis deontològics del sector mediàtic i de l'organització en qüestió han d'abordar les causes de distorsió i mala informació en les qüestions que afecten els immigrants.

Les empreses de comunicació poden aprovar la creació de nous instruments d'auto-regulació, com ara codis de conducta o d'ètica i directrius de política editorial per a la tolerància.

L'any 2003 es va fer un estudi sobre què cal tenir en compte en els mitjans europeus en matèria de racisme i de diversitat cultural:

- Ús de fonts: Els immigrants rars vegades constitueixen la font de la notícia, ni tan sols quan la notícia els afecta directament. La veu dels immigrants ha perdut protagonisme i credibilitat; sovint se'ls cita selectivament en combinació amb temes negatius; o se'ls presenta en papers estereotipats. Els mitjans no reflecteixen tota la diversitat d'opinions i només es fan ressò de les opinions d'un nombre limitat de representants. Els immigrants no solen ser protagonistes d'informacions no relacionades amb la immigració.
- Informació no contextualitzada: Gairebé no es contextualitza la informació sobre les qüestions relacionades amb la immigració. La vida quotidiana dels immigrants, les seves circumstàncies o les seves raons reben poca atenció. Per exemple, un mitjà pot representar els sol·licitants d'asil com a persones que viuen a costa de l'Estat, sense esmentar que les polítiques públiques els impedeixen obtenir un permís de treball.
- Èmfasi en els aspectes negatius: Les notícies poden contenir informació sensacionalista i selectiva, i jugar amb els prejudicis de l'opinió pública. L'excés de representació d'immigrants en les notícies de delictes pot reforçar la idea o percepció que l'activitat delictiva està clarament vinculada a determinats col·lectius d'immigrants. Les informacions positives, com ara la contribució econòmica dels immigrants a la societat, no són habituals.
- Relació entre els mitjans de comunicació i els polítics: Els programes polítics tenen una gran influència en la presència dels immigrants en els mitjans. La immigració pot ser presentada pels extremistes com una amenaça per a l'estil de vida actual, per a les normes i els valors culturals, la identitat nacional, el nivell de vida, l'Estat de benestar i l'ocupació.

A més, els codis de conducta han de mirar d'evitar l'ús de terminologia inadequada (i provocadora), com per exemple «sol·licitants il·legals d'asil».

Els directors dels mitjans poden instar els periodistes a afavorir l'enteniment intercultural mitjançant la publicació de notícies negatives d'una manera equilibrada i crítica. Aquest tipus de notícia ha d'anar desproveïda de llenguatge provocador i d'estereotips. La contextualització de la informació aconsegueix que els relats es basin en fets reals i no en supòsits. Els periodistes també poden qüestionar els supòsits entorn dels immigrants entrevistant-los per temes no relacionats amb la immigració, o ampliant les notícies publicades sobre els

immigrants a nous temes com ara l'alimentació, l'esport, la cultura, la música, el cinema, els restaurants i la moda dels grups immigrants.

Per garantir la pertinència i veracitat de les informacions, també es poden elaborar directrius en col·laboració amb organitzacions no governamentals i capdavanteres de la comunitat. Les directrius poden contenir informació sobre:

- La terminologia correcta i adequada per informar sobre qüestions dels immigrants.
- La composició ètnica del país, la regió o la comunitat que representen, i les pràctiques culturals i religioses d'aquests col·lectius immigrants.
- Els contactes en la comunitat immigrant i els mitjans ètnics.

Les empreses de comunicació han d'assegurar-se que les transgressions del codi deontològic s'abordin com més aviat millor; per exemple, amb la publicació immediata de les rectificacions o el recurs als defensors del lector, telespectador o oient, que sol actuar com a mediador per evitar un procés judicial.

Els comitès de queixes i els defensors del lector, telespectador o oient poden tenir un paper constructiu en l'autoregulació del sector, reforçant unes normes ètiques i donant un suport a la integració mitjançant:

- la vigilància de la producció mediàtica relacionada amb el tema de la immigració;
- l'augment de la visibilitat pública de l'autoregulació;
- l'establiment de procediments de queixa gratuïts i transparents;
- la garantia que les decisions es prenen de manera creïble i que s'apliquen amb rapidesa;
- la sensibilització de periodistes i directors de mitjans quant a l'existència de codis i normes deontològiques.

L'actuació dels mitjans es pot vigilar a través d'observatoris independents, consells de premsa i altres agents d'integració.

L'autoregulació es pot avaluar mitjançant l'establiment de procediments eficaços de queixa en els mateixos mitjans de comunicació i la vigilància per part d'entitats dotades de credibilitat.

L'Alt Comissionat per a la Immigració i el Diàleg Intercultural (ACIDI), a Portugal, controla la representació dels immigrants i de la immigració en els mitjans de comunicació. Tracta les seves conclusions amb els mitjans per sensibilitzar-los sobre els desequilibris existents entre les informacions publicades i la realitat, i fa declaracions públiques basades en dades oficials com a resposta als estereotips de les notícies publicades.

www.acidi.gov.pt

L'informe de seguiment anual del grup de reflexió letó Providus, *Shrinking citizenship*, conté una anàlisi textual del tractament que la premsa escrita fa dels nous immigrants, els refugiats, els nous ciutadans i altres grups ètnics i minoritaris, amb la finalitat de mobilitzar el suport de les parts interessades a favor de les minories i la participació de les ONG en els debats de polítiques públiques.

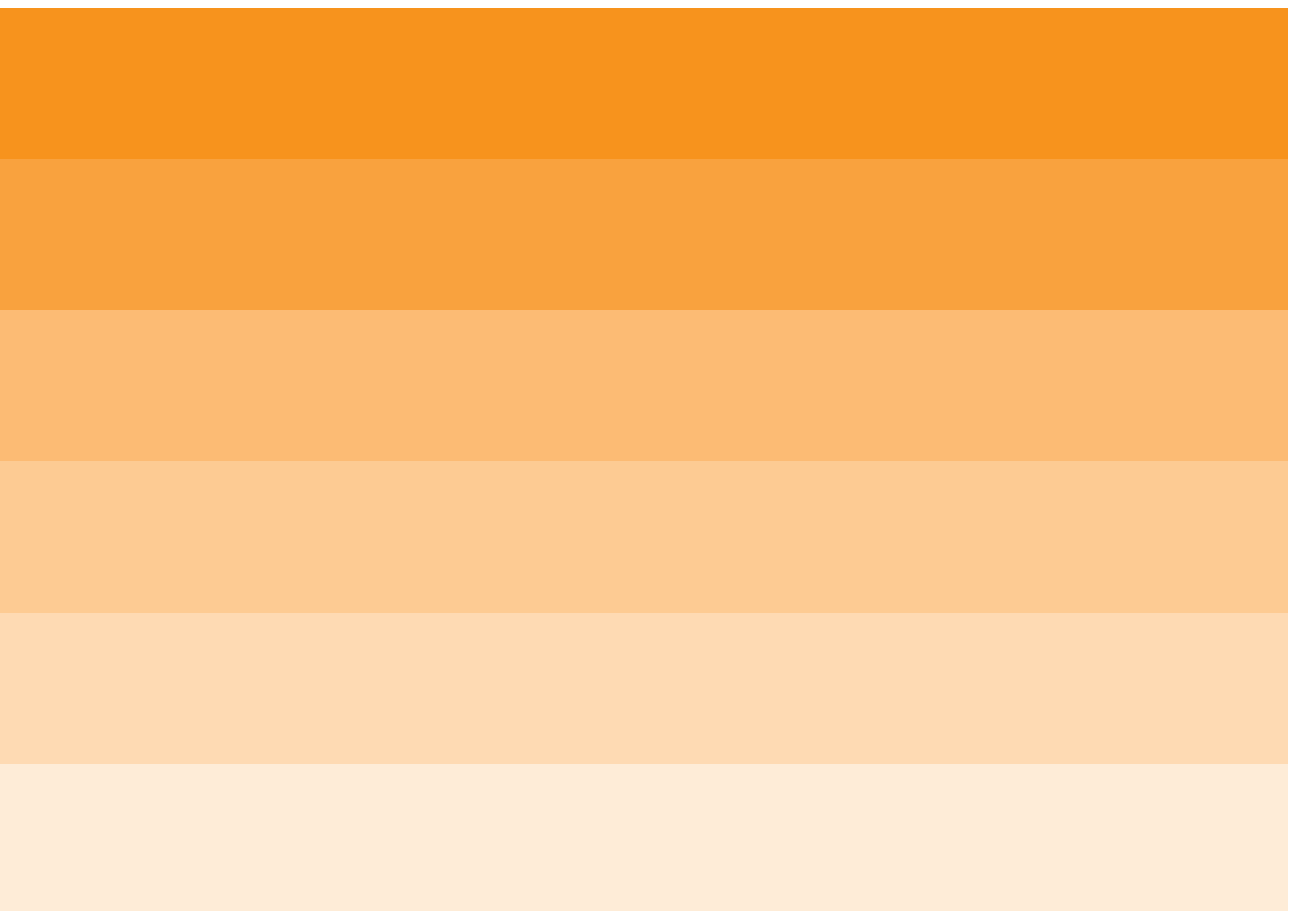
<http://www.providus.lv/public/26598.html>

Conclusions

1. El temps dedicat a analitzar l'entorn mediàtic (els actors principals, el marc legislatiu, els usuaris i el mercat de treball) ajuda els agents d'integració a saber per què, com i quines empreses de comunicació estan interessades a treballar conjuntament per donar una imatge més real i equilibrada dels immigrants i augmentar la diversitat ètnica de les plantilles.
2. Els agents d'integració poden tenir més presència en el panorama mediàtic local si inclouen les relacions públiques en la seva planificació estratègica i si adapten la seva estratègia a la missió general i a les normes de qualitat de les empreses de comunicació.
3. Els agents d'integració han d'analitzar el context local i les experiències prèvies per trobar la manera d'enquadrar i dirigir el seu missatge a l'audiència que els interessa.
4. Les aliances estratègiques entre la societat civil, l'Administració, els instituts de recerca i les organitzacions de professionals de la comunicació poden contribuir a transformar un sector tan ampli i divers com és el dels mitjans de comunicació.
5. L'oferta de materials, cursos de formació i plataformes de diàleg sobre competències interculturals és una manera molt pràctica de treballar directament amb els professionals de la comunicació durant la seva formació i el desenvolupament professional. El primer que cal fer és obtenir el compromís dels educadors i dels directius dels mitjans de comunicació.
6. Les empreses de comunicació, l'Administració i la societat civil poden fomentar unes bones pràctiques informatives amb la concessió de premis a l'excel·lència.
7. Les dades dels grups amb menys presència en els mitjans de comunicació es poden fer servir per dissenyar estratègies de recursos humans, perquè el periodisme sigui una opció de carrera més atractiva per als joves immigrants.
8. La tutoria i l'ofertament d'oportunitats de desenvolupament als professionals d'origen immigrant que ja estan en plantilla o que s'acaben d'incorporar són eines eficaces per millorar la política de diversitat de les empreses de comunicació en la selecció, promoció i retenció dels seus treballadors.

9. Les autoritats públiques i els agents socials tenen un paper primordial en les oportunitats d'ocupació i el reconeixement de les capacitats i les qualificacions d'un recurs sovint escàs: els professionals de la comunicació formats a l'estranger i, en concret, els periodistes a l'exili.
10. Les empreses de comunicació han d'adoptar estratègies eficaces per promoure la diversitat i utilitzar mecanismes per avaluar-ne l'eficàcia.
11. En el marc de les estratègies de diversitat, les decisions sobre continguts i programació, cal tenir en compte les necessitats, els desitjos i la representació dels immigrants, entre altres audiències.
12. Existeixen ja a escala nacional, europea i internacional disposicions legals de lluita contra la discriminació i de promoció de la diversitat que els mitjans de comunicació i els agents d'integració poden aplicar de manera eficaç.
13. Les empreses de comunicació poden decidir adoptar nous instruments d'autoregulació, com ara codis de conducta o d'ètica i directrius de política editorial per promoure la tolerància.
14. L'autoregulació es pot avaluar mitjançant l'establiment de procediments eficaços de queixa en els mateixos mitjans de comunicació i la vigilància per part d'entitats que tinguin credibilitat.

Capítol 3

Sensibilització i capacitatció dels immigrants

La sensibilització augmenta el coneixement i la conscienciació dels ciutadans respecte a la integració. Permet que els col·lectius afectats es facin una opinió més fonamentada de la diversitat i els ajuda a participar en el procés d'integració. La capacitat augmenta els recursos i l'habilitat dels immigrants per prendre decisions amb coneixement de causa i adoptar mesures que en facilitin la integració.

Els conceptes de sensibilització i capacitat engloben els principis bàsics comuns 1, 6, 7 i 9, i reforcen la idea que la integració és un procés bidireccional d'adaptació mútua entre els immigrants i la societat d'acollida. Tots dos col·lectius es poden implicar com a residents interactuant de manera voluntària mitjançant l'accés a les institucions i les col·laboracions entre les diferents agrupacions; i, com a ciutadans locals, mitjançant la participació en la formulació de polítiques d'integració.

Aquest capítol es divideix en dos apartats que tracten com els professionals poden traduir aquestes idees i els seus objectius en les diferents etapes de gestió d'un projecte de qualitat.

Dinàmica entre la sensibilització i la capacitat dels immigrants

En el primer apartat es descriu pas a pas el procés de sensibilització. Se sol fer a través de campanyes i activitats d'informació, amb la finalitat d'informar un grup específic de destinataris (la població en general, els responsables de la formulació de polítiques, els immigrants, etc.) sobre fets i experiències relacionats amb un aspecte concret de la integració. En augmentar els coneixements i la sensibilitat, els destinataris poden fer-se unes opinions més fonamentades de la diversitat i participar més activament en el procés d'integració, la qual cosa influeix en l'adaptació de tots els ciutadans.

El segon apartat se centra en la capacitat. Se sol fer a través d'activitats de formació, col·laboracions i treball en pràctiques, unes mesures que ofereixen als immigrants i als representants de les seves associacions l'oportunitat d'expressar i satisfer les seves necessitats. En augmentar la capacitat i els recursos dels immigrants, poden prendre decisions sobre la seva integració i sobre la manera de millorar-la per tenir més participació i representativitat en la vida pública.

La sensibilització i la capacitat són conceptes diferents, però es reforcen en la lluita contra la discriminació i la marginació. Les activitats de sensibilització basades en les experiències personals dels immigrants i en els coneixements especialitzats de les seves associacions contribueixen al seu torn a la capacitat del col·lectiu immigrant perquè els donen més visibilitat pública, n'amplien l'esfera d'actuació i els ofereixen noves oportunitats d'agrupació per a les seves organitzacions. Així mateix, les mesures de capacitat milloren la imatge dels immigrants i col·loquen la integració en una millor posició de l'agenda pública. Els immigrants amb més capacitat i recursos esdevenen sensibilitzadors excel·lents i això pot fer que la percepció pública de la immigració i la integració parteixi d'una informació més acurada i més equilibrada.

3.1. **Sensibilització: opinions informades i mobilització ciutadana**

Les idees falses sobre les actituds, les característiques i la presència dels immigrants en el país de residència (fluxos migratoris, nombre de treballadors immigrants en el mercat laboral, etc.) fomenten l'etnocentrisme i la discriminació entre la població, la segregació, la marginació dels immigrants i la inacció, o fins i tot la pèrdua de terreny en política.

Per exemple, la desinformació i la falta de conscienciació per part de la societat d'acollida van ser el principal obstacle per promoure la diversitat i combatre la discriminació en el lloc de treball segons les prop de 800 empreses europees que van contestar al qüestionari l'any 2005 de la DG Ocupació i Assumptes Socials de la Comissió Europea sobre la contribució de les empreses a la diversitat. La majoria va declarar que les activitats de sensibilització que s'estaven duent a terme en aquest àmbit eren insuficients i que els agradaria rebre més informació tant de les organitzacions empresarials com dels governs nacionals.

Les campanyes i activitats de sensibilització permeten a tots els ciutadans rebre informació sobre immigració i integració, i saber com poden participar en el procés d'integració. També creen espais per a la interacció freqüent entre els immigrants i els ciutadans nacionals, fet que contribueix a desenvolupar les competències interculturals.

En l'informe sobre migració i percepció pública *Migration and Public Perception*, elaborat per l'Oficina d'Assessors de Polítiques Europees de la Comissió Europea, es diu que les activitats de sensibilització només poden tenir èxit si s'adapten i orienten com cal a grups concrets, i si es tenen en compte els factors socials específics, la realitat històrica i les identitats locals, regionals i nacionals. Les mesures preses també es poden combinar amb un sistema millor de recollida de dades i amb projectes seriosos de recerca en matèria social. Una bona campanya de sensibilització aconsegueix que els ciutadans coneguin millor el procés d'integració i els ofereix l'oportunitat de contribuir-hi.

Un enfocament basat en fets reals per canviar les percepcions

La disponibilitat de dades comparables sobre els col·lectius d'immigrants i sobre la població general pot permetre identificar buits en la informació sobre els problemes d'integració. Les enquestes i els sondejos d'opinió poden reflectir si les pràctiques nacionals tenen una influència en la percepció pública (i viceversa). Les enquestes i els sondejos longitudinals poden ajudar els responsables de la formulació de polítiques i els investigadors a avaluar l'efecte de les estratègies dirigides a sensibilitzar i millorar la percepció pública.

Si l'objectiu de les activitats de sensibilització és desfer malentesos, el primer que cal fer és identificar-los, quantificar-los i analitzar-los amb tot un arsenal d'eines d'obtenció d'informació. Els dissenyadors dels sondejos d'opinió pública no poden deixar d'incloure-hi cap pregunta per temor a la resposta. És justament aquesta resposta la que es farà servir més endavant per encarar les pors, els malentesos i els prejudicis de l'opinió pública.

Les persones que s'encarreguen de dissenyar el projecte tenen a la seva disposició tot un seguit de metodologies sobre la realització d'estudis d'aquesta mena. Les enquestes quantitatives a escala europea permeten situar en una perspectiva més àmplia l'experiència de cada país. Per exemple, els eurobaròmetres, l'Eurostat, l'Enquesta europea de població activa i l'Enquesta social europea faciliten dades comparables sobre la immigració i la integració a escala europea. Aquestes enquestes quantitatives es poden adaptar a escala nacional per tenir en compte els factors demogràfics i els aspectes que permetin als responsables de la formulació de polítiques i a les parts interessades prendre decisions amb coneixement de causa a diferents nivells. Per a les activitats de sensibilització i suport, també es poden utilitzar com a punt de partida eines qualitatives.

EU-MIDIS és la primera enquesta realitzada en la UE sobre discriminació i victimització dels col·lectius immigrants i les minories ètniques en el dia a dia. La va encarregar l'Agència Europea de Drets Fonamentals de la Unió Europea, i es demanava als col·lectius d'immigrants i minories ètniques si alguna vegada havien estat víctimes de discriminació i violència racista; si havien denunciat o no aquests delictes i per què; i si coneixien i confiaven en les organitzacions i els professionals que en principi els poden d'ajudar. Per a la seva elaboració, es van fer entrevistes personals a 23.500 membres de diferents col·lectius immigrants i minories ètniques dels 27 Estats membres de la Unió Europea. Es va entrevistar també 5.000 persones de la població majoritària per comparar-ne els resultats.

http://fra.europa.eu/fraWebsite/eu-midis/eumidis_details_en.htm

L'agència danesa d'anàlisi Catinét Research entrevista periòdicament uns 1.000 immigrants i els seus descendents per fer un seguiment de la discriminació que pateixen, els seus sentiments subjectius davant la integració i les seves opinions sobre les propostes polítiques i els debats públics. La realització d'enquestes als immigrants s'ha convertit en una part important de les tasques d'aquesta agència, ja que les opinions i les experiències que recull són bàsiques, i sovint desconegudes, per als que participen en els debats sobre integració.

En els Països Baixos i Portugal, per exemple, periòdicament es fan enquestes sobre integració als principals col·lectius d'immigrants.

www.prominstat.eu

Un enfocament basat en dades concretes pot millorar un punt feble important de les campanyes de sensibilització: l'avaluació. La recollida i l'actualització de dades permeten avaluar els canvis en les opinions i les actuacions del grup de destinataris a curt, mitjà i llarg termini, així com identificar qualsevol relació de causalitat entre les notícies sobre integració, la cobertura mediàtica i qualsevol canvi en les percepcions. Aquesta informació s'utilitza per reajustar contínuament les tasques, el llenguatge, els missatges i els destinataris de les campanyes.

Abans i després de l'Any Europeu per a la Igualtat d'Oportunitats per a Tothom, l'any 2007, es van encarregar eurobaròmetres especials sobre discriminació a la UE. L'anàlisi comparativa dels eurobaròmetres especials 263 i 296 posa a la disposició dels responsables europeus de formulació de polítiques informació sobre els canvis experimentats per les percepcions i opinions durant aquest any, en què es van realitzar 430 intervencions nacionals i 600 activitats de sensibilització respecte a la discriminació.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_296_sum_en.pdf

Des del 2002, hi ha una campanya a llarg termini de l'Executiu escocès amb el lema «Una única Escòcia, moltes cultures», que intenta sensibilitzar sobre les conseqüències negatives que comporten les actituds racistes i sobre les aportacions positives de les persones d'altres cultures a la societat escocesa. Cada cert temps es desenvolupen projectes de recerca per detectar canvis en les actituds racistes i en les experiències de racisme, així com per avaluar l'impacte i l'eficàcia de la campanya entre els destinataris. Aquestes avaluacions permeten comparar en el temps la sensibilització espontània i induïda, els missatges que es recorden i els canvis d'actitud. En els informes que es publiquen cada any s'avaluen aspectes com ara el pressupost de la campanya, la difusió en els mitjans de comunicació, la visibilitat i l'impacte en els nivells de sensibilització.

www.scotland.gov.uk/News/Releases/2007/01/26113250

En Espanya es duen a terme enquestes periòdiques per identificar tendències bàsiques en l'opinió pública en matèria d'immigració i per estudiar l'evolució de la xenofòbia i el racisme. En relació amb el primer tema, *vegeu* l'enquesta nacional sobre immigració de l'Institut Nacional d'Estadística. Sobre el segon, l'últim document publicat és l'enquesta del 2008 sobre l'evolució del racisme i la xenofòbia a Espanya. Altres enquestes d'opinió més específiques controlen la situació del col·lectiu d'immigrants d'origen musulmà a Espanya i l'opinió dels joves espanyols sobre la immigració.

www.oberaxe.es

Els responsables dels projectes dirigits a col·lectius petits i a persones concretes han de ser conscients que difícilment podran canviar les actituds generals. L'impacte d'aquest tipus de projecte es pot avaluar mitjançant entrevistes en profunditat i enquestes específiques fetes als participants a curt termini, i mitjançant el seguiment dels canvis en les agendes polítiques i col·laboracions a mitjà i llarg termini.

En un enfocament de les activitats de sensibilització a partir de fets concrets, la primera etapa comença amb una fase de delimitació, i les enquestes i els sondejos en són l'element de referència per avaluar periòdicament les percepcions dels immigrants i de la població en general.

Després d'aquesta fase de delimitació ve la fase d'anàlisi, necessària per considerar els resultats complementaris i contradictoris (per exemple, diferències en les percepcions dels immigrants i de la població en general), situar els resultats en els debats nacionals,

identificar els grups de destinataris i decidir quines accions són les més adequades. Les enquestes i els sondejos no poden explicar de manera independent l'opinió pública.

La recerca al nivell adequat ajuda a explicar quins factors influeixen en les actituds d'un individu o d'un grup pel que fa als immigrants i a la seva integració.

L'informe *Majority Populations' Attitudes towards Migrants and Minorities*, publicat l'any 2005 per l'òrgan predecessor de l'Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea, ofereix una visió general de les tendències de l'opinió pública sobre la immigració i les minories, i els factors que ajuden a explicar-les.

<http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Report-1.pdf>

Hi ha molts factors que queden sense explicar darrere el que pensen o perceben els ciutadans sobre la immigració. Tanmateix, els professionals poden utilitzar els resultats dels seus estudis de delimitació per identificar els factors clau i decidir quin grup de destinataris és l'adequat per a la seva campanya de sensibilització. Per exemple, alguns estudis han conclòs que les actituds més positives i tolerants s'associen als factors següents:

- joventut;
- nivell socioeconòmic més alt;
- nivell formatiu més alt;
- treballadors assalariats; i
- contacte amb immigrants.

Els factors socials, geogràfics i històrics també influeixen en la variació de la percepció pública dels immigrants d'un Estat membre a un altre. A més de la seva funció de delimitació i anàlisi, les enquestes preliminars també tenen una funció de sensibilització i comunicació. Per exemple, l'anàlisi de l'Eurobaròmetre especial 263 sobre la discriminació a la UE indica que als països amb una legislació més estricta en matèria de lluita contra la discriminació és més probable que la població conegui els seus drets com a possible víctima i pensi que la discriminació està generalitzada.

Les enquestes d'opinió, si es duen a terme en el moment oportú, poden cridar l'atenció dels ciutadans i dels mitjans de comunicació sobre qüestions clau i fixar els termes del debat amb vista a futures iniciatives. La seva divulgació en el moment adequat és, per tant, crítica per als projectes de sensibilització i el procés de formulació de polítiques. Sensibilitzar els ciutadans sobre els problemes d'integració també vol dir elevar les expectatives de les respostes polítiques.

L'anàlisi dels resultats de les enquestes permet identificar els factors darrere les percepcions i ajuda a triar el grup adequat de destinataris. Aquests resultats també es poden fer servir per cridar l'atenció de l'opinió pública i dels mitjans de comunicació en el llançament d'una campanya de sensibilització.

La influència del discurs públic

La forma i el contingut del discurs públic sobre els immigrants i la seva integració poden tenir conseqüències tant positives com negatives en l'opinió pública. Els debats polítics i mediàtics no sempre destaquen els aspectes de la integració més urgents i poden establir vincles no sempre justificats entre la immigració i altres problemes socials. Per exemple, és freqüent que es relacioni la immigració amb la inseguretat: els ciutadans temen la competència que els immigrants poden suposar en matèria d'ocupació i habitatge; també els preocupa la demanda d'assistència social i, en general, la seguretat nacional.

No s'ha d'oblidar que la percepció pública dels immigrants millora indirectament si s'adopten mesures polítiques que regulin els fluxos migratoris, amb un millor control de les fronteres exteriors, amb uns règims d'asil fiables, amb l'aplicació de mesures contra la discriminació i amb una integració efectiva. Unes bones estadístiques comparables sobre els fenòmens de la immigració i la integració serveixen de font, al seu torn, per als debats públics i la formulació de polítiques. En aquest sentit, les activitats de sensibilització són unes fonts d'informació política molt importants: augmenten les dades per millorar diferents polítiques d'immigració i integració.

La coherència de les polítiques i els missatges dels òrgans públics pel que fa a la integració pot tenir conseqüències importants per a la credibilitat i l'eficàcia de les campanyes de sensibilització, sobretot si estan dirigides o finançades per les administracions públiques.

L'àmbit local pot ser el més adequat per promoure les col·laboracions i aconseguir que les iniciatives de sensibilització tinguin més ressò respecte a problemes específics que afectin les ciutats i els veïnats.

La campanya d'informació de l'Agrupació de Desenvolupament «Viure i Treballar Junts» a la ciutat de Linz, Àustria, va interessar les empreses a què es dirigia, sobretot les petites i mitjanes empreses (PIME), i els polítics locals per explorar els avantatges d'un mercat de treball transfronterer i oferir formació intercultural als delegats sindicals i als treballadors d'origen immigrant.

http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/etg1-suc-liv&work_en.pdf

Durant les eleccions municipals celebrades al gener de 2008 a Graz, Àustria, experts en la lluita contra la discriminació van implantar un sistema de seguiment electoral amb l'objectiu de fer una campanya de sensibilització sobre la discriminació i millorar els missatges clau

dels partits que s'hi presentaven. Es van avaluar 650 textos aplicant un mètode basat en el principi de funcionament dels semàfors (vermell, groc, verd), que posteriorment es va presentar en quatre rodes de premsa, i també se'n va fer un debat polític final. Aquest seguiment va tenir una acollida positiva per part de la majoria dels partits i es va adaptar fàcilment a altres ciutats i regions.

<http://wahlkampfbarometer-graz.at>

Igualment, els col·lectius de professorat, policia i metges, els «habituals» de les xerrades sobre integració, haurien de tenir més autoritat per sensibilitzar sobre uns problemes que afecten particularment els seus col·lectius.

El sector sanitari fa campanyes públiques periòdiques sobre donació de sang. Des de fa deu anys, l'Associació de Donants Voluntaris de Sang d'Itàlia (AVIS) fa campanyes dirigides específicament a promoure la participació dels immigrants en la donació de sang, fet que millora la percepció pública de la seva contribució a la societat i les oportunitats per al diàleg intercultural. Aquestes experiències s'han utilitzat per crear l'Observatori sobre la Cultura de Donació de Sang, que ja ha signat protocols de cooperació amb altres organitzacions mèdiques dels països d'origen dels immigrants.

www.avis.it/usr_view.php/ID=0

L'estreta cooperació amb els professionals que treballen «sobre el terreny» és molt útil per aconseguir que les activitats de sensibilització cridin l'atenció de l'opinió pública. Per contra, les campanyes sense enfocament local es poden considerar organitzades «de dalt a baix» i massa dependents de les consignes polítiques. Els professionals que treballen *in situ* poden informar els responsables de les campanyes sobre els canvis que observin en les percepcions locals. Actuen, per tant, com un sistema d'alerta precoç per identificar i respondre a aquests canvis.

Si no hi ha una coherència política o els missatges enviats són confusos i contradictoris, la sensibilització de l'opinió pública es pot utilitzar també per millorar l'agenda política.

Com que les polítiques i els missatges dels òrgans públics tenen una profunda repercussió en la credibilitat i l'eficàcia d'una campanya, els responsables de la formulació de polítiques i els líders d'opinió poden ser un dels seus principals grups d'interès.

El Projecte Persones com nosaltres, d'Eslovàquia, es va marcar com a objectiu augmentar el coneixement i la tolerància dels ciutadans, així com dels professionals responsables de l'aplicació de les polítiques d'immigració. Els ciutadans dels nous països de destinació, amb poblacions immigrants encara força minses, han de conèixer les històries dels nouvinguts i la seva contribució a la vida quotidiana. Aquesta campanya es va difondre a la televisió i en sessions amb escoles, autoritats i funcionaris de fronteres.

www.ludiaakomy.sk

Després d'analitzar les noves dades recollides sobre els immigrants nous al departament de l'Alt Rin, a Alsàcia, l'Observatori Regional de les Polítiques d'Integració i Urbanes (ORIV) va organitzar una sèrie de trobades amb 160 funcionaris locals i altres parts interessades per informar-los i tractar amb ells recomanacions sobre els mètodes i les condicions d'acollida específics de cada ciutat.

www.oriv-alsace.org

Una de les motivacions principals que ha dut el Fons Austríac per a la Integració a publicar el seu segon anuari d'estadístiques sobre immigració i integració és presentar informació objectiva i restar emotivitat al debat sobre les polítiques d'integració. Se n'han distribuït 10.000 exemplars entre els principals comunicadors d'Àustria (periodistes, polítics, alcaldes, etc.).

www.integrationsfonds.at/wissen/zahlen_und_fakten_2009

Delimitar bé els destinataris, opinions fonamentades

Els que esperen aconseguir grans coses informant simplement els ciutadans i millorant l'opinió pública han de saber que una campanya de sensibilització és un compromís a llarg termini, que exigeix nombroses estratègies i actuacions diferents al llarg del temps: campanyes en els mitjans de comunicació, organització d'actes, execució de projectes, canvis de polítiques, etc.

Si no es disposa de gaire mitjans, és millor dirigir-se a grups concrets, especialment als responsables de la presa de decisions o als líders d'opinió. Pot passar que empresaris, llogaters, bancs, funcionaris i proveïdors de serveis no coneguin l'estatut i els drets de diferents categories d'immigrants, com ara els refugiats, i que, per aquesta desinformació, es mostrin poc disposats a ajudar-los.

L'elecció del grup adequat de destinataris segons el que es vulgui (per exemple, canviar l'opinió de la població en general, dels immigrants o d'altres àmbits o col·lectius dins de la població) és fonamental perquè la campanya tingui èxit.

La campanya d'informació de Berlín, l'any 2006, «Berlín et necessita!», es proposava simultàniament combatre les baixes taxes d'ocupació juvenil entre la població immigrant i canviar les actituds tancades del sector públic. En conseqüència, l'indicador de l'èxit va ser la proporció de treballadors en pràctiques d'origen immigrant contractats en el sector públic. Entre el 2006 i el 2008, aquesta proporció va augmentar del 8 al 14,5 %. Les enquestes d'avaluació van reflectir el creixent interès dels joves immigrants als quals es va adreçar la campanya i una actitud més oberta davant l'interculturalisme en els debats i els treballadors del sector públic.

www.berlin-braucht-dich.de

«OXLO - Oslo Extra Large» és una campanya a llarg termini que l'Ajuntament d'Oslo va llançar el 2001 com a resposta a un assassinat racista. Els seus objectius de sensibilitzar

l'opinió pública i ampliar la cobertura dels serveis públics se centren sobretot en les escoles, les llars d'infants i els centres sanitaris. L'any 2005, el nombre de treballadors de diferents orígens havia augmentat gairebé un 30 %.

www.oslo.kommune.no

En un país com Grècia, per exemple, l'Institut Hel·lènic de Polítiques de Migració ha adoptat mesures dirigides als escolars, en el marc del projecte Inside Out, i a organitzacions de la societat civil com ara l'Associació Panhel·lènica de Dones Esportistes.

www.imepo.gr

Conèixer els fins i trobar els mitjans adequats

Entre les diferents estratègies possibles, l'art i la cultura destaquen com una manera excel·lent de desenvolupar la capacitat per prendre decisions fonamentades i contribuir a les activitats de sensibilització. En donar veu als que no en tenen i mostrar imatges que d'una altra manera no es veurien, les arts poden crear unes condicions adequades per debatre sobre la pluralitat d'identitats i la negociació de diferències.

Una imatge fidel de la realitat dels immigrants i de les comunitats amb diversitat

La diferència entre la percepció i la realitat de la integració és important. La percepció es veu esbiaixada, entre altres coses, per l'excessiva atenció dels mitjans de comunicació o els debats públics a determinats grups, com els sol·licitants d'asil, els immigrants sense papers o els immigrants que són visiblement diferents o que tenen diferents antecedents culturals, lingüístics o religiosos. L'opinió pública exagera clarament la proporció de població estrangera resident en els països europeus estudiats. Aquesta exageració se situa entre un 60-70 % a Dinamarca, Noruega, Alemanya i Suècia, i un 150-200 % a França i el Regne Unit. Segons les enquestes realitzades al Regne Unit, de mitjana, els ciutadans estimen que hi ha quatre vegades més immigrants dels que realment hi ha. D'altra banda, més d'una quarta part de la població creu que els immigrants constitueixen més de la meitat de la població britànica. A més, els ciutadans sobreestimen clarament l'ajuda econòmica que el sistema de prestacions socials concedeix als sol·licitants d'asil i creuen que el Regne Unit suporta una part molt més gran de refugiats que la resta del món (deu vegades més gran).

Les campanyes de sensibilització poden donar a conèixer les experiències reals dels immigrants i les seves condicions de vida, així com els canvis socials i els beneficis que suposen per a la ciutat, la regió o el país de residència. L'atenció es pot centrar en les circumstàncies específiques d'una localitat: els fenòmens abstractes, com la immigració i la integració, es contextualitzen millor quan poden confrontar els seus supòsits amb dades i fets objectius sobre el que coneixen.

La «Iniciativa de nous talents» de l'Executiu escocès es va basar, en part, en la premissa que Escòcia podia arribar a ser un lloc més atractiu per viure, treballar i estudiar si els possibles immigrants futurs rebien informació adequada sobre les seves oportunitats i condicions de vida. El projecte s'avalua cada sis mesos (de 2005 a 2007) mitjançant qüestionaris de complementació voluntària, amb la finalitat de fer un seguiment de les oportunitats i els reptes dels residents immigrants que van trobar feina a través d'aquesta iniciativa.

www.scotlandistheplace.com

L'any 2007, el Govern espanyol va llançar una important campanya de sensibilització amb anuncis de televisió, falques de ràdio, publicitat en premsa i espais públics a partir de les necessitats socials diferents dels immigrants, amb el missatge «Amb la integració dels immigrants, tots hi guanyem», i el subtítol «Tots diferents, tots necessaris».

www.tt.mtin.es/periodico/spot/inmigra.htm

Aquest tipus d'iniciatives poden combatre els estereotips, la victimització o l'estigmatització del col·lectiu immigrant i donar a conèixer les històries dels seus membres, les seves famílies i les comunitats en què viuen. Per incidir en l'opinió pública, s'adopta un enfocament «fidel a la realitat»:

- Establir uns objectius clars, precisos i realistes.
- Identificar les audiències i desenvolupar els mètodes necessaris.
- Basar els objectius i els mètodes en evidències científiques i en teories sobre el canvi d'actituds.
- Considerar seriosament el marc temporal i geogràfic adequat per a la iniciativa.
- Establir unes bones relacions de treball amb els mitjans de comunicació.
- Formular estratègies i destinar els recursos suficients per avaluar els resultats de la iniciativa.

Les iniciatives que «trenquen mites» milloren l'opinió pública perquè donen una imatge de la immigració fidel a la realitat i basada en fets i en relats personals. Consciencien la societat sobre els atributs i les necessitats especials dels diferents col·lectius d'immigrants, sobretot dels més vulnerables i estereotipats, com els indocumentats, els sol·licitants d'asil i les dones immigrants.

La Setmana Intercultural i Contra el Racisme a Irlanda, finançada pel Pla d'acció nacional contra el racisme, va enllaçar la seva publicació *Challenging Myths and Misinformation on Migrant Workers & Their Families* amb una campanya de sensibilització per millorar els serveis oferts a algunes minories ètniques en el seu dia a dia.

www.nccri.ie/pdf/MythsMigrantWorkers.pdf

La campanya «Sóc un immigrant?», llançada l'any 2008 pel Centre Belga per a la Igualtat d'Oportunitats, va tenir com a finalitat promoure la sensibilització sobre els propis orígens. La van protagonitzar famosos que la gent no considerava «immigrants» i va servir per qüestionar els estereotips que tenien els espectadors sobre la migració i la integració.

www.journeesdesmigrants.be / www.dagvandemigrant.be

L'any 2002, la Fundació Federal de la Cultura a Alemanya va llançar el Projecte sobre migració, que ha servit com a element de referència per a més de 120 activitats i projectes d'informació sobre els canvis socials que causa la immigració. Aquesta informació la va elaborar un equip multidisciplinari i es van establir vincles entre els aspectes sociocientífics, documentals i artístics, i entre diferents tipus de col·laboracions a Alemanya i arreu d'Europa. Es va donar una prioritat especial als «projectes sobre migració» que havien presentat persones d'origen immigrant.

www.projektmigration.de

Els museus públics, sobretot els dedicats a la diversitat i a la història de moviments d'emigració o immigració, són espais molt adients per organitzar exposicions, actes, programes educatius, recerca, debats i intercanvis internacionals. Fer que els fets relacionats amb la immigració, sovint relegats a un segon pla, formin part de la història, és una tasca complexa i de vegades controvertida per al personal dels museus. La conferència del 2008 «Migració als museus: relats de la diversitat a Europa» va posar de manifest la necessitat d'augmentar la capacitat de recerca dels museus sobre la història mundial, trobar tècniques innovadores per representar els canvis culturals, i recollir i documentar la dimensió subjectiva i molt personal dels immigrants i de la diversitat en les seves comunitats. L'ocupació d'arxius actualitzats, exposicions i un enfocament multidisciplinari millora la relació del museu amb diferents parts interessades en la integració i els països d'origen.

La *Cité nationale de l'histoire de l'immigration*, a París, presenta la història de França com un país tradicional d'immigració, construït i conformat per la integració de successives onades d'immigrants. S'hi recullen en gran mesura testimonis i objectes personals. Des del juny de 2007, la Cité ha aconseguit una cobertura mediàtica relativament bona, nombroses visites i vincles amb escoles, investigadors i ONG.

www.histoire-immigration.fr

Si no hi ha espais concrets (com ara museus de la immigració), les exposicions poden tenir una funció similar.

La designació de Luxemburg com a Capital Europea de la Cultura l'any 2007 va donar lloc a una cooperació transfronterera sense precedents amb Bèlgica, França i Alemanya, i la immigració es va convertir en el tema vertebrador. Va ser l'únic dels cinc temes que va obtenir una bona acollida per part de les empreses patrocinadores. Les exposicions sobre migració van resultar interessants en opinió del 80 % de la població luxemburguesa i va augmentar també el consum cultural, especialment entre dues noves audiències: els joves i els grups d'origen immigrant. El 43 % dels nacionals portuguesos residents al Gran Ducat van participar en més actes culturals l'any 2007.

www.mcesr.public.lu/presse/annee_culturelle_2007/portail_luxembourg_2007/Rapport_final_anglais.pdf

L'any 2005, el Museu Municipal d'Història del districte berlinès de Friedrichshain-Kreuzberg va inaugurar una nova secció en la seva exposició permanent «Jeder nach seiner Façon? 300 Jahre Migrationsgeschichte in Kreuzberg». Aquest enfocament local ha despertat l'interès i l'acceptació del tema entre els visitants, i l'enfocament cronològic demostra com la fundació i el creixement de Kreuzberg va estar vinculat a la immigració.

www.kreuzbergmuseum.de

Les biblioteques també tenen un paper important com a fonts d'informació sobre la diversitat cultural i com a llocs de trobada per a una població local «diversa».

Des del 2002, la iniciativa «Diversitat a les biblioteques» ha distribuït col·leccions de llibres sobre la història, les tradicions i la situació de col·lectius d'immigrants i minories ètniques locals a 500 biblioteques de la República Txeca, Dinamarca, Alemanya i els Països Baixos. S'han organitzat tallers interactius per impartir formació sobre competències interculturals als directores de les biblioteques. En una segona etapa, el projecte «Biblioteques com a vies d'accés» finançat per l'INTI mira d'ampliar les estratègies d'implantació i d'oferir noves directrius i activitats promocionals.

www.mkc.cz/en/libraries-for-all.html

Sol·licitants d'asil

L'opinió pública sol tenir la percepció que l'asil està fora de control, tot i que el nombre de sol·licituds d'asil ha disminuït i es troba actualment en els nivells més baixos dels darrers anys. També hi ha una certa confusió entre els sol·licitants d'asil i els immigrants irregulars per motius laborals. Una manera de millorar la imatge pública dels sol·licitants d'asil és finançar projectes encaminats a obtenir i difondre històries que els donin un rostre humà i que els identifiquin directament amb els conflictes dels quals han fugit.

El Centre d'Informació sobre Asil i Refugiats del Regne Unit ha examinat, en el document *Understanding the Stranger: Building bridges community handbook*, 21 projectes que han intentat intervenir en conflictes i establir llaços entre les comunitats locals d'acollida i els sol·licitants d'asil i refugiats. Aquests projectes han demostrat que, amb una bona planificació, amb accés a la informació i amb oportunitats de conèixer els sol·licitants d'asil, la comunitat local pot arribar a acceptar i a acollir bé els nous, deixant de banda l'hostilitat, els prejudicis i les pors.

www.icar.org.uk/uts

El *Projecte d'històries de refugiats* del Consell Europeu per als Refugiats i Exiliats (ECRE) ha recopilat les històries personals de 120 persones que es trobaven en diferents fases del procediment d'asil en 12 països de la UE. Aquestes històries es poden filtrar per zona de procedència, país de destinació o temàtica. S'ha intentat arribar «al fons de la qüestió» i centrar el debat polític en les expectatives, les necessitats i les experiències dels que demanen asil i viuen a Europa.

www.ecre.org/refugeestories

Com a part d'un projecte de sensibilització sobre els refugiats dut a terme en el període 2005-2008 a Bristol, Nottingham i Liverpool, es van organitzar 192 tallers interactius especials en què van participar 4.772 ciutadans. Més de la meitat van dir que havia millorat molt el seu coneixement de la situació dels refugiats i els sol·licitants d'asil. Molts dels grups van contribuir amb activitats de seguiment per aconseguir que els refugiats se sentissin a gust dins la seva comunitat.

www.refugee-action.org.uk

El projecte *El millor relat d'un refugiat* —un projecte de col·laboració de l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) a Eslovàquia i la Facultat de Periodisme de la Universitat de Comenius— pretenia explicar els problemes dels refugiats i fer-ne difusió en un moment en què en aquest país, un punt de destinació recent, hi havia un desconeixement notable. Es van premiar les contribucions més destacades, que explicaven històries personals, processos d'integració i condicions de vida. De la iniciativa se'n van fer resso la ràdio, la televisió i la premsa escrita, ja que es volia arribar al gran públic, però també es pretenia sensibilitzar el funcionariat, que va llegir els relats i va formar part del jurat.

www.unhcr-budapest.org

Una sèrie d'organitzacions internacionals i ciutadanes han dissenyat materials educatius, llibres, jocs i fullets dirigits específicament als centres d'ensenyament. Entre altres coses, proposen exercicis d'escenificació que simulen l'experiència dels sol·licitants d'asil, els refugiats i altres grups d'immigrants.

El joc de simulació *Passatges*, de l'ACNUR, està pensat per conèixer millor els problemes als quals s'enfronten els refugiats. Els participants han de superar una sèrie de proves que simulen l'experiència dels refugiats, des del vol fins a l'arribada al camp de refugiats, així com les dificultats d'integració i repatriació.

www.unrefugees.org/atf/af/%7Bd2f991c5-a4fb-4767-921f-a9452b12d742%7D/Passages.pdf

Ensenya'm, Àfrica», una campanya de sensibilització llançada durant tot l'any 2005 a les Illes Canàries, va assolir l'objectiu d'atreure 1.000 estudiants a una sèrie de seminaris sobre les motivacions i les veritables causes de la migració des del Senegal. Els estudiants van crear materials de sensibilització que posteriorment van utilitzar altres professors d'Espanya, i també es van fer donacions de material escolar a col·legis rurals del Senegal..

www.aulainterultural.org/breve.php3?id_breve=359

Dones immigrants

L'estereotip de la dona immigrant com a mestressa de casa, dependent i oprimida, no és tan sols una percepció aliena a l'actual feminització dels fluxos d'immigració, sinó que, a més, pot crear barreres per a la seva participació en el mercat laboral i en la vida social.

Es pot obtenir i divulgar informació sobre les diferents situacions i els perfils de les dones immigrants, així com sobre els canvis en la relació entre homes i dones en les comunitats immigrants. El primer pas consisteix a presentar estadístiques més detallades que tinguin en compte les qüestions de gènere. El pas següent és donar veu i rostre a les dones immigrants, tant a les que estan capacitades com a les que són víctimes d'explotació.

En la Campanya sobre les Dones Sol·licitants d'Asil llançada el 2001 per l'European Women's Lobby es van distribuir 20.000 cartells i es va crear un web dedicat expressament a millorar el coneixement que la població té de la situació de les dones que sol·liciten asil, sobretot de les que han sofert violència de gènere extrema, com ara violació i explotació. Des de llavors, s'ha donat suport a la creació de la xarxa europea de dones migrants i un dels seus objectius a llarg termini és identificar els problemes que afecten la integració de les dones i fer que els responsables nacionals i europeus de la formulació de polítiques es fixin en el seu cas concret.

www.womenlobby.org

Sensibilització basada en la participació de la societat d'acollida

Els professionals han de ser conscients dels límits d'un «enfocament fidel a la realitat» com a mecanisme principal de sensibilització. Oferir informació als ciutadans desinformatos no sempre es tradueix en un canvi d'actitud. La informació pot canviar l'actitud de persones que es mostren més aviat indiferents davant els problemes. Però, en general, no aconsegueix millorar les opinions dels més contraris (fins i tot en pot exacerbar l'hostilitat). Per exemple, amb la iniciativa «Una única Escòcia» es va observar que, després de sis anys d'existència, la població estava més ben informada, però el percentatge de persones amb opinions racistes s'havia mantingut invariable.

Els ciutadans informats poden seguir adoptant una actitud passiva en el procés d'integració si desconeixen l'existència d'oportunitats per participar en les mesures d'integració i diàleg

intercultural de molts àmbits de les seves vides, com a la feina, als barris, a través d'associacions o grups religiosos, etc.

Les campanyes de sensibilització poden augmentar els índexs de participació en activitats que fomenten el contacte positiu entre els immigrants i les comunitats d'acollida. Els actes i festivals representen una bona oportunitat per destacar la contribució dels immigrants a la vida i a la cultura del seu país de residència. Constitueixen, a més, un «mercat» per a les organitzacions que imparteixen formació i ofereixen oportunitats de voluntariat. Aquestes celebracions poden millorar la imatge pública dels immigrants i fomentar l'adquisició de competències interculturals.

L'any 2009, el 26è Festival anual de migracions, cultures i ciutadania a Luxemburg tenia estands de prop de 250 organitzacions que treballen per a la integració.

www.restena.lu/clae/html/m2sm1.html

El Festival de l'Arc de Sant Martí a Xipre és un esdeveniment multicultural que s'organitza per sensibilitzar la societat xipriota de la riquesa que aporten altres cultures i civilitzacions, així com per promoure la diversitat i el respecte dels drets dels immigrants, els refugiats, els sol·licitants d'asil i tots els altres col·lectius no xipriotes.

www.kisa.org.cy/EN/activities/cultural_events/586.html

Aquestes celebracions culturals poden adquirir més visibilitat pública si es convida artistes i actors d'origen immigrant. Poden optar per representar les seves cultures d'origen o noves formes interculturals d'expressió desenvolupades en el país de residència.

A Espanya, el projecte multianual Entre dues ribes de la Fundació Directa s'ha concebut com un espai per a l'intercanvi intercultural i inclou un ampli catàleg d'artistes d'origen estranger dels àmbits de la música, el teatre, la pintura, el cinema, la dansa, l'escultura i la fotografia, entre d'altres. D'aquesta manera es dona visibilitat a la contribució dels artistes d'origen estranger.

www.entredosorillas.org

Kassandra, una associació artística multicultural d'Hèlsinki, organitza tallers d'art i de teatre per sensibilitzar el públic, ofereix un espai per a la col·laboració i el treball en xarxa entre actors nadius i immigrants i fa difusió d'aquest talent entre els mitjans de comunicació.

www.kassand.net/english

Zakk-Zentrum für action, kommunikation und kultur es va crear com un centre per a la celebració d'activitats d'integració a Düsseldorf. Les seves activitats interculturals han augmentat considerablement en nombre, audiència i interès per als nacionals de tercers països amb permís de residència.

www.zakk.de

En les festes nacionals i els esdeveniments esportius es pot fomentar també la contribució dels immigrants i la diversitat cultural. L'Organització de les Nacions Unides ha creat el Dia Mundial dels Refugiats i el Dia Internacional del Migrant per promoure i coordinar plataformes i accions nacionals.

Les celebracions públiques i els actes culturals augmenten la visibilitat de la contribució dels immigrants i els beneficis de la diversitat, i a més constitueixen un fòrum perquè les organitzacions que treballen en aquest àmbit aconseguixin voluntaris.

Moltes d'aquestes activitats es van iniciar a escala europea i nacional com a part de l'Any Europeu del Diàleg Intercultural el 2008:

www.interculturaldialogue2008.eu

El portal sobre el diàleg intercultural del Consell d'Europa conté enllaços amb algunes bases de dades en què es descriuen pràctiques similars:

www.coe.int/t/dg4/intercultural/database_EN.asp

«Per la diversitat, contra la discriminació» va ser una campanya d'informació paneuropea de cinc anys de durada, que va finalitzar el 2007. Va oferir a la població en general informació sobre les lleis que combaten la discriminació i missatges positius sobre la diversitat. Es van utilitzar grups de mostra específics de cada país per dissenyar mesures nacionals i regionals, que posteriorment es van posar en pràctica en estreta cooperació amb els governs nacionals, els interlocutors socials i les ONG.

www.stop-discrimination.info

El 2008, el segon any de celebració del Dia de la Integració en la comunitat flamenca de Bèlgica, es va retre homenatge als immigrants que havien completat un programa d'integració. Aquest esdeveniment especial i la gran campanya llançada en els mitjans de comunicació nacionals i regionals pretenia demostrar que la societat apreciava el compromís i els esforços dels seus nous ciutadans.

<http://www.inburgering.be/inburgering/>

Com a part d'un projecte Integració en l'Esport, de l'INTI, es va distribuir un manual de bones pràctiques entre milers de clubs esportius, grups juvenils i escoles d'Àustria, Gran Bretanya, els Països Baixos, Alemanya i Eslovènia.

www.united-by-sports.net/en

Acció col·lectiva: una estratègia per a la capacitat pública

Les mesures més eficaces de sensibilització creen espais que permeten establir un contacte continu i útil entre les organitzacions i el públic. S'aconsegueix un vincle més estret amb la capacitat. En l'informe «Challenging attitudes, perceptions and myths», encarregat per la Comissió d'Integració i Cohesió del Regne Unit, es conclou que amb un contacte breu o superficial, sense un compromís real, no n'hi ha prou per promoure el respecte; fins i tot podria agreujar els prejudicis.

Les accions col·lectives poden millorar les percepcions de la població i el procés d'integració si:

- reforcen el sentiment d'identitat de tots;
- identifiquen i qüestionen actituds i conductes basades en prejudicis;
- aconseguen que coneguem i sentim simpatia amb les experiències de terceres persones;
- aconseguen que entenguem les diferències;
- estableixen un terreny comú i uns valors i interessos compartits; i
- promouen i estableixen relacions d'amistat entre divisions que creen obligacions mútues a llarg termini.

Aquests espais poden ser virtuals, com ara fòrums públics a Internet, o pràctics, com les iniciatives dels ciutadans. Els projectes per eliminar els estereotips i promoure una visió més constructiva del procés d'integració que es basen en objectius pràctics comuns es consideren més eficaços.

Vista des de la perspectiva de la capacitatció dels ciutadans, la sensibilització significa que el subministrament d'informació està directament vinculat a espais en què pot tenir lloc una interacció positiva i sostinguda entre els membres dels col·lectius immigrants considerats individualment i la població general.

El projecte «Turistes a casa» que es va portar a terme entre els anys 2000 i 2002 a Torí va oferir a 600 habitants de la ciutat la possibilitat de fer una visita guiada per descobrir la diversitat de botigues i restaurants de la seva ciutat. Al diari local es van distribuir 200.000 exemplars de plànols amb les atraccions multiculturals de cada barri. El projecte va promoure el desenvolupament d'una zona amb una elevada concentració d'immigrants, ja que hi va haver molta participació d'empresaris immigrants del veïnat que van aconseguir diversificar la seva clientela.

El projecte « Biblioteca d'instruments», a Leicester, al Regne Unit, és una iniciativa comunitària sense precedents, que ha promogut el desenvolupament d'una xarxa intercultural de músics. La BBC demana donacions d'instruments musicals de segona mà i la biblioteca local els deixa en préstec a sol·licitants d'asil i refugiats nous a la regió que són músics. El projecte els proporciona un espai per assajar i fons perquè es puguin integrar en l'escena musical local.

http://www.interculturemap.org/EN/arts/projects_art.php?projectPage=9&project_id=269

3.2. Capacitació i actuació

Les mesures de capacitació d'individus i organitzacions intenten millorar la capacitat dels immigrants i de les seves associacions perquè puguin col·laborar amb les organitzacions generals i participar en la vida social i pública.

Els nouvinguts tenen diferents habilitats i molts esperen ampliar el capital, els coneixements i els recursos que ja tenen adquirint competències addicionals durant el procés d'integració. Els immigrants residents poden voler millorar també la seva situació mitjançant la superació dels obstacles personals o institucionals que els impedeixen d'accedir als recursos disponibles, exercir dels seus drets, participar en la vida pública o poder gaudir d'una vida autònoma i digna per poder prendre decisions lliurement.

Participació activa i igualitària en decisions i processos d'implantació

La possibilitat que els immigrants o els representants d'associacions d'immigrants prenguin decisions sobre la manera de canviar la seva situació o de participar en la vida pública ajuda a fer caure en falses idees de dependència i actituds paternalistes.

Els projectes basats en una estratègia de capacitació consideren els immigrants com a participants del debat polític. L'objectiu explícit de moltes mesures de capacitació és fer que els immigrants tinguin veu i un paper actiu en la formulació de polítiques. La informació, el treball en xarxa i les plataformes solen ser eines bàsiques per a la capacitació dels immigrants. El grup de destinació rep informació sobre les qüestions i els processos bàsics de presa de decisions, i als que prenen les decisions se'ls informa de com han d'aprendre de les experiències dels immigrants i actuar en conseqüència. D'aquesta manera, les mesures de capacitació poden satisfer les necessitats i aspiracions dels usuaris finals i repercutir directament en la seva situació en la vida. Les qüestions jurídiques que plantegen els contractes, la distinció entre treball voluntari i remunerat i la naturalesa voluntària d'aquestes activitats s'haurien de tenir en compte per garantir l'eficàcia del treball voluntari com a mecanisme facilitador de la integració social.

El principi expressat en el lema «Que no es faci res per nosaltres sense nosaltres» és fonamental per a l'èxit de qualsevol mesura de capacitació. Estableix la necessitat que els usuaris finals han d'actuar com a actors principals en les fases de planificació, execució i seguiment.

Avaluació i anàlisi de les necessitats dels immigrants pels mateixos immigrants

La capacitatció s'inicia amb una fase de recerca i avaluació de les necessitats, en què es confirma si els immigrants es troben amb problemes propis de la seva situació i de quina manera els afronten. Aquest procés de recerca informa les persones o les organitzacions implicades sobre els principals tipus de problemes i orienten la seva reflexió cap a la traducció de les avaluacions en accions.

El projecte neerlandès Vrijbaan d'EQUAL va desenvolupar una sèrie d'instruments diagnòstics per «gestionar la pròpia integració». Les autoavaluacions permeten a les persones saber en quina mesura decideixen el seu camí en l'entorn en què es mouen.

http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/etg1-suc-vrijbaan_en.pdf

El Centre de Drets dels Migrants a Irlanda ha comprovat que la seva estratègia de treball comunitari té més èxit quan els interessats poden anar més enllà dels casos personals per analitzar les desigualtats estructurals, les dinàmiques de poder i les causes reals. Es creen així les condicions necessàries per obtenir resultats col·lectius que beneficiïn tots els membres de la societat i es fomenta la solidaritat entre grups: empleats domèstics, recol·lectors de bolets (un col·lectiu important a Irlanda), dones immigrants, etc.

www.mrci.ie/activities/index.htm

El projecte del Fòrum de Comunitats de Migrants i Refugiats del Regne Unit sobre capacitatció de les comunitats identifica les necessitats de les organitzacions d'immigrants i, tot seguit, adapta l'oferta de serveis permanents per millorar la prestació de serveis de l'organització i l'ajuda als seus membres.

www.mrcf.org.uk/#cep

El «Programa de col·laboració per a la capacitatció dels joves» (YEPP), a Mannheim-Neckarstadt Occidental, Alemanya, ha adoptat un enfocament similar per sensibilitzar sobre els problemes estructurals locals que dificulten la integració i, seguidament, dissenyar ajudes orientades a les necessitats de joves en situació desfavorida.

www.yepp-community.org/yepp/cms

47 grups de raça negra i minories ètniques van rebre formació per ocupar-se de l'execució d'un projecte d'avaluació de necessitats entre la població de raça negra i les minories ètniques en relació amb l'ús indegut de drogues, un projecte del Departament de Salut del Regne Unit (2003). Aquest projecte va revelar els baixos nivells de sensibilització existents en matèria de drogues en totes la comunitats (sobretot en algunes generacions), fet que va dur els grups a fer propostes concretes per fomentar la integració i la qualitat dels serveis. Gràcies a aquest projecte, va augmentar la participació d'aquests grups en la formulació de polítiques locals i les seves recomanacions van aconseguir millores concretes en la prestació de serveis.

www.uclan.ac.uk

Com a mètode innovador de recerca participativa, l'avaluació de necessitats és una bona manera d'unir els investigadors, els professionals i els mateixos immigrants.

L'avaluació i l'anàlisi de necessitats, dutes a terme pels beneficiaris directes d'un projecte de capacitació, constitueixen el marc per avaluar-ne la situació personal o la de la seva comunitat o organització.

En el projecte de recerca Politis, 76 estudiants universitaris no residents a la UE van entrevistar 176 activistes immigrants amb una participació ciutadana activa. Una de les conclusions a què es va arribar va ser que un dels determinants més importants de la participació ciutadana va ser que l'organització simplement demanés implicació, i això es va traduir en el projecte de seguiment: WinAct: Winning immigrants as active members (Aconseguir que els immigrants siguin membres actius). Els professionals dedicats a la formació d'adults, molts d'origen immigrant, van rebre formació per impartir seminaris locals a partits polítics i sindicats sobre la manera de posar en pràctica estratègies eficaces per contactar i reclutar immigrants.

www.politis-europe.uni-oldenburg.de

El Ministeri finlandès d'Afers Socials i Salut va finançar dues sèries de projectes de recerca de col·lectius immigrants de la Universitat de Tampere el 2003 i el 2005. Un equip d'investigadors de l'àmbit del treball social amb els immigrants va establir el marc teòric de l'estudi i l'objectiu de la recerca. Van optar per centrar els seus informes en qüestions com ara l'opinió dels consumidors sobre els serveis de salut mental, la percepció que la comunitat tenia dels serveis d'atenció primària i les aspiracions professionals de la segona generació.

www.uta.fi/laitokset/sospol/migrant/abstr/clarke.pdf

Triar bé el grup de destinataris per millorar-ne la situació

Arran d'interactuar amb els immigrants i les seves organitzacions per mitjà de la recerca i l'avaluació de les seves necessitats, es pot arribar a un conjunt molt diferent de necessitats en funció de factors com ara l'edat, el gènere, el nivell d'estudis, l'estat civil, la situació laboral, les competències, la qualificació, la motivació, etc. Per exemple, els serveis consultius dels centres d'acollida de refugiats permeten als sol·licitants d'asil i als refugiats expressar la seva opinió sobre diferents aspectes de l'acollida i la integració, i implicar-se en la gestió d'aquests serveis. Perquè siguin eficaces, les mesures de capacitació s'han d'adreçar, en general, a un grup molt concret de destinataris.

El projecte Kommit - Capacitació d'organitzacions d'immigrants, a Brandenburg, Alemanya, es va centrar en l'adquisició de competències i capacitats triades per les mateixes organitzacions d'immigrants que hi van participar. Trenta líders d'organitzacions d'immigrants van rebre vuitanta hores de formació temàtica directa i 1.000 persones van participar en tallers locals i oportunitats de treball en xarxa. Com a indicadors de l'èxit del projecte, es va avaluar la satisfacció dels participants amb els temes, els mètodes i la qualitat. En el manual del projecte es van publicar uns resultats molt positius de l'avaluació, com també normes de qualitat per a futurs programes de formació d'adults adreçats a organitzacions d'immigrants.

www.integrationsbeauftragte.brandenburg.de

La capacitat de grups específics de destinataris pot ser una estratègia eficaç per als col·lectius inaccessibles, com el de les dones immigrants. Els projectes n'han de respectar l'opinió si volen participar de manera diferent o menys activa. Les autoritats públiques i altres òrgans de finançament poden contribuir a compensar els costos o reduir les barreres que dificulten la participació.

Les mesures flexibles i que s'adaptin a les necessitats expressament declarades pels beneficiaris satisfan les expectatives dels participants i l'objectiu últim de la capacitat: millorar-ne la situació.

El Centre de Dones Delfshaven, de Rotterdam, el gestionen dones immigrants i hi ha un ambient en què dones de diferents edats i nacionalitats (també neerlandeses) s'hi senten còmodes. Ha aconseguit treure moltes dones de l'aïllament de manera informal i ha impartit a centenars de persones cursos d'idiomes i de creativitat basats en l'avaluació de les oportunitats d'incorporació de la dona al mercat laboral.

www.eukn.org/eukn/themes/Urban_Policy/Social_inclusion_and_integration/Emancipation-centre-for-and-by-women-in-Delfshaven_2033.html

Sempre que el grup Clientenbelang Utrecht (grup de defensa dels interessos de pacients i clients) té pendent alguna qüestió relacionada amb les mares immigrants, s'adreça directament a la xarxa d'immigrants Wmo Watchers (una xarxa de mares immigrants amb nens en edat escolar). Els components d'aquesta xarxa aconsegueixen la informació necessària a través de la seva àmplia xarxa social i després fan una proposta informal per millorar la formulació de polítiques.

www.senia.nl

El programa ELSA va investigar la influència de les activitats participatives sobre les polítiques locals de benestar en els districtes de la província italiana de Forlì-Cesena. El projecte oferia assessorament, formació i informació general a dones immigrants que es dedicaven a tenir cura de persones grans. Elles mateixes demanaven el que necessitaven. Així mateix, facilitava el contacte amb les autoritats locals i amb un sindicat associat. També va posar en marxa diverses iniciatives per ajudar les persones amb què aquestes senyores treballaven i les seves famílies amb vista a facilitar la participació i la regularització d'aquest col·lectiu.

Conèixer els fins i trobar els mitjans adequats per a la capacitat

Els diferents tipus de mesures per a la capacitat dels immigrants i les seves organitzacions adopten un enfocament dinàmic i orientat als resultats per promoure la igualtat d'oportunitats. Els responsables han de determinar quins mitjans són els més adequats per aconseguir els objectius expressats per a aquest grup de destinataris, deixant un marge ampli que doni cabuda a diferents formes eficaces d'intervenció. Les mesures de capacitat augmenten, per tant, la capacitat de canvi d'un immigrant o d'una organització i els dona espai perquè puguin exercir aquesta capacitat. Aquest espai pot estar dins d'una organització o d'un òrgan públic, amb feines concretes, amb participació en la presa de decisions o amb programes nous adreçats a col·lectius concrets.

La creació d'espais per a l'intercanvi i la presa de decisions entre els immigrants i les organitzacions generals són mesures bàsiques. Un exemple en són els programes de treball en l'àmbit de l'art i de la cultura.

El que distingeix una mesura de capacitat de molts altres programes educatius orientats a integrar els immigrants és la combinació d'educació i acció, que ofereix als grups de destinataris l'oportunitat única de posar en pràctica els coneixements que adquireixen.

La idea bàsica del projecte Inclusió i diversitat en l'educació, del British Council, és permetre que els alumnes d'escoles amb diversitat ètnica i cultural prenguin la iniciativa en la definició dels seus currículums, la negociació de contractes i la creació d'un estatut de l'alumne per a unes escoles integradores. Grups de delegats d'estudiants dirigeixen projectes per a la capacitat de col·lectius més grans d'estudiants, pares i la societat en general.

www.britishcouncil.org/netherlands

El programa Puja-hi! ofereix feina en l'àmbit de la cultura per mirar de millorar la quota d'artistes i estudiants joves pertanyents a minories ètniques en les organitzacions culturals neerlandeses. Les organitzacions que han decidit adoptar aquesta eina local per promoure el diàleg intercultural creen canals de comunicació directa amb artistes de les comunitats amb diversitat i, al seu torn, els artistes adquireixen una experiència de primera mà que contribueix al seu desenvolupament professional. Aquesta iniciativa es basa en projectes pilot com el del comitè intercultural del Teatre Zuidplein de Rotterdam, que des del 1998 ha tingut una influència considerable en la diversitat de públic del teatre.

www.eurocult.org/we-focus-on/jumpin

Un espai ideal perquè els immigrants i les seves organitzacions liderin intercanvis i iniciatives són les campanyes de sensibilització.

A Grècia, Commedia.Net, un projecte de ràdio finançat per EQUAL, va fer possible que immigrants, refugiats i sol·licitants d'asil interessats en els mitjans de comunicació poguessin participar en els programes, conèixer millor les seves i altres comunitats, i difondre en antena els coneixements adquirits. Gràcies a la formació professional rebuda i al posterior accés a una feina, poden contribuir a la sensibilització de l'opinió pública i canviar la manera de presentar les informacions relacionades amb la immigració.

www.commedia.net.gr/default.en.asp

Entre 2003 i 2008, el projecte MiMi - Amb els immigrants i per als immigrants va impartir formació a 600 immigrants perquè actuessin com a mediadors interculturals a 35 ciutats alemanyes. Es van organitzar 900 actes en 32 llengües per explicar el sistema sanitari alemany i altres temes relacionats a unes 10.000 persones d'origen immigrant, i es va arribar a 100.000 persones més amb fullets i una guia de salut.

www.aids-migration.de

El projecte SEIS - Finlàndia Avança Sense Discriminació (STOP) ha impartit formació a immigrants i a membres de minories ètniques, i ha organitzat seminaris de sensibilització amb escoles i autoritats públiques nacionals. La participació dels immigrants ha estat decisiva en el comitè que va dirigir el projecte pilot, la fase de planificació, l'execució i l'avaluació del projecte. L'avaluació positiva d'aquesta iniciativa i la seva publicitat han fet que s'ampliï per impartir formació contra la discriminació a futurs professors i funcionaris de la policia.

www.stop-discrimination.info/134.0.html

Integració dels immigrants i les seves associacions en les organitzacions generals: tots hi guanyen

De vegades, les mesures de capacitatció s'inicien a un nivell molt baix per iniciativa dels mateixos immigrants, i més tard reben finançament de les organitzacions generals (l'Administració pública, els agents socials, el sector privat o la societat civil). Altres vegades són les organitzacions generals les que adopten aquestes mesures per iniciativa pròpia i més tard col·laboren amb els immigrants en l'aplicació del principi «que no es faci res per nosaltres sense nosaltres». Poden treballar en la capacitatció dels immigrants mitjançant la prestació de serveis, la diversificació dels seus membres a través de campanyes informatives o amb la creació d'una plataforma que faciliti la participació dels immigrants en la vida pública.

No s'ha d'oblidar que tant els immigrants com les organitzacions generals es beneficien de les mesures de capacitatció per aconseguir l'adaptació en la societat d'acollida i la participació dels immigrants. Les organitzacions generals esperen que aquestes agrupacions responguin a un repte específic d'integració o millorin la seva gestió de la integració. Aquests beneficis potencials expliquen els grans interessos que s'han creat

entorn de la capacitació dels immigrants i l'adopció de les mesures necessàries per garantir els guanys. Es poden elaborar normes de qualitat per avaluar si les organitzacions generals estableixen procediments per a la capacitació dels beneficiaris immigrants i el personal, i si aquests procediments han transformat de manera detectable les polítiques i la missió de l'organització.

Les mesures de capacitació dels immigrants que adopten les organitzacions generals contribueixen també a la seva capacitació. L'avenç de les capacitats, els recursos i les competències interculturals milloren la qualitat i l'abast de les decisions que prenen i els serveis que ofereixen.

El Festival de l'Estranger organitzat per la Fundació Europea de la Cultura mira d'assolir aquesta situació «beneficiosa per a tots» partint de la base que si s'ensenya els joves de diferents orígens a utilitzar els nous mitjans basats en Internet, augmentarà també la capacitat de la seva audiència (ONG europees, institucions culturals, mitjans de comunicació i administracions públiques) per treballar amb els joves en projectes de diàleg intercultural

www.eurocult.org/we-focus-on/strangerfestival

El projecte Involve va ser una iniciativa de recerca participativa que va finançar l'INTI i que tractava les possibles maneres de facilitar el treball de voluntariat en el procés bidireccional d'integració. Es van fer 16 recomanacions concretes als responsables de la formulació de polítiques a diferents nivells de l'Administració i als professionals de les organitzacions generals i les associacions d'immigrants.

www.cev.be/data/File/INVOLVEreportEN.pdf

El document, publicat el 2005 pel Departament de Comunitats i Administracions Locals del Regne Unit, *Ethnicity Monitoring Guide: Involvement*, vol promoure la participació de comunitats de raça negra i minories ètniques en activitats de renovació dels barris facilitant la creació d'agrupacions locals amb associacions de veïns.

www.neighbourhood.gov.uk/page.asp?id=771

L'Agrupació de Desenvolupament Pangea, a Castella-la Manxa, la integren associacions d'immigrants, ONG i administracions locals i regionals. Els «enllaços interculturals», o mediadors, han pogut arribar a més de la meitat de tots els immigrants residents en aquesta zona rural i els han posat en contacte amb serveis d'assessorament i formació integral i especialitzada, així com amb programes de suport permanent en el lloc de treball. Les mesures de sensibilització s'han completat amb estudis del baròmetre intercultural sobre temes com la contribució socioeconòmica i cultural de la població immigrant en un municipi determinat.

<http://ec.europa.eu/social>

Conclusions

1. Les campanyes i activitats de sensibilització permeten que tots els ciutadans rebin informació sobre immigració i integració, i saber com poden participar en el procés d'integració. També creen espais per a la interacció freqüent entre els immigrants i els ciutadans nacionals, fet que contribueix al desenvolupament de les competències interculturals.
2. En un enfocament de les activitats de sensibilització a partir de fets concrets, la primera etapa comença amb una fase de delimitació, i les enquestes i els sondejos en són l'element de referència per avaluar periòdicament les percepcions dels immigrants i de la població en general.
3. L'anàlisi dels resultats de les enquestes permet identificar els factors darrere les percepcions i ajuda a triar el grup adequat de destinataris. Aquests resultats també es poden fer servir per cridar l'atenció de l'opinió pública i dels mitjans de comunicació en el llançament d'una campanya de sensibilització.
4. Com que les polítiques i els missatges dels òrgans públics tenen una profunda repercussió en la credibilitat i l'eficàcia d'una campanya, els responsables de la formulació de polítiques i els líders d'opinió poden ser un dels principals grups d'interès.
5. L'elecció del grup adequat de destinataris (segons el que es vulgui, per exemple, canviar l'opinió de la població en general, dels immigrants o d'altres àmbits o col·lectius dins de la població) és fonamental per a l'èxit de la campanya.
6. Les iniciatives que «trenquen mites» milloren l'opinió pública perquè donen una imatge de la immigració fidel a la realitat i basada en fets i en relats personals. Consciencien la societat sobre els atributs i les necessitats especials dels diferents col·lectius d'immigrants, sobretot dels més vulnerables i estereotipats, com els indocumentats, els sol·licitants d'asil i les dones immigrants.
7. Les celebracions públiques i els actes culturals augmenten la visibilitat de la contribució dels immigrants i els beneficis de la diversitat, i a més constitueixen un fòrum perquè les organitzacions que treballen en aquest àmbit aconseguixin voluntaris.
8. Vista des de la perspectiva de la capacició dels ciutadans, la sensibilització significa que el subministrament d'informació està directament vinculat a espais en què pot tenir lloc una interacció positiva i sostinguda entre els membres dels col·lectius immigrants considerats individualment i la població general.
9. El principi expressat en el lema «que no es faci res per nosaltres sense nosaltres» és fonamental per a l'èxit de qualsevol mesura de capacició. Estableix la necessitat que els usuaris finals han d'actuar com a actors principals en les fases de planificació, execució i seguiment.

10. L'avaluació i l'anàlisi de necessitats, dutes a terme pels beneficiaris directes, constitueixen el marc per avaluar-ne la situació personal o la de la seva comunitat o organització.
11. Les mesures flexibles i que s'adapten a les necessitats expressament declarades pels beneficiaris satisfan les expectatives dels participants i l'objectiu últim de la capacitat: millorar-ne la situació.
12. El que distingeix una mesura de capacitat de molts altres programes educatius orientats a la integració dels immigrants és la combinació d'educació i acció, que ofereix al grup de destinataris l'oportunitat única de posar en pràctica els coneixements que adquireixen.
13. Les mesures de capacitat dels immigrants que adopten les organitzacions generals contribueixen també a la seva capacitat. La millora de les habilitats, els recursos i les competències interculturals milloren la qualitat i l'abast de les decisions que prenen i els serveis que ofereixen.

Capítol 4

Plataformes de diàleg

El diàleg s'utilitza en totes les tradicions culturals per promoure l'enteniment i la confiança, per prevenir i resoldre conflictes. Les plataformes de diàleg, temporals o permanents, poden afavorir la integració si posen remei a la falta d'enteniment i confiança que de vegades existeix entre grups d'immigrants, residents i ciutadans amb origen immigrant o no, com també entre aquests grups i l'Administració a tots els nivells.

Una plataforma eficaç genera un intercanvi obert i respectuós d'opinions i, si funciona, ajuda els participants a trobar un espai de cooperació, de negociació de conflictes d'interessos i de cerca de solucions comunes. Les activitats de seguiment prenen el relleu on la plataforma de diàleg el deixa, i això pot fer que es reforcin les xarxes socials i associatives de la comunitat i el sentiment d'identitat comuna en una societat diversa.

Aquest capítol es basa en el primer principi bàsic comú, que defineix la integració com un procés bidireccional d'ajustament per part dels immigrants i dels residents dels Estats membres. Es fa una crida als governs perquè s'impliquin en les polítiques d'integració i perquè comuniquin amb claredat els drets i deures. El setè principi bàsic comú estableix com a mecanisme fonamental la interacció freqüent i positiva en l'àmbit local entre immigrants i ciutadans dels Estats membres.

En aquest capítol es descriu cada pas del procés de creació i funcionament d'una plataforma de diàleg i es parla també dels obstacles pràctics que sovint s'han de superar. En primer lloc, s'explica quin marc jurídic és el més adequat, quines qüestions i necessitats hi ha amb una plataforma d'aquesta mena, qui hi participa, què es necessita inicialment i quines són les regles de joc.

També s'explora com l'enteniment i la confiança en el diàleg es poden traduir en més cooperació dins un grup social. Una autoritat pública o un actor de la societat civil amb capacitat de lideratge poden facilitar la creació d'una plataforma de diàleg i ocupar diferents funcions per dotar-la de mètodes de treball més eficients, un seguiment més eficaç i més repercussió en la comunitat. En aquest capítol s'explica la labor de coordinació que pot dur a terme l'autoritat pública o un actor de la societat civil en cada etapa de la plataforma de diàleg. Les lliçons apreses poden servir d'inspiració per a d'altres plataformes d'àmbit veïnal, municipal, regional, nacional i fins i tot europeu. A aquest nivell es va crear, a l'abril de 2009, el Fòrum Europeu per a la Integració.

La migració internacional ha augmentat i seguirà augmentant la diversitat ètnica, cultural, religiosa i lingüística d'Europa. A l'Eurobaròmetre Flash 217 de 2007, la majoria dels ciutadans europeus declaraven que havien mantingut algun contacte recent i positiu amb persones de diferent origen ètnic, religió o nacionalitat. Encara que els enquestats tenien dificultats per definir el concepte de diàleg intercultural, li atribuïen molts significats positius: des de la comunicació entre comunitats diferents fins a la mobilitat transnacional, l'accés a la cultura i la diversitat lingüística. A la llarga, Europa recollirà els fruits d'aquesta diversitat per millorar el creixement econòmic i la competitivitat, la creativitat i la posició en el món.

La creixent diversitat de la població requereix que els serveis públics i altres estructures socials s'adaptin a aquesta nova realitat: una realitat amb més diversitat. La manera en què un lloc —una nació o un barri— s'adapta a aquesta diversitat a curt i mitjà termini pot fer que augmentin o disminueixin els nivells generals de confiança i enteniment en la societat.

Per exemple, estudis recents indiquen que uns alts nivells de diversitat —és a dir, la convivència de diferents tipus de persones en una mateixa comunitat— pot donar lloc a l'«automarginació» i a la «distància social» entre les persones. Comparades amb el ciutadà mitjà, les persones que viuen en barris molt heterogenis solen:

- conèixer menys els seus veïns i confiar-hi menys, amb independència que comparteixin orígens o no;
- tenir menys confiança en la política local, els líders i els mitjans de comunicació locals (encara que no necessàriament menys coneixement);
- participar en la vida política de diferents maneres; per exemple, amb protestes al carrer o afiliant-se a grups que promoguin reformes socials;
- tenir una sensació de benestar menys acusada; i
- creure que la seva influència en les decisions polítiques és menor i que les diferents comunitats no col·laboren per resoldre problemes comuns.

Aquests punts ens demostren que les societats en transició, si no s'hi actua, poden experimentar temporalment uns nivells més baixos d'entesa i confiança dintre dels grups majoritaris i dintre dels grups minoritaris, entre les majories i les minories i amb l'Administració local.

Aquests nivells més baixos de comprensió i confiança se solen atribuir a uns nivells més baixos de capital social (és a dir, menys xarxes socials i organitzatives). Els amics i la societat civil ofereixen a les persones oportunitats d'àmbit local per establir interaccions i relacions positives. La força de les xarxes socials i associatives influeix en el nivell de confiança i solidaritat existent dintre de la comunitat i en el benestar personal i econòmic dels seus residents. La diversitat creixent és només un factor més del que se suposa que és un declivi general del capital social de moltes societats occidentals, on els ciutadans ja no són tan actius en el terreny social i cívic com abans.

La integració social es veu afectada negativament per l'afebliment de les xarxes socials i associatives, i això pot dur a un individualisme extrem i a la indiferència pel benestar dels altres; a la creació d'estereotips i a la designació de «caps de turc»; a la falta de veu dels grups vulnerables; a la inacció davant de problemes de la comunitat; a conflictes per la distribució dels recursos i a tota mena de discriminacions i d'extremismes.

Aquest afebliment també afecta la integració dels nouvinguts, que són els més tocats. Durant el procés d'integració, els nouvinguts solen recórrer a les xarxes socials i associatives del seu entorn, més que a grups autòctons o ja establerts, per tractar de compensar la seva manca de capital social en el país.

Les interaccions interculturals contínues i adequades ajuden els residents locals a entendre com canvien altres persones amb orígens similars o diferents, en una societat cada vegada més diversa. La confiança i l'enteniment augmenten quan es comencen a considerar membres plens d'una comunitat amb una identitat comuna i que s'interessen pel benestar dels seus membres.

4.1 Creació i funcionament d'una plataforma: superació dels obstacles

---

Els responsables de la formulació de polítiques solen recórrer al diàleg per tranquil·litzar la població en resposta a les grans notícies sobre conflictes socials. Aquests conflictes poden ser simptomàtics de problemes més greus de desigualtats i desavantatges en una societat diversa (per exemple, exclusió del mercat laboral, zones urbanes deprimides, racisme). Com a tals, aquestes tensions exigiran amb el temps que es negociï una resposta adequada de les polítiques d'immigració al problema en qüestió.

Una plataforma de diàleg es pot concebre com un punt de partida per negociar aquesta resposta política adequada. Pot ser un primer punt de contacte per superar les falses percepcions i la desconfiança; l'inici del diàleg entorn d'un problema concret i un espai cívic per a un intercanvi d'opinions obert i respectuós. Depenent de cada cas, aquest intercanvi pot tenir lloc entre els immigrants, amb altres residents o amb l'Administració. Els participants s'endinsen en un procés d'aprenentatge, integren les diferents perspectives en una percepció comuna del problema, desenvolupen una confiança bàsica i troben un terreny comú per treballar en la cerca d'una solució.

Una plataforma de diàleg és un espai cívic en què es pot iniciar un intercanvi obert i respectuós d'opinions entre immigrants, amb altres residents o amb l'Administració pública. L'objectiu és que els participants comparteixin la percepció i la confiança entorn d'un problema concret i que aconseguixin trobar un àmbit de treball compartit per arribar a una solució.

Resultats esperats i efectes d'una plataforma de diàleg

Les plataformes de diàleg que funcionen creen relacions sòlides entre els participants, que duen a terme activitats públiques conjuntes, agrupacions i nous mecanismes de consulta permanents. Aquest seguiment ofereix nous espais d'interacció positiva, aquesta vegada amb un públic més ampli. A mitjà termini, serveix de punt de partida per a unes xarxes socials i associatives noves i més fortes, i per a la consulta dels òrgans públics. Els membres de la plataforma poden formar una nova organització o integrar-se en les activitats d'altres ens. En qualsevol cas, aquesta cooperació inicial ha d'arribar a sortir-se'n sola, sense necessitat del suport d'una plataforma de diàleg.

A la llarga, el procés instigat per la plataforma de diàleg pot reduir la distància social i reforçar el capital social i el benestar de tots els residents. També pot ajudar a conciliar i canviar identitats en els barris, ciutats i fins i tot, potser, en l'àmbit regional, nacional o europeu. Els dirigents polítics i els líders de la societat civil poden emprar aquests espais cívics per integrar la diversitat en un sentiment d'identitat més fort i generalitzat, i crear un llenguatge més inclusiu per tractar els problemes compartits.

La immigració pot plantejar alguns interrogants, en política nacional i estrangera, sobre els valors que es comparteixen en una Europa que cada vegada més, es caracteritza per la diversitat. La Unió Europea respon a aquestes inquietuds amb el lema «unitat en la diversitat», que es defineix en el preàmbul del Tractat de la UE de la següent manera: «Desitjant aprofundir la solidaritat entre els seus pobles, dins el respecte de la seva història, de la seva cultura i de les seves tradicions». El *Libro Blanco sobre el Diálogo Intercultural* del Consell d'Europa recull aquesta idea i l'aplica tant a la integració dels immigrants com a la integració europea; "La ausencia de diálogo no tiene en cuenta las enseñanzas extraídas del patrimonio político y cultural europeo. Los períodos pacíficos y productivos de la historia de Europa siempre se han caracterizado por una firme voluntad de comunicarnos con nuestros vecinos y de cooperar más allá de nuestras fronteras. Con demasiada frecuencia, la falta de apertura hacia los demás ha provocado catástrofes humanas. Sólo el diálogo permite a las personas vivir en la unidad y la diversidad".

Per a més idees i exemples de pràctiques relacionades amb el diàleg intercultural i les plataformes de diàleg, *vegeu*:

Les activitats de l'Any Europeu del Diàleg Intercultural 2008:

www.interculturaldialogue2008.eu

The Rainbow Paper: Intercultural Dialogue: From Practice to Policy and Back, document publicat per la Plataforma per a una Europa Intercultural:

<http://rainbowpaper.labforculture.org/signup/public/read>

Libro Blanco sobre el Diálogo Intercultural "Vivir juntos con igual dignidad, publicat pel Consell d'Europa

www.coe.int/t/dg4/intercultural/default_en.asp

El marc jurídic que facilita el diàleg

Una plataforma de diàleg es pot situar en un determinat context: la feina, l'escola, la cultura, els serveis públics, la vida religiosa, el barri, els afers exteriors, etc., cadascun amb les seves oportunitats per a l'intercanvi d'opinions i la presa conjunta de decisions. Els responsables de la formulació de polítiques s'han d'assegurar que els ciutadans i els nacionals de tercers

països tinguin les mateixes oportunitats de participació en aquests contextos. Depenent del marc existent per a la participació política, es pot reconèixer el dret a formar associacions, partits polítics o òrgans relacionats amb el treball, rebre fons per al desenvolupament de capacitats, votar en les eleccions o ser consultats periòdicament per l'Administració.

Aquestes polítiques permeten que sorgeixin diferents representants electes i altres actors que més endavant participaran en plataformes. La presència d'aquesta comunitat cívica es pot concebre com la infraestructura que fa possible l'existència de plataformes de diàleg en una societat.

L'any 2006, el Ministeri d'Interior txec va aprovar una interpretació més àmplia de la Llei 83/1990 per permetre que qualsevol persona física —no només els ciutadans— pogués crear una associació. Fins llavors, els no-nacionals únicament ho podien fer si aconseguien la participació d'almenys tres nacionals txecs. A Espanya, el Tribunal Constitucional va reconèixer en la seva sentència núm. 236/2007 una sèrie de drets fonamentals per a tothom, amb independència de la seva situació administrativa, entre d'altres, els drets d'associació, reunió, manifestació i educació. A Àustria, la Llei de 2006 sobre la Cambra de Treball i la Llei del marc institucional en el lloc de treball van ampliar a tots els treballadors nacionals de tercers països el dret a ser delegats sindicals (membres d'un sindicat que representen als companys de treball en les negociacions amb l'empresa) i delegats de la Cambra de Treball (plataforma que representa tots els treballadors del sector privat).

Els programes nacionals del Fons Europeu per a la Integració de Nacionals de Tercers Països es poden utilitzar per finançar la creació d'òrgans consultius nacionals, regionals i locals, així com programes de desenvolupament de capacitats perquè els nacionals de tercers països i les seves associacions puguin participar en el procés democràtic.

http://ec.europa.eu/justice_home/funding/integration/funding_integration_en.htm

Una autoritat nacional o local que s'hagi mostrat favorable a una consulta estructural permanent i a l'augment de la confiança i l'enteniment mutu pot utilitzar aquestes capacitats per moderar una nova plataforma de diàleg i tractar temes més delicats.

L'eliminació de les barreres jurídiques a la participació ciutadana dels immigrants crea oportunitats per al desenvolupament de la societat civil i la creació d'òrgans consultius, que més endavant seran participants clau en una plataforma de diàleg.

El Consell per a les Minories Ètniques a Dinamarca és un òrgan consultiu nacional integrat per consells d'integració triats dins l'àmbit local. Tenim el cas d'un reportatge de televisió que va treure a la llum que els consells locals eren mal valorats des del punt de vista de la satisfacció dels seus membres i de la confiança que inspiraven als polítics locals. A partir d'aquí, el Consell va utilitzar l'estructura que ja tenia per facilitar la creació de cinc plataformes regionals de diàleg amb què decidir la millor manera de conduir el diàleg en el futur. Els membres dels consells locals van actuar com a elements facilitadors capaços de mobilitzar les xarxes transètniques i aconseguir la participació de les autoritats municipals i els mitjans de comunicació.

www.rem.dk

El Fòrum de Minderheden és una organització representativa independent formada per 15 federacions de més de 1.000 entitats locals d'immigrants de Flandes i Brussel·les. El finançament i el reconeixement oficial que ha rebut de la comunitat flamenca li han permès participar externament en nous diàlegs amb els òrgans públics i fixar el programa. Internament, organitza grups de treball i plataformes per als seus membres. D'aquesta manera, l'Administració té una «dreuera» per arribar a diferents grups minoritaris sense córrer el risc de seleccionar algun d'ells com a «portaveu arbitrari». Els membres poden dir el que pensen a través del Fòrum i aprofitar les seves estructures per augmentar la capacitat de la seva organització.

www.minderhedenforum.be

Atenció a un problema específic dependent de les necessitats de la comunitat

Les plataformes no han d'adoptar un enfocament ampli que abasti tot el concepte de la integració, sinó centrar-se en necessitats i problemes concrets, com ara la salut, l'ocupació, l'educació, l'assetjament, etc. Una plataforma basada en les necessitats se centra en els problemes que són més importants en un determinat àmbit, tant per als immigrants com per a la població nativa. Aquesta reorientació cap a necessitats i problemes com a punt comú de referència pot evitar les distincions sovint innecessàries que es fan, per exemple, per l'existència de comunitats diferents.

Perquè una plataforma basada en les necessitats i centrada en un problema d'integració concret tingui èxit, és fonamental que hi tinguin veu les comunitats de nadius i d'immigrants. Escoltar és important no tan sols en l'etapa del disseny, sinó també durant tota la implantació. Per això, cal dedicar un temps considerable i clar a l'etapa de consulta, resposta i informació posterior.

La necessitat d'una plataforma s'avalua demanant a la comunitat pertinent que identifiqui els seus problemes principals i preguntant-li si creu que els altres coneixen els seus problemes i si confia que l'ajudaran a resoldre'ls.

El Fòrum de Refugiats i Immigrants de Manchester tracta de formar els refugiats i els sol·licitants d'asil perquè sàpiguen expressar les seves necessitats i aspiracions específiques amb l'objectiu que es tinguin en compte en les decisions preses en els àmbits local i nacional. Promou el respecte i la cooperació entre els col·lectius de refugiats i immigrants de Manchester i els ofereix un espai perquè comparteixin capacitats, informació i recursos. El Fòrum es va crear el 2006 prenent com a base l'Estatut del Refugiat de Manchester, una declaració de drets i deures escrita per refugiats i sol·licitants d'asil i avalada per 100 dirigents polítics i líders d'opinió de Manchester, incloent-hi el mateix Ajuntament.

www.mrsn.org.uk/forum

El procés de consulta previ a la creació d'una plataforma revela els problemes bàsics causants de les diferències i els punts de desconfiança, el que estan impeding l'entesa en la comunitat. Aquest procés requereix el contacte amb xarxes de diferents orígens,

l'ús d'elements facilitadors independents i de noves tecnologies que permetin un diàleg permanent fora de la plataforma.

El programa per a l'acollida de nous veïns és una plataforma municipal de Barcelona integrada per proveïdors de serveis, l'Administració i ONG que treballen per al reagrupament familiar. En l'etapa de planificació es van identificar les necessitats específiques i es va adaptar l'orientació de la plataforma a través d'una enquesta telefònica als que havien demanat reagrupament familiar. També es van organitzar grups temàtics formats per antics sol·licitants i les seves famílies, i es va convocar l'Oficina d'Escolarització per parlar sobre les dificultats que els plantejava el reagrupament.

http://www.bcn.cat/novacitadania/arees/ca/acollida/reagrupament_familiar.html

Amb la finalitat de fer avaluacions transnacionals de l'aplicació i el coneixement dels principis bàsics comuns, el Projecte Intercanvis per a la integració, de l'INTI —dirigit per Quarters en Crise - European Regeneration Areas Network (QeC-ERAN), una xarxa europea de regeneració territorial— va establir vuit grups d'acció local formats per persones interessades locals i plataformes en línia multilingües per reunir experts locals i regionals. L'aprenentatge i l'intercanvi mutu dintre d'aquests grups milloraria la capacitat i les relacions de treball entre els organismes públics participants, les organitzacions de base comunitària, les organitzacions locals contra la discriminació, les empreses, els sindicats i els experts.

www.qec-eran.org

Les necessitats s'han d'expressar en termes entenedors que puguin aconseguir un ampli suport de totes les parts. És més fàcil trobar un terreny comú quan els problemes s'emmarquen en la lluita contra l'exclusió social de les minories, la millora de les condicions de treball o les relacions entre els pares i el professorat. Les necessitats també s'haurien d'adaptar a les circumstàncies, i això requereix una mentalitat política més oberta que l'actual.

Quan es decideix optar per una plataforma, serà més fàcil per als participants trobar un terreny comú si el problema es planteja en termes globals aplicables a tots els residents.

Quan arriba l'hora de decidir qui ha d'integrar una plataforma de diàleg, els coordinadors poden utilitzar un procediment democràtic per triar-ne els «representants», o un procediment més tècnic per triar-ne els «participants». El repte consisteix a escollir el mètode més adequat per a la qüestió tractada, el que resulti creïble per als implicats, i el que tingui en compte el repartiment asimètric de poders entre les autoritats públiques, els nacionals i els no-nacionals amb oportunitats polítiques limitades, especialment els nousvinguts.

Perquè una plataforma de diàleg sigui representativa, cal passar per un procés democràtic. Es tracta del mateix procediment que se segueix amb els òrgans consultius oficials. Els

òrgans consultius locals de països com Àustria, Dinamarca, Alemanya, Luxemburg, Portugal i Suècia que segueixen aquesta recomanació poden afirmar que els seus membres són representatius del col·lectiu de nacionals de tercers països i que reflecteixen com cal tota la seva diversitat.

En l'apartat 2 de l'article 5 del Conveni del Consell d'Europa sobre la participació dels estrangers en la vida pública local es recomana que els òrgans consultius estructurals vetllin perquè: «els representants de residents estrangers [...] siguin triats pels residents estrangers de la col·lectivitat local o nomenats per les diferents associacions de residents estrangers».

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/144.htm>

La majoria de les plataformes de diàleg amb immigrants a Europa han apostat per un enfocament més tècnic. Els responsables volen que la plataforma inclogui els participants més destacats i efectius. La rellevància ve determinada pels coneixements especialitzats que els participants tenen del problema en qüestió, la seva disposició al diàleg i la possibilitat d'establir contactes. L'efectivitat ve determinada per la seva capacitat per actuar com a agents de canvi potencial. Amb aquest enfocament, la qüestió que s'ha de plantejar no és si la plataforma resultant serà representativa, sinó si inclourà les persones i organitzacions més rellevants i efectives.

Els fòrums poden tenir també una composició heterogènia. Els representants escollits per sufragi directe són la veu dels electors i prenen la iniciativa en el diàleg i la presa de decisions, mentre que els càrrecs de confiança aporten els seus coneixements especialitzats i la seva capacitat per promoure accions de seguiment.

Els membres d'una plataforma es consideren «representants» quan són escollits lliurement i «participants» quan són escollits per la seva capacitat per connectar i per tractar el problema en qüestió. Els coordinadors haurien d'avaluar la conveniència d'adoptar un enfocament democràtic o un enfocament tècnic per aconseguir que la plataforma sigui un espai cívic dotat de credibilitat per a la comunitat.

Els criteris de participació han de ser objectius, transparents i aplicables a tots els implicats. Els principis del diàleg necessiten que la participació sigui voluntària i lliure de coaccions. Els càrrecs de confiança o la ingerència dels representants (sobretot quan es tracta d'autoritats) poden fer que les plataformes perdin credibilitat i efectivitat, i que els seus resultats es considerin esbiaixats o manipulats, al servei de determinats interessos.

Pot ser convenient deixar la plataforma oberta i administrar-la amb criteris d'elegibilitat i un procediment de selecció. Moltes plataformes es limiten a espais i sectors molt específics (per exemple, administradors d'hospitals en una determinada ciutat) o a períodes de temps concrets (per exemple, plataformes úniques, de curta durada, puntuals). Els participants de més rellevància es triaran segons l'abast i els objectius de la plataforma.

La Plataforma d'ONG sobre les polítiques d'asil i immigració de la Unió Europea està oberta a totes les ONG que tinguin seu a Brussel·les i que formin part d'una xarxa europea que participi activament en el debat sobre l'asil, els refugiats i la formulació de polítiques d'immigració a la UE. Aquesta plataforma es va crear a instàncies de l'ACNUR, Amnistia Internacional i la Comissió Episcopal de Migracions a Europa. Actua com un espai obert, informal i políticament neutre per a l'intercanvi d'informació en diferents àmbits del coneixement i per a la coordinació de les estratègies de suport i el treball amb les organitzacions nacionals que la integren en relació amb els refugiats, els sol·licitants d'asil, les comunitats d'immigrants o els països d'origen.

www.caritas-europa.org

El Fòrum de Desenvolupament de la Diàspora (DFD), als Països Baixos, reuneix 21 organitzacions nacionals que representen els immigrants i refugiats de setze països. Actua com a òrgan de coordinació per ampliar l'àmbit geogràfic d'aquestes organitzacions, establir les seves aliances horitzontals estratègiques i donar-los més veu en la formulació de polítiques sobre immigració i desenvolupament. Es va considerar important que hi participessin líders de col·lectius immigrants, per la seva capacitat per traduir les experiències pràctiques en models per a instruments polítics. El format de les reunions es va organitzar amb la idea de promoure un debat sense entrebancs entre persones de diferents orígens.

http://www.basug.nl/_basugold/activities/DiasporaForumforDevelopment.pdf

Algunes plataformes adopten criteris de participació segons la seva composició. La majoria vol aconseguir un equilibri entre immigrants i representants de la societat d'acollida. Unes altres van més enllà per incloure la diversitat de perspectives en els col·lectius immigrants i altres grups de la societat d'acollida. L'equilibri entre homes i dones se cita sovint en els països amb obligacions legals o amb una marcada cultura d'igualtat entre homes i dones en la presa de decisions. En la societat d'acollida, a més, l'edat és un factor important a tenir en compte si es vol comptar amb opinions diverses. En el cas dels immigrants, la generació (primera, segona o tercera) pot ser un altre criteri important. Depenent de la qüestió tractada, els organitzadors poden buscar un equilibri d'entitats tenint en compte la religió, la cultura o l'origen ètnic. D'aquesta manera s'evita que els col·lectius més nous, més minoritaris o més fragmentats no «s'escapen pels forats de la xarxa».

Des del 1997, l'Estructura Nacional de Diàleg per als Col·lectius de Minories Ètniques ha proporcionat al Govern neerlandès un sòlid fonament jurídic i financer per consultar les minories ètniques, com a complement dels principis democràtics vigents. Qualsevol conflicte entre els participants en el diàleg i el Govern es resol al Parlament neerlandès. Un dels quatre objectius formals de l'Estructura és que esdevingui una eina de canalització en èpoques de tensió social. La llei estableix els criteris de finançament i participació. Les organitzacions minoritàries han de tenir un abast nacional, un índex suficient de participació de dones i de membres de la segona generació d'immigrants en llocs directius, i un consell format per experts amb capacitats i coneixements en diferents àmbits fonamentals, com ara l'habitatge, el mercat laboral i l'educació. El 2004 i el 2005 es va avaluar la representativitat de les organitzacions minoritàries en relació amb els diferents criteris i es va excloure una d'elles per no complir els requisits establerts.

www.minderheden.org/lom.html

Els programes nacionals del Fons Europeu per a la Integració es poden utilitzar també per promoure la participació ciutadana de grups poc accessibles o que tradicionalment han estat marginats, com ara els que depenen d'algú seleccionat per formar part de programes d'admissió: nens, dones, persones d'edat avançada, analfabets o discapacitats.

http://ec.europa.eu/justice_home/funding/integration/funding_integration_en.htm

Aquesta diversitat de criteris vol dir que una plataforma no ha d'ignorar les contradiccions internes i els conflictes existents dintre del col·lectiu d'immigrants i la societat d'acollida, sinó oferir oportunitats a aquestes comunitats perquè treballin juntes, amplii les seves xarxes i col·laborin més estretament.

Algunes plataformes sectorials a curt termini tenen una composició oberta i diferenciada. Unes altres exigeixen complir certs criteris per mantenir la rellevància, l'eficàcia i l'equilibri en la composició dels seus membres, amb la fi última d'incorporar les persones amb més experiència i influència en els diferents sectors de la comunitat.

Regles de participació: igualtat i respecte entre els participants

Tots els participants han d'acceptar els principis d'igualtat i respecte i comprometre's a respectar els drets humans universals i l'Estat de dret. Ni un sol participant, ni de la societat d'acollida ni dels immigrants ni de les administracions públiques, es pot erigir en defensor i protector exclusiu d'aquests valors bàsics. Aquest compromís es demostra per la transparència dels participants.

En la pràctica, el principi de la igualtat de tracte vol dir que tots els participants podran influir de la mateixa manera en el programa de treball de la plataforma i parlar en igualtat de condicions. Cap participant pot esperar que dominarà el diàleg o que guanyarà un debat, ja que l'objectiu és establir una base d'enteniment i confiança que faciliti l'establiment d'aliances i la col·laboració pràctica.

Un procés que respecti la igualtat de tracte dels participants ha d'eliminar les desigualtats inherents en les agrupacions del sector públic, el sector privat i les ONG, així com les dinàmiques de poder entre les majories i les minories. Les ONG de la societat d'acollida poden tenir funcions públiques oficials i tenir un accés molt més favorable als recursos, fet que els dona més capacitat de participació que a d'altres ONG d'immigrants més petites. De fet, l'accés als recursos i el reconeixement religiós i cultural poden generar justament la tensió que el diàleg pretén evitar. Si no es resolen els possibles desequilibris de poder, les plataformes de diàleg poden reproduir el problema que precisament miren de resoldre. Els participants poden expressar les seves sensibilitats amb aquestes dinàmiques plantejant mesures que permetin als representants dels immigrants aportar contribucions igual de valuoses i valorades.

La iniciativa Minderheiten, coneguda també com a Plataforma per a les Minories a Àustria, defensa la igualtat de tracte i els drets de les minories, definides com les que són víctimes de la discriminació per raó del seu origen ètnic, social o religiós, la seva orientació sexual o una discapacitat. La definició no es basa en les dimensions del col·lectiu, sinó en la falta de poder per viure de manera justa i equitativa. L'objectiu de les organitzacions no governamentals és establir aliances entre associacions, entitats i membres d'aquests grups tan diversos, amb la finalitat de protegir unes demandes sociopolítiques concretes.

www.initiative.minderheiten.at

Finançament: una associació per a la igualtat i el respecte

Com que moltes ONG i associacions d'immigrants estan gestionades per voluntaris i treballen amb comunitats caracteritzades per la diversitat i la inaccessibilitat, les plataformes es poden plantejar l'«agrupació» per superar obstacles operatius importants com ara el finançament. Les agrupacions poden ser més adients en el cas de les organitzacions de la societat civil i les minories, que adopten models diferents de participació i que s'enfronten a realitats econòmiques diferents a les del sector públic, els agents socials i altres parts interessades ja establertes. La presa de decisions sobre l'assignació de recursos no interfereix amb el procés de diàleg quan es tracta d'un procés descentralitzat, basat en l'evidència i plenament transparent. D'aquesta manera, les organitzacions poden comptar amb mitjans tècnics per participar en el diàleg sense comprometre les responsabilitats fonamentals com a representants democràtics dels electors o membres.

Quan s'opta per la idea de l'agrupació, els coordinadors financen la participació de l'ONG i de les organitzacions de voluntaris a canvi dels seus coneixements especialitzats i els seus contactes.

El Gabinet de Suport Tècnic a les Associacions d'Immigrants (GATAI), a Portugal, treballa amb el Consell Consultiu d'Afers d'Immigració per a decisions relatives al reconeixement d'associacions d'immigrants i ofereix assistència tècnica a una xarxa de diferents col·lectius d'immigrants. La idea és que les organitzacions que tinguin la categoria d'associació d'immigrants siguin representants legítims i en una posició òptima per col·laborar en activitats culturals. GATAI ofereix espai, instal·lacions i experts tècnics, participa, avalua i fa el seguiment d'alguns projectes, i organitza reunions periòdiques amb les associacions d'immigrants. Entre el juliol de 2002 i el febrer de 2005, es van aprovar 88 sol·licituds d'ajuda econòmica per un import total aproximat de 962.000 euros.

www.acidi.gov.pt/modules.php?name=News&file=article&sid=2674

CAISA és un Centre Cultural Internacional creat l'any 1996 i finançat per l'Oficina Cultural de la Ciutat d'Hèlsinki. Dóna suport a les activitats culturals de grups ètnics a escala municipal per facilitar la interacció entre els immigrants i la resta de la població d'Hèlsinki. Una avaluació recent va concloure que les associacions d'immigrants es beneficien en gran mesura de les ajudes materials i en espècie, ja que elles soles no poden generar prou recursos per organitzar les seves activitats i dirigir-les a la població finlandesa.

www.caixa.fi

La Casa de les Minories Nacionals a Praga ofereix espais d'oficines i ajuda econòmica a associacions cíviques de col·lectius minoritaris. Serveix com a punt de contacte per a la cooperació i les trobades entre minories nacionals i ciutadans interessats.

www.dnm-praha.cz

Desenvolupament dels coneixements i les capacitats inicials

Les activitats de formació i informació es poden fer servir per explicar les regles del joc, per transmetre coneixements bàsics i competències interculturals i per oferir-los tot un conjunt de capacitats i estratègies. Les activitats de formació orientades a l'adquisició de capacitats de lideratge i mediació també poden millorar la capacitat del coordinador per dirigir una plataforma de diàleg. Així, aquestes plataformes poden formar part de l'estratègia d'aprenentatge intercultural de les organitzacions.

La plataforma Generació, a la localitat d'Amadora, prop de Lisboa, s'orienta a un millor coneixement de les dinàmiques que expliquen els sentiments d'exclusió social i l'absentisme i el fracàs escolar entre els joves immigrants d'aquesta zona urbana desfavorida. L'Administració del districte, les organitzacions voluntàries, les escoles públiques i una administració parroquial local van organitzar un congrés i diversos tallers amb els joves. Cinc joves residents van rebre formació com a mediadors perquè actuessin com a ponts entre els veïns i altres comunitats exteriors.

www.eukn.org/binaries/portugal/bulk/practice/2008/3/generation.pdf

La Confederació Europea de Sindicats (CES) distribueix entre els seus membres un informe de recerca i un pla d'acció sobre la negociació col·lectiva. S'hi tracten qüestions que preocupen els treballadors immigrants i de minories ètniques i es pot fer servir com a eina per al diàleg a la feina. Aquests documents presenten els punts bàsics que han de cobrir les polítiques de negociació col·lectiva i fan èmfasi en els diferents èxits de les confederacions nacionals o de les organitzacions que les componen.

www.etuc.org/r/113

L'Associació Migració Solidaritat i Intercanvis per al Desenvolupament (AMSEAD), a Estrasburg, va organitzar un intercanvi de dues setmanes amb el títol «Una trobada de cultures» per a 36 joves procedents de tres països europeus d'acollida (Alemanya, Suècia i França) i tres països mediterranis (Turquia, Líban i Algèria). Es van organitzar seminaris de mig dia de durada, tallers culturals i visites sobre el tema de la migració i les desigualtats entre el nord i el sud, la diversitat identitària i cultural entre les minories, el paper de la religió en la integració i també es va parlar de com ha de tractar Europa els drets dels immigrants.

<http://amsed.fr/echanges.php>

Un enfocament pràctic

Les decisions relatives a la creació i el funcionament d'una plataforma (és a dir, la seva estructura, localització i horitzó temporal) poden adoptar un enfocament pràctic basat

en el principi de la inclusió activa. Aquest plantejament implica la recerca de solucions creatives i flexibles, com ara consultes nocturnes per als treballadors, serveis de guarderia per als pares i reembossament de les despeses de transport per als més necessitats. Ja que els nivells reals de coneixement i familiaritat amb l'idioma poden ser, en la pràctica, menys bons del que seria desitjable, la disponibilitat d'intèrprets assegura que l'idioma no sigui un obstacle per establir una relació de confiança i enteniment per mitjà del diàleg. Finalment, els programes i calendaris de treball han de deixar espai per abordar noves qüestions que sorgiran inevitablement quan es reuneixin tots els participants i s'iniciï el procés.

Quan les decisions sobre implantació de la plataforma (és a dir, estructura, localització, horitzó temporal, interpretació) es basen en els principis de la integració activa, cada pas que es doni en la pràctica, per petit que sigui, contribuirà a crear una cultura basada en un diàleg obert i respectuós.

Una prioritat fonamental de l'Estratègia Sanitària Intercultural Nacional de la Direcció del Servei de Salut d'Irlanda era fer un seguiment de la igualtat ètnica. Perquè la planificació i l'avaluació fossin millors i es basessin en fets reals calia conèixer les necessitats sanitàries i els resultats dels usuaris del servei de diferents orígens. El procés de consulta sobre l'estratègia es va fer mitjançant nombroses respostes flexibles i creatives per implicar activament els grups més inaccessibles, com ara els treballadors migrants, els immigrants sense papers i les dones amb costums més conservadors que se senten incòmodes en públic. Els coordinadors van dur a terme consultes nocturnes, van utilitzar diferents formats —des de grans tallers i enquestes fins a petits grups temàtics i entrevistes personals—, van concedir ajudes per a transport i llars d'infants, i van garantir servei d'interpretació.

www.lenus.ie/hse/bitstream/10147/45775/1/9101.pdf

Coherència garantida entre diferents sectors i nivells de gestió

Arreu d'Europa, les plataformes de diàleg han sorgit de manera improvisada i desigual en molts sectors diferents. Els òrgans consultius de l'Administració pública o les directrius sobre la negociació col·lectiva relacionades amb la integració existeixen a l'Europa nord-occidental des del període de la postguerra, però els diàlegs interreligiosos nacionals són iniciatives més recents. En l'última dècada i, sobretot durant l'Any Europeu del Diàleg Intercultural, el 2008, s'han iniciat nombrosos projectes en el sector cultural i educatiu.

Les plataformes de diàleg poden haver de tractar temes intersectorials com, per exemple, l'accés a l'habitatge, l'assistència sanitària i l'educació. El paper de coordinador d'una plataforma de diàleg obliga les autoritats públiques a garantir la coherència de les polítiques i el diàleg.

Les Agrupacions per a la Igualtat del Regne Unit apleguen els consells locals, entitats públiques clau com ara la policia, els centres d'atenció primària i els serveis de voluntariat per parlar i coordinar la seva tasca a favor de la igualtat i la diversitat en la prestació de serveis a la comunitat. Un exemple és l'Agrupació per a la Igualtat de Sefton.

<http://www.sbp.sefton.gov.uk/Default.aspx?page=357>

Diàleg i acció: puntuals o permanents

El llançament d'una plataforma genera expectatives en la població i en els implicats: s'espera que les qüestions tractades es resoldran amb èxit. Per tant, la planificació orientada als resultats necessita rebre una atenció especial. Els coordinadors dedicaran una gran part del seu temps al manteniment de l'enfocament de la plataforma i a la gestió dels diferents interessos dels seus participants. Cal no desaprofitar l'oportunitat de seure amb els implicats que puguin contribuir als objectius de la plataforma. Si no es fa així, les plataformes poden esdevenir «llocs de reunió»; la consulta acabarà per cansar i les parts interessades perdran l'interès a participar en la següent plataforma si no s'ha fet res del que es va dir que es faria.

Ara bé, no hem d'esperar que les plataformes de diàleg siguin «una solució ràpida». Per passar del diàleg a l'acció, els participants han de veure, des del principi, que la plataforma no és un fet aïllat, sinó que forma part d'un procés que comporta un «compromís important». L'obligació d'un seguiment és més alta per als propis organitzadors, sobretot si la coordinadora de la plataforma és una autoritat pública.

Depenent del grau d'enteniment i confiança que s'aconsegueixi entre els participants, una plataforma pot esperar resultats i conseqüències diferents. Per exemple, el diàleg adopta la forma d'un intercanvi d'informació: els participants exposen la seva interpretació i les seves posicions davant d'una situació concreta. El fet que les diferents parts s'asseguin per a un intercanvi obert i respectuós d'opinions pot servir per tranquil·litzar la població, encara que només sigui de manera simbòlica i puntual.

Els participants surten del procés de diàleg amb una sensibilitat renovada enfront d'altres opinions. Com a senyal de confiança, deixen les diferències en el plànol retòric. Aquests lleugers ajustaments es filtren en la manera de pensar de les persones i en la seva manera de parlar sobre la qüestió. En aquest escenari, els participants s'identifiquen amb els discursos públics menys radicals i més integradors.

Fent un pas més enllà, els participants acorden un enfocament comú i més complex de la qüestió i identifiquen els punts en comú i els avantatges de la diversitat. Els participants conclouen amb expressions de confiança mútua i fan una crida oberta a l'acció social per atreure d'altres membres de la societat pública i civil. Aquests resultats poden tenir més repercussió en la manera de pensar i parlar de les persones. Aquestes crides poden aconseguir que es posin en marxa accions comunitàries específiques per enfortir, almenys temporalment, les xarxes socials i associatives de la comunitat.

La Conferència alemanya sobre l'Islam (DIK) és un procés continu de diàleg del Ministeri de l'Interior amb residents i ciutadans alemanys d'origen musulmà sobre temes com la integració, els extremismes i els principis de la política social i religiosa. A resultes de les sessions plenàries de 2007/2008, 15 participants de diferents nivells de l'Administració i 15 més de comunitats musulmanes alemanyes van consensuar un document provisional

amb les conclusions dels quatre grups de treball del DIK. S'hi establia un concepte comú d'*integració*, s'hi reconeixia la necessitat de finançar un estudi per recopilar més dades empíriques sobre la situació de la vida musulmana a Alemanya i s'hi proposaven mètodes d'introducció de la doctrina religiosa musulmana a les escoles públiques, de sensibilitzar els mitjans de comunicació i de crear un servei centralitzat per seguir promovent la cooperació. Un nou web intenta augmentar la transparència de les consultes i les recomanacions, aconseguir més acceptació del diàleg amb més oportunitats de participació, i augmentar l'objectivitat dels debats alemanys sobre les pràctiques religioses islàmiques.

www.deutsche-islam-konferenz.de

En el transcurs del diàleg, els participants proposen també marcs concrets per a les activitats de seguiment. Poden decidir la institucionalització de la plataforma per fer que el diàleg es mantingui en la línia temporal. Si el coordinador és una autoritat pública, es pot integrar en la infraestructura de consulta de l'òrgan públic pertinent. Amb aquest canvi institucional s'aconsegueixen unes xarxes associatives més fortes i un sentiment de finalitat comuna entre les organitzacions que treballen en la mateixa qüestió.

La Taula rodona sobre els musulmans i el Consell de Musulmans es van crear per al contacte entre els representants de les organitzacions musulmanes i l'Oficina del tinent d'alcalde de la ciutat de Munic. Les plataformes han esdevingut xarxes consolidades, que han dut a l'Ajuntament a aprovar una proposta sobre els funerals musulmans i la introducció de l'adoctrinament religiós musulmà en estreta cooperació amb les escoles de Munic i la Taula rodona.

www.muenchen.de/interkult

El Comitè Consultiu Nacional sobre Racisme i Interculturalisme (NCCRI) d'Irlanda va actuar com una plataforma per al diàleg intercultural amb l'objectiu d'arribar a un consens i oferir una base d'informació per a la formulació de polítiques des del 1997 fins al 2008, quan la seva tasca es va integrar en l'Administració.

www.nccri.ie

Els participants poden optar igualment per crear noves plataformes sobre altres qüestions problemàtiques. La seva composició es pot modificar i reajustar-se, i el càrrec de coordinador pot ser rotatiu. El resultat és que els participants aprofiten l'enteniment i la confiança generats en un àmbit per abordar-ne un altre, amb l'esperança d'aconseguir un efecte indirecte positiu.

Els participants adquireixen compromisos a curt termini en cadascun dels programes de treball per realitzar activitats conjuntes. Aquestes accions públiques aprofiten l'enteniment i la confiança aconseguits entre els participants com a punt de partida per a l'enteniment i la confiança entre l'electorat i la població general. D'aquesta manera s'aconsegueix reforçar temporalment les xarxes associatives i socials. S'introdueixen mecanismes de coordinació i execució per assegurar la realització conjunta d'activitats dintre d'un cert marc temporal i de manera estructurada.

Per traduir el diàleg en acció després de la primera Cimera sobre la Integració celebrada a Alemanya al juliol de 2006, el Pla d'integració nacional va establir uns objectius clars, així com més de 400 mesures i compromisos voluntaris d'actors estatals i no estatals a tots els nivells de govern. Al novembre de 2008 es va presentar un primer informe de progrés.

www.bundesregierung.de/nn_6516/Content/EN/StatischeSeiten/Schwerpunkte/Integration/kastenl-der-nationale-integrationsplan.html

Els coordinadors no han d'imposar les seves opinions quan es considerin les diferents accions possibles. Les plataformes tenen més probabilitat d'aconseguir que els seus integrants participin en el seguiment quan poden aportar les seves idees. Per exemple, els «compromisos crítics» reconeixen el dret a protestar, a demanar, a defensar i a representar interessos diferents. Els participants i la població en general esperen també que els òrgans públics incorporin les seves respostes en els futurs plans de treball.

El Programa d'Acció per a la Cohesió Social dels Barris a l'Estat de Berlín va destinar mig milió d'euros l'any 2007 i un milió d'euros el 2008/2009 a projectes en tàndem per establir una cooperació permanent entre les organitzacions d'immigrants, la societat d'acollida i les institucions públiques. Hi ha en marxa projectes conjunts d'educació dels joves, lluita contra la discriminació i formació d'adults que tenen com a objectiu a curt termini la transferència de coneixements i el desenvolupament de capacitats en les associacions d'immigrants.

www.berlin.de/lb/intmig/index.html

El Consell de Religions de Gènova ha celebrat reunions periòdiques per al diàleg entre 16 comunitats religioses, així com dues associacions ecumèniques, amb l'objectiu de promoure una millor transferència de coneixements i la comunicació amb l'Administració pública. Cada any, el Consell intenta elaborar almenys una publicació conjunta i realitzar una activitat en què participin ciutadans de diferents cultures i religions.

www.comune.genova.it

Els participants adquireixen compromisos de cooperació a més llarg termini amb l'esperança que els beneficis a curt termini perdurin fins i tot quan la plataforma de diàleg hagi deixat d'existir i l'atenció del públic i els temaris polítics hagin passat a d'altres qüestions. Per això, incorporen mecanismes d'avaluació i informació dels ciutadans sobre l'eficàcia i els resultats de les seves activitats conjuntes.

El Dia del Diàleg, a Rotterdam, l'organitza actualment una plataforma amb representants de 74 organitzacions caracteritzades per la diversitat. Els seus membres ofereixen formació als que seran animadors del diàleg, que seran els encarregats de crear un entorn segur per als ciutadans de Rotterdam que hi vulguin participar, de manera que puguin aprendre els uns dels altres sobre temes bàsics com ara la convivència en una ciutat multicultural, el sentiment de pertinença i la identitat. Els membres poden fer també ús de les seves respectives xarxes perquè aquesta celebració pugui arribar a un ampli sector de la ciutat sense necessitat

d'un gran pressupost de relacions públiques. Els membres diuen que treballar plegats en la plataforma ha esdevingut un objectiu de les seves organitzacions. Mil set-cents ciutadans de Rotterdam van participar en el Dia del Diàleg l'any 2007. Les avaluacions indiquen que els participants estan entusiasmats amb el procés. Els organitzadors afirmen que 20 ciutats dels Països Baixos, així com Berlín i Brussel·les, han aprofitat aquesta idea.

www.dagvandedialoog.nl

El Grup de Dones per la Pau de Birmingham (1993-2006) era un petit grup d'oració format com a part d'una cadena d'oració de dones en resposta a les guerres de Bòsnia. Va passar de ser un grup d'unió ecumènica a un grup de vinculació interreligiosa que, al punt àlgid, va comptar amb la participació de 80-100 dones de 30 nacionalitats i orígens diferents quant a religió, raça, edat i posició social. Les participants van arribar a conèixer millor la religió, el treball i les experiències vitals de les seves companyes per mitjà d'un diàleg obert. Aquest diàleg va donar lloc a més projectes de servei a la comunitat, viatges en grup, creació de xarxes amb altres agents d'integració i activitats de recaptació de fons per ajudar a víctimes de catàstrofes, dones refugiades i organitzacions que presten serveis als immigrants. Un dels seus grans èxits va ser la contractació de dones d'origen musulmà, sikh i hindú que actuaven com a «religioses» en els hospitals de Birmingham.

La iniciativa «Els pares dels immigrants fan que la comunitat sigui més segura» es va iniciar el 1997 en el districte de Nørrebro, a Copenhaguen. Per resoldre el problema dels violents conflictes que existien entre la policia i els joves de la segona generació d'immigrants, un grup de setanta pares i l'imam de la localitat van organitzar un diàleg amb un grup de nois sobre la responsabilitat personal i col·lectiva. El consell local i alguns voluntaris de la Creu Roja també van donar suport a les activitats, que es van ampliar a les noies de la segona generació i van incloure classes de danès i àrab. L'avaluació del projecte va demostrar que havia augmentat la confiança entre els pares, els joves i el consell local.

<http://www.idebanken.no/english/Goodexamples/hoved.html>

4.2 La funció de les autoritats públiques i de les organitzacions cíviques

Cal que les personalitats públiques donin suport a les plataformes perquè puguin encaixar en el procés de formulació de polítiques sobre integració i les competències interculturals de tots. Les polítiques creen el marc en què la societat civil inicia el diàleg. Les autoritats públiques poden integrar el diàleg en el seu treball i magnificar el seu impacte vinculant-lo a diferents nivells i sectors. Ara bé, el fet que estiguin en una millor posició per protegir una plataforma no sempre vol dir que tenen capacitat per dirigir-la o organitzar-la. Els principis de subsidiarietat i proximitat estableixen que les autoritats situades en els nivells més baixos de l'Administració i més properes als ciutadans són les que tenen més credibilitat, les que estan en una millor posició per coordinar i dirigir una plataforma de diàleg. El treball d'una ciutat amb grups específics d'immigrants, amb tot el col·lectiu immigrant, amb alguns barris de la localitat o amb tot el municipi es coordina millor a través d'una plataforma que esdevingui un signe visible del compromís col·lectiu de la comunitat.

Les plataformes també poden sorgir a instàncies de la societat civil, entre organitzacions culturals, educatives i religioses anàlogues. Les fundacions, els agents socials i altres actors del sector privat també poden donar suport a la seva creació.

La creació d'una plataforma de diàleg té lloc en quatre etapes: acord i preparació, diàleg i intercanvi, reflexió i informació, i avaluació i acció. Les autoritats públiques i els líders de la societat civil tenen papers diferents en cadascuna d'aquestes etapes.

Acord i preparació

Les autoritats d'àmbit local, regional, nacional i europeu poden actuar com a fundadores i promoure la creació de plataformes de diàleg amb les prioritats i les condicions establertes en les seves convocatòries de propostes. Amb aquesta finalitat, es pot establir també un fons específic. A part d'això, les autoritats poden ajudar a obtenir finançament mitjançant l'establiment de vincles amb possibles donants i la gestió de les seves expectatives.

El diàleg que té lloc en aquestes plataformes és el resultat d'una extensa preparació i discussió entre els membres i les seves respectives bases. Per tenir més informació per a l'acord dels objectius, les autoritats públiques poden donar suport a una missió exploratòria que avaluï la situació, les expectatives de les diferents parts i els mètodes de diàleg necessaris. Poden finançar o portar a terme activitats de formació, recerca i informació sobre les condicions de vida dels residents immigrants i sobre polítiques socioeconòmiques, d'integració i antidiscriminació rellevants. També poden contribuir a l'organització de reunions entre les parts que intervenen en el diàleg i les organitzacions, els membres o els residents als que representen. Les autoritats poden haver de considerar mesures o finançar polítiques que combatin possibles percepcions de favoritisme, en particular d'organitzacions de col·lectius immigrants.

Abans de crear una plataforma de diàleg, les autoritats públiques o els líders de la societat civil han de finançar l'avaluació prèvia de les necessitats i les consultes a la comunitat, el treball de secretaria i la participació i formació dels seus membres.

Per exemple, a Espanya, la Fundació Luis Vives contribueix a millorar la capacitat de les ONG, especialment de les que treballen amb immigrants, per a la prestació d'assistència i la contribució de tècnics especialitzats.

www.fundacionluisvives.org

Diàleg i intercanvi

El paper menys actiu que poden representar les autoritats públiques és el de l'observador que escolta i aprèn de l'intercanvi que té lloc a la plataforma. Se'ls pot demanar també que intervinguin en qualitat d'experts en un determinat àmbit de la política. Les autoritats públiques poden adoptar també el paper més formal de coordinadors, un paper compartit en ocasions amb actors de la societat civil, fundacions i agents socials que estan amb

freqüència darrere de les plataformes de diàleg. Aquest paper consisteix a cedir un local per a la plataforma i preparar l'escena amb una introducció o una conclusió. En altres ocasions se'ls convida a assumir un paper més actiu de moderadors, amb la responsabilitat de presidir la reunió i coordinar el temari amb els altres integrants de la plataforma. El seu compromís pot augmentar si existeix molta desconfiança entre els integrants de la plataforma i això els obliga a intervenir. Finalment, les autoritats públiques poden participar directament en el diàleg com als integrants més importants i representatius amb vista a trobar una solució global, sobretot en resposta a esdeveniments polítics o socials dramàtics.

Les autoritats o els actors de la societat civil poden representar diferents papers. Poden ser «mediadors honestos» que facilitin l'intercanvi obert i respectuós d'opinions; moderadors o coordinadors; participants normals; experts consultors o simplement observadors.

L'Ajuntament de Dublín està promovent la integració a través de la participació política amb un projecte adreçat als immigrants amb dret a vot. Els líders immigrants joves, especialment de grups nous, reben formació, materials i recursos promocionals multilingües per organitzar sessions en què demanar el vot a les seves comunitats.

www.dublin.ie/arts-culture/migrant-voters-campaign.htm

A Espanya, la fundació pública Pluralisme i convivència opera com una plataforma de diàleg amb representants de diferents comunitats religioses minoritàries i dóna suport als projectes que aquests col·lectius proposen en els àmbits de la cultura, l'educació o la integració social. Una altra de les seves activitats és la difusió d'informació sobre aquestes comunitats religioses en la societat espanyola amb l'objectiu de combatre els estereotips i prejudicis de l'opinió pública.

www.pluralismoyconvivencia.es

Reflexió i informació

El diàleg no acaba amb els intercanvis. Més aviat constitueix un procés sostingut de resposta i reconsideració, consens i discrepància, similituds i diferències, protocol i experimentació. El procés es duu a terme per mitjà de debats, reunions bilaterals, recerca, reunions de consulta, etc. El paper del coordinador o moderador pot comportar també funcions de secretari. Aquesta responsabilitat facilita la comunicació i el correcte funcionament de la plataforma. L'elaboració i actualització dels documents que difon la plataforma poden servir per a l'intercanvi d'informació. Aquests documents poden ser textos interns com ara actes, reglaments interns i registres o informes d'avaluació. Hi pot haver, a més, tot un seguit de documents externs, des d'acords marc sobre les normes mínimes de diàleg, fins a marcs per a una acció comuna, directrius i codis de conducta per a les organitzacions, prioritats de política comuna, opinions conjuntes, declaracions, eines, etc. Aquests materials es posen a la disposició de tots els ciutadans, que els poden fer servir com a punt de partida per a futurs diàlegs i *exercicis de desenvolupament* de capacitats.

L'ajuda prestada per les autoritats públiques per a la divulgació d'informació pot ser un component essencial de les estratègies de comunicació d'una plataforma de diàleg. El suport que donen a la formulació d'una estratègia de comunicació pot augmentar la capacitat de les plataformes de diàleg per captar l'interès de la premsa i establir contactes amb institucions educatives, la societat civil i actors polítics en altres Estats membres i a escala europea. Poden vigilar també el procés per garantir que la informació arriba a diferents sectors de la societat, entre ells els grups vulnerables. També poden fer declaracions que situïn el diàleg en el seu context i gestionar les expectatives dels diferents actors i de la població en general.

L'any 2008, el Consell de Desenvolupament de l'Ajuntament de Dublín va posar en marxa el projecte Cap a la integració: un marc per a la ciutat, un nou marc de cooperació entre l'Estat, les administracions locals, les empreses i els agents socials. S'instà els integrants de la plataforma a promoure la creació d'agrupacions per a la posada en pràctica de la política d'integració. Per exemple, revisen i adapten les seves polítiques i prioritats sobre la base d'una carta de compromís comú que conté deu punts. Aquesta plataforma pretén servir com a punt de partida per a la consulta a les comunitats immigrants i la identificació dels seus problemes bàsics, com a punt principal de les xarxes i les investigacions i com a element facilitador d'un diàleg anual sobre integració i dels fòrums locals per a la integració.

www.dublin.ie/uploadedFiles/Culture/Towards%20Integration%20Final.pdf

Avaluació i acció

Com a coordinadors, moderadors o, en molts casos, finançadors, es pot convidar també els òrgans públics a fer-ne l'avaluació. L'avaluació de les plataformes de diàleg és una activitat problemàtica que hauria de ser debatuda en profunditat pels professionals. Encara que els integrants de la plataforma facin una avaluació positiva del diàleg, és possible que cadascun d'ells n'extregui ensenyaments i opinions diferents de l'intercanvi, i és probable que els problemes socials de fons persisteixin. En el seu paper d'avaluadors, els òrgans públics haurien de trobar diferents formes d'avaluar els resultats de les plataformes de diàleg. A més, haurien de representar els interessos i les opinions de les parts implicades mitjançant la utilització de diferents mitjans qualitius i quantitatius, com ara enquestes i entrevistes. Una segona etapa pot consistir en deliberacions abans d'arribar a les conclusions definitives.

El 2007/2008, el Ministeri d'Interior austríac i el Fons Austríac per a la Integració van organitzar la Plataforma per a la integració i van convidar a participar-hi membres del Govern, länder, comunitats religioses, organitzacions d'immigrants i ONG especialitzades. El pla d'acció nacional del Ministeri d'Interior va servir com a punt de partida per a un debat nacional en què es van considerar les conclusions dels experts, les idees dels ciutadans i les iniciatives comunitàries. El lloc web va rebre 40.000 visites i 6.000 persones van participar

en una campanya informativa per 20 ciutats, que va donar lloc a més de mil suggeriments. Els resultats de la Plataforma per a la integració, incloent-hi els informes d'experts, van servir de base per a la formulació d'un Pla d'acció nacional per a la integració a Àustria.

www.integration.at

Finalment, les autoritats públiques poden optar per traduir els resultats del diàleg en actuacions de les parts. Les plataformes poden engendrar noves plataformes de diàleg, campanyes d'informació, demandes, referèndums, cursos, serveis públics, manuals, festivals, projectes de voluntariat, fullets, articles d'investigació, llibres de text, webs, projectes artístics, etc. Les autoritats públiques o altres poden finançar o supervisar la implantació de qualsevol acord en relació amb el desenvolupament d'actuacions comunes en les plataformes de diàleg. Poden assegurar també la continuïtat a llarg termini amb la creació de sistemes d'informació continuada amb altres diàlegs o la seva integració en els procediments de consulta. D'aquesta manera, les autoritats públiques poden contribuir a consolidar la cooperació i la confiança aconseguides a través del diàleg.

Els consells locals del Regne Unit poden utilitzar indicadors òptims del rendiment, que s'apliquen a escala nacional en relació amb el grau de compliment de la norma d'igualtat en les administracions locals. L'objectiu és autoavaluar la qualitat i el progrés del treball realitzat en matèria d'igualtat i diversitat. En el nivell 2 s'avalua si les administracions locals han creat plataformes d'avaluació i consulta integrades per les diferents administracions públiques.

www.communities.gov.uk/localgovernment/performanceframeworkpartnerships/bestvalue/bestvalueperformance

L'Institut d'Accenture per al Valor del Sector Públic va organitzar vuit fòrums mundials (Londres, Berlín, París i Madrid, entre d'altres) en què van participar grups temàtics integrats per 60-85 ciutadans representatius de les característiques demogràfiques de la població local. Els seus comentaris es van utilitzar per crear un marc per a la gestió del valor del sector públic que servís de model de gestió amb més participació pública i permetés als ciutadans treballar amb representants electes en el disseny i la gestió dels serveis públics.

http://www.accenture.com/Global/Research_and_Insights/Institute_For_Public_Service_Value/Research/AccGlobalCitiesForum.htm

Conclusions

1. Una plataforma de diàleg és un espai cívic en què es pot iniciar un intercanvi obert i respectuós d'opinions entre immigrants, amb altres residents o amb l'Administració pública. L'objectiu és que els participants comparteixin la percepció i la confiança entorn d'un problema concret i que aconseguixin trobar un àmbit de treball compartit per arribar a una solució.
2. L'eliminació de les barreres jurídiques a la participació ciutadana dels immigrants crea oportunitats per al desenvolupament de la societat civil i la creació d'òrgans consultius, que més endavant seran participants clau en una plataforma de diàleg.
3. La necessitat d'una plataforma s'avalua demanant a la comunitat pertinent que identifiqui els seus problemes principals i preguntant-li si creu que els altres coneixen els seus problemes i si confia que l'ajudaran a resoldre'ls.
4. Quan es decideix optar per una plataforma, serà més fàcil per als participants trobar un terreny comú si el problema es planteja en termes globals aplicables a tots els residents.
5. Els membres d'una plataforma es consideren «representants» quan són escollits lliurement i «participants» quan són escollits per la seva capacitat per connectar i per tractar el problema en qüestió. Els coordinadors haurien d'avaluar la conveniència d'adoptar un enfocament democràtic o un enfocament tècnic per aconseguir que la plataforma sigui un espai cívic dotat de credibilitat per a la comunitat.
6. Algunes plataformes sectorials a curt termini tenen una composició oberta i diferenciada. Unes altres exigeixen complir certs criteris per mantenir la rellevància, l'eficàcia i l'equilibri en la composició dels seus membres, amb la fi última d'incorporar les persones amb més experiència i influència en els diferents sectors de la comunitat.
7. Quan s'opta per la idea de l'agrupació, els coordinadors financen la participació de l'ONG i de les organitzacions de voluntaris a canvi dels seus coneixements especialitzats i els seus contactes.
8. Quan les decisions sobre implantació de la plataforma (és a dir, estructura, localització, horitzó temporal, interpretació) es basen en els principis de la integració activa, cada pas que es doni en la pràctica, per petit que sigui, contribuirà a crear una cultura basada en un diàleg obert i respectuós.
9. Abans de crear una plataforma de diàleg, les autoritats públiques o els líders de la societat civil han de finançar l'avaluació prèvia de les necessitats i les consultes a la comunitat, el treball de secretaria i la participació i formació dels seus membres.
10. Les autoritats o els actors de la societat civil poden representar diferents papers. Poden ser «mediadors honestos» que facilitin l'intercanvi obert i respectuós d'opinions; moderadors o coordinadors; participants normals; experts consultors o simplement observadors.

Capítol 5

Obtenció de la nacionalitat i exercici de la ciutadania activa

La nacionalitat implica uns vincles legals del ciutadà amb l'Estat, i els ciutadans nacionalitzats i l'Estat adquireixen uns drets i deures. La nacionalitat es pot obtenir per diferents vies legals, com ara la naturalització o el naixement (*ius soli*). Encara que existeixen molts tipus de ciutadania, el concepte bàsic és el d'exercici dels drets i deures que comporta pertànyer a una comunitat democràtica liberal (a escala nacional, de la UE, local, com a agent econòmic, social i cultural, etc.). La ciutadania activa reuneix les diferents identitats dels seus membres i els permet contribuir a la vida econòmica, social, cultural, cívica i política de les societats.

Aquest capítol se centra en les estratègies que promouen la integració dels immigrants per mitjà de l'adquisició de la nacionalitat. Un model d'integració centrat en els ciutadans implica l'establiment de diferents vies per obtenir la nacionalitat. Es poden eliminar tot un seguit de barreres legals i polítiques que, de manera no deliberada, impedeixen o dissuadeixen els immigrants a l'hora de sol·licitar la nacionalitat, aconseguint unes actituds més obertes en la població general i uns índexs més elevats d'adquisició de la nacionalitat entre els immigrants. Es poden millorar també els elements del procediment administratiu per accelerar el procés i aconseguir, així, que els nous ciutadans estiguin més satisfets amb el servei; també es pot exigir més eficiència en l'adopció de mesures com els exàmens per avaluar el coneixement de la llengua del país. Un component facilitador dels procediments que ha rebut prioritat en alguns Estats membres és una major implicació de la societat, a través, per exemple, de cerimònies de naturalització. La promoció de la ciutadania activa entre els ciutadans els permet influir en el futur comú d'una societat diversa.

L'obtenció de la nacionalitat i, en conseqüència, de la condició de ciutadà de la UE, està exclusivament regulada per les lleis i polítiques dels Estats membres. No obstant això, el tema de la ciutadania s'ha plantejat en diverses reunions ministerials i del Consell Europeu, així com en comunicacions de la Comissió Europea, i el Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees s'ha pronunciat en repetides ocasions sobre causes que afecten la legislació relativa a la nacionalitat dels Estats membres.

El 1999, el Consell Europeu de Tampere va aprovar l'objectiu que els nacionals de tercers països que residissin legalment durant un llarg període en un Estat membre poguessin obtenir la nacionalitat del país de residència.

Segons el Programa Comú per a la Integració (2005), l'aplicació del principi comú bàsic núm. 9 (participació dels immigrants en el procés democràtic) es veu reforçada a escala nacional amb l'elaboració de programes nacionals preparatoris per a la ciutadania i la naturalització. En la reunió informal de ministres responsables d'Integració a la UE, celebrada a Potsdam el 2007, es va demanar la cooperació europea per explorar i aclarir «els diferents conceptes i enfocaments de la participació i els diferents conceptes de ciutadania considerats, tenint en compte el *cabal comunitari* pertinent en matèria d'integració dels immigrants, i els ordenaments jurídics i constitucionals dels Estats membres, com també l'intercanvi d'opinions i experiències sobre els sistemes de naturalització que apliquen els Estats membres»

5.1 Conceptes i diversitat d'interessos en el futur d'una societat diversa

En el llenguatge del carrer es fan servir els mots nacionalitat i ciutadania com si fossin sinònims. De fet, en algunes llengües europees, aquests dos conceptes són fins i tot difícils de dissociar.

La convenció europea sobre Nacionalitat es va signar a Estrasburg el 6 de novembre de 1997 i va entrar en vigor l'1 de març de 2000. Aquest extens document del Consell d'Europa estableix els principis i les regles essencials que regulen tots els aspectes de la nacionalitat, com ara la condició d'apàtrida, la no-discriminació i el respecte dels drets de les persones habitualment residents als territoris en qüestió. Fins ara, aquesta Convenció, l'han signada 18 Estats membres de la UE i l'han ratificada 11.

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=166&CM=1&DF=7/5/2007&CL=ENG>

La *nacionalitat* es defineix en la Convenció Europea sobre Nacionalitat com a «vinclé jurídic entre una persona i un Estat que no es refereix a l'origen ètnic de la persona». Aquest vinclé determina els drets (polítics, econòmics, socials, culturals, etc.) i les responsabilitats reservades als nacionals d'un Estat. Es defineix com a nacionalitat múltiple la possessió simultània de dues o més nacionalitats per la mateixa persona. L'article 15 de la Declaració Universal dels Drets Humans (1948) estableix que tota persona té dret a una nacionalitat i que no es pot privar ningú de la nacionalitat de manera arbitrària. Així mateix, tota persona té dret a canviar de nacionalitat si renuncia a la que té o si n'adquireix una altra. La naturalització és un procés legal a través del qual els estrangers poden adquirir la nacionalitat d'un estat.

La *ciutadania* fa referència a l'exercici dels drets i deures que implica la pertinença a una entitat concreta (un estat, una regió, una ciutat, una organització professional, un partit polític, un moviment social o una organització religiosa). És un concepte més propi de la filosofia política que del dret. L'entitat es compromet a ampliar el nombre de membres mitjançant l'adaptació dels criteris d'entrada per encoratjar els membres potencials i a crear les condicions que els permetin participar activament. Els nous membres, procedents de diferents comunitats, es comprometen per la seva banda a participar en el futur d'aquesta comunitat i aprofitar les oportunitats d'integració i participació activa. Els membres antics es comprometen a donar una bona acollida als membres nous, a tractar-los com a iguals i a compartir amb ells el futur de l'entitat.

La *ciutadania nacional*, el vinclé clàssic entre el concepte del dret i el de la filosofia política, es pot definir com a l'adquisició i l'exercici dels drets i les responsabilitats que es reserven als nacionals.

Ara bé, els conceptes de *ciutadania* i *nacionalitat* s'han dissociat, i han anat adquirint múltiples significats en la política contemporània. La cooperació europea i internacional ha

donat lloc a la creació de noves formes legals de ciutadania supranacional i subnacional. De les oportunitats i condicions per a la participació en aquests tipus de ciutadania, se'n fa un control periòdic a escala internacional.

El concepte de *ciutadania cívica* va sorgir de la cooperació europea en matèria d'integració com un concepte per promoure la solidaritat i el sentiment compartit de pertinença entre nacionals, ciutadans de la UE i nacionals de tercers països amb residència legal. L'Estat es compromet a concedir-los més drets i deures, depenent del nombre d'anys de residència.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52000DC0757:EN:HTML>

La *ciutadania de la Unió Europea* es basa en la nacionalitat d'un Estat membre de la UE. Els nacionals de la UE, amb independència del lloc on visquin dintre de la UE, tenen els mateixos drets i deures fonamentals. Per exemple, han de tenir dret a la lliure circulació i a la residència en un altre Estat membre de la UE juntament amb les seves famílies, i a votar i presentar-se com a candidats en les eleccions dels seus municipis i del Parlament Europeu. Des del 1974, periòdicament, l'aspecte subjectiu de la ciutadania de la UE ha estat objecte d'un seguiment amb l'eurobaròmetre estàndard, que avalua el sentiment de pertinença dels ciutadans de la UE, la percepció davant de qüestions polítiques importants, el suport a l'adhesió, la imatge de la Unió Europea i la confiança en les seves institucions. També hi ha dades sobre l'exercici dels drets dels ciutadans de la UE.

http://ec.europa.eu/public_opinion/standard_en.htm

www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/59/en/1/ef0659en.pdf

D'altra banda, s'han desenvolupat accepcions noves i sense validesa jurídica de ciutadania en matèria de l'exercici actiu de drets i deures en comunitats que operen per sobre i per sota de l'àmbit nacional.

La Comissió Europea ha avaluat la ciutadania activa en funció de la participació en la vida política, la societat civil, la vida comunitària i els valors comuns necessaris per a l'exercici d'una ciutadania activa (per exemple, drets humans, democràcia, enteniment entre cultures).

<http://active-citizenship.jrc.it>

Noves vies cap a la ciutadania

Quan els immigrants s'instal·len definitivament en el país de residència, decideixen participar en diferents formes de ciutadania. Els estats, les regions, els municipis, els empresaris i les institucions educatives han de contribuir a crear i fomentar l'exercici de la ciutadania que porti a l'adquisició de la nacionalitat. Aquest model d'integració centrat en

els ciutadans es pot descriure com un conjunt de mesures que eliminen els impediments a la participació i que ajuden les organitzacions a introduir noves formes de ciutadania obertes als immigrants i als residents nadius. Aquestes mesures van des de la impartició d'educació per a la ciutadania a les escoles, fins a les classes de formació comunitària, sobre el dret de vot i sobre la participació en les eleccions locals o els programes de codesenvolupament amb els països d'origen. Es poden dissenyar iniciatives que promoguin una participació activa i voluntària i que siguin:

- viables (amb poques barreres a l'entrada i la participació);
- diverses (que tinguin en compte les capacitats i aspiracions dels immigrants);
- obertes a tots els residents (que promoguin les interaccions freqüents i la igualtat de tracte); i
- ben organitzades (alineades amb requisits de qualitat per a la ciutadania activa i la formació continuada).

L'interès dels ciutadans actuals i futurs

Els immigrants que es volen quedar definitivament al país on viuen tenen interès a obtenir la nacionalitat, amb tots els drets i deures que això comporta, com ara el dret a treballar en bona part del sector públic, el dret a la lliure circulació i tots els drets democràtics formals. En una enquesta transnacional realitzada a les ONG que ajuden els que volen demanar la naturalització es van identificar altres incentius depenent del context nacional, com ara el dret de residència, la igualtat de drets socials i la fi de les dificultats administratives.

Els sol·licitants poden percebre la naturalització com l'objectiu últim de la seva integració, però també pot no ser així. L'adquisició de la condició legal de nacional no garanteix protecció enfront de l'exclusió o la discriminació per raó de l'origen ètnic, religiós o nacional, uns problemes que es poden combatre amb la participació en la vida política i la lluita contra la discriminació.

Els immigrants que veuen el seu futur en un país determinat tenen interès a viure-hi amb igualtat de drets, deures i oportunitats de participació.

Els temes de nacionalitat i la ciutadania estan guanyant protagonisme en els cercles polítics i la societat civil. La migració i la integració poden ser els motors per integrar diferents nivells identitaris. L'àmbit local es fa més internacional, i les històries nacionals es perceben com més universals i pertinents en un món interconnectat. Els diferents nivells d'identitat esdevenen complementaris: un resident de Cardiff també es pot sentir gal·lès, britànic, europeu, ciutadà de la Commonwealth i ciutadà del món.

Les condicions de la nacionalitat es canvien per llei, però les identitats evolucionen i es dinamitzen per mitjà de la ciutadania activa. A les societats d'acollida els interessa que els immigrants obtinguin la nacionalitat, per poder construir plegats un futur comú en una societat diversa.

Els interessos dels ciutadans actuals i els futurs convergeixen quan es passa a la generació següent. Els fills i els néts dels immigrants, nascuts i adaptats al país, exactament igual que els fills dels nacionals, constitueixen una part important de la població en molts països receptors tradicionals d'immigració. Per a la segona i la tercera generació, el país de naixement és una part important de la seva identitat i és el país que consideren seu.

L'interès del país d'immigració

L'Estat té un interès democràtic, social i econòmic per facilitar l'adquisició de la nacionalitat als estrangers amb residència permanent i sobretot als seus fills nascuts al país.

L'adquisició de la nacionalitat evita l'aparició de dèficits democràtics quan els nacionals de tercers països queden fora dels procediments democràtics del seu país d'origen i de molts Estats membres de la UE. Com que ja són residents permanents a l'estranger o han passat diverses generacions fora del seu país, ja no poden recórrer al seu país d'origen perquè intervingui en els assumptes del país de residència en defensa dels seus interessos. Aquí entra en joc el principi del dret a vot, segons el qual les persones que se sotmeten a les lleis d'un país tenen dret a opinar sobre la seva formulació.

Els dèficits permanents d'integració social i econòmica es poden contrarestar amb l'adquisició de la nacionalitat i l'exercici de la ciutadania activa. A més dels nombrosos avantatges tangibles de la nacionalitat, estudis comparatius es fan ressò de l'avantatge intangible del fet de tenir la ciutadania, el que se'n diu «prima de la ciutadania». A l'hora de fer contractes, els empresaris solen preferir residents que ja tenen la nacionalitat, que passen al davant dels que encara no la tenen. Igualment, el sector públic expressa una preferència similar pels nacionals en les seves ofertes d'ocupació. La idea d'aquesta «prima de la ciutadania» s'explica per la major rendibilitat que s'aconsegueix quan existeixen més oportunitats de participació i una societat d'acollida més oberta als ciutadans naturalitzats.

L'eliminació d'aquestes barreres per a l'ocupació és un dels grans efectes que s'observen amb l'adquisició de la nacionalitat. Les enquestes longitudinals indiquen que, en els anys següents a la naturalització, els nous ciutadans, sobretot els que han estat nacionals de tercers països, gaudeixen de més mobilitat laboral i experimenten un ràpid increment dels seus salaris, fins a «equiparar-se» a la mitjana nacional. La magnitud dels avantatges de la naturalització depèn de factors estructurals (la prima que l'Estat i la societat d'acollida apliquen a la ciutadania nacional) i personals (com l'edat). L'adquisició de la nacionalitat, doncs, esdevé una eina més per promoure la igualtat d'oportunitats, ja que els nacionals de tercers països amb residència permanent es poden beneficiar de la legislació nacional i europea contra la discriminació.

Els països receptors d'immigració tenen interès a garantir una integració socioeconòmica i política plena mitjançant el reconeixement de la ciutadania a tots els residents del seu territori.

Posar remei a les baixes taxes de naturalització

El creixement de la població immigrant resident a Europa en l'últim quart de segle vol dir que cada vegada són més els que sol·liciten nacionalitats de la UE. Els índexs de naturalització han tendit a augmentar en la majoria dels països, però divergeixen i fluctuen segons l'Estat. Entre 1996 i 2005 es van mantenir relativament estables en països com Itàlia i Espanya, però en canvi van fluctuar considerablement d'un any cap a l'altre a Dinamarca i Hongria. En alguns casos els índexs s'han incrementat amb el temps, com en el cas de Finlàndia i el Regne Unit. En d'altres, en canvi, han tocat sostre per després disminuir, com ha passat a Àustria i Bèlgica. O fins i tot han caigut bruscament, com als Països Baixos.

Tanmateix, i malgrat l'increment general del nombre de ciutadans nous, les taxes s'han mantingut baixes arreu de la UE, sobretot en comparació amb països tradicionals d'immigració com ara Austràlia i el Canadà, que insisteixen en la importància que els col·lectius d'immigrants adquireixin la nacionalitat. Per exemple, a la UE-27 del 2006 es van concedir únicament 25 nacionalitats per cada 1.000 residents estrangers. De fet, només una petita proporció dels estrangers que compleixen els requisits per obtenir-la fan el pas de demanar-la. Els altres continuen sent «ciutadans cívics» durant la resta de les seves vides al país, per voluntat pròpia, per circumstàncies concretes o per complicacions en el procés de naturalització.

Aquestes taxes persistentment baixes i divergents d'adquisició de la nacionalitat a la UE es poden explicar de maneres diferents. Per exemple, l'incentiu per adquirir la nacionalitat és menor entre els residents de llarga durada i els ciutadans de la UE que resideixen en un altre Estat membre de la UE. En realitat, els residents de llarga durada han aconseguit una relativa seguretat de residència i ja reben el mateix tracte que els ciutadans nacionals en matèria d'ocupació, educació, assistència sanitària i eleccions municipals. Molts altres aspectes de les polítiques i els procediments relacionats amb la nacionalitat influeixen en les seves oportunitats d'integració i en la seva posterior participació com a ciutadans nacionals.

Els índexs persistentment baixos d'adquisició de la nacionalitat podrien elevar-se si s'eliminassin alguns elements de la legislació que, tot i discretament, creen obstacles importants i són un element de dissuasió per als residents estrangers.

Per a més informació sobre les polítiques nacionals arreu de la UE en relació amb l'adquisició de la nacionalitat i la seva relació amb la migració, vegeu:

Acquisition and loss of nationality: policies and trends in 15 European Countries, document preparat pel projecte NATAC.

www.aup.nl/do.php?a=show_visitor_book&isbn=9789053569498

Citizenship policies in the new Europe, document preparat pel projecte CPNEU.

http://www.aup.nl/do.php?a=show_visitor_book&isbn=9789053569221&l=2

5.2 Adquisició de la nacionalitat

Requisits de residència dels nousvinguts

Dos grans requisits per tenir dret a obtenir la naturalització són la residència legal habitual i un cert nombre d'anys de residència al país. La Convenció Europea sobre Nacionalitat estableix un període màxim de residència de deu anys. Aquest requisit no té en compte les prioritats de l'Estat per facilitar la integració dels immigrants. En el context de la naturalització, les mesures facilitadores, segons l'informe explicatiu de la Convenció, podrien consistir a reduir el període de residència exigida, fer menys estrictes els requisits de domini de l'idioma nacional, simplificar els tràmits i reduir les taxes del procediment.

Molts immigrants estableixen vincles sincers i efectius al país, i n'adquireixen coneixements quan hi porten uns anys vivint-hi. És possible que compleixin els requisits per sol·licitar la nacionalitat i que vulguin adquirir els drets i deures que implica la ciutadania nacional. De fet, en alguns països, els immigrants compleixen els requisits per sol·licitar la naturalització gairebé alhora que els requisits per sol·licitar la residència permanent, segons la directiva europea corresponent. Poden triar entre esdevenir «ciutadans nacionals plens» o «ciutadans cívics».

Els criteris per a la nacionalitat poden reflectir que els immigrants possiblement compliran els requisits i voldran convertir-se en ciutadans nacionals després d'uns quants anys de residència.

Com es pretenia, les reformes del Codi belga sobre la nacionalitat el 1984, 1991 i 2000 van ser bàsiques per facilitar la integració dels estrangers, i això es va traduir en un augment de l'índex d'adquisició de la nacionalitat. La reforma del 2000 va reduir el requisit de residència legal per al procediment parlamentari discrecional de cinc a tres anys en el cas dels immigrants ordinaris de primera generació. Aquesta reforma també va facilitar el dret incondicional a la nacionalitat per declaració després de set anys. En l'espai de deu anys, la fracció de la població immigrant sense nacionalitat belga s'ha reduït de dos terços el 1995 a gairebé la meitat. Des del 2003, les taxes d'adquisició de la nacionalitat s'han reduït fins a establir-se en els nivells de 1997.

www.diplomatie.be/en/services/nationalitydetail.asp?TEXTID=42519

Com a part d'una nova estratègia global de migració, la reforma de la Llei de la ciutadania alemanya de 1999/2000 va reconèixer que l'adquisició de la nacionalitat era un resultat desitjable de la condició d'Alemanya com a país d'immigració. La relaxació dels requisits de residència de 15 a 8 anys va augmentar considerablement l'interès dels estrangers per obtenir la nacionalitat alemanya. El nombre d'immigrants naturalitzats continua sent més elevat que abans de 1998.

www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/BeauftragtefuerIntegration/Einbuengerung/einbuengerung.html

Més facilitats per a alguns col·lectius

El període de residència més curt exigít es reserva als grups de la primera generació que demostren tenir raons clares i efectives d'acord amb la Convenció Europea sobre Nacionalitat. Per exemple, existeixen una sèrie d'instruments jurídics internacionals que especifiquen uns arguments basats en necessitats especials de protecció, com passa amb els refugiats reconeguts, els apàtrides i els fills d'apàtrides nascuts en el territori nacional. En l'article 34 de la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats es diu que els estats facilitaran sempre que sigui possible l'assimilació i la naturalització dels refugiats i s'esforçaran, especialment, per accelerar els tràmits de naturalització i per reduir al màxim les despeses dels tràmits.

Molts Estats membres de la UE faciliten la naturalització dels refugiats i els apàtrides. Després de la reforma belga del 2000, el requisit de residència per a aquests col·lectius es va reduir a dos anys. A Luxemburg i Irlanda, els procediments de naturalització responen a la necessitat de protecció internacional, que eximeix els refugiats d'alguns requisits importants, com ara el domini de l'idioma.

El 2002, amb una llei per la qual es modifica la Llei de ciutadania, Eslovènia adapta la seva legislació a les disposicions legals internacionals i relaxa els requisits per a la naturalització de refugiats i apàtrides, entre d'altres. Aquesta reforma ha fet menys necessari l'ús del procediment excepcional i ha incrementat notablement l'ús del mètode simplificat.

D'altra banda, els països solen reconèixer als cònjuges o parelles dels nacionals un estatut independent en la legislació sobre nacionalitat. Aquest enfocament sensible al gènere garanteix la igualtat entre homes i dones, així com la unitat familiar en matèria de nacionalitat.

A Espanya, els cònjuges de nacionals poden sol·licitar la seva naturalització després d'un any de residència i matrimoni, i a Itàlia, si el cònjuge ja n'és resident, després de sis mesos. Les parelles de fet dels nacionals tenen també els mateixos drets en països com Bèlgica i Portugal.

Alguns països faciliten també la naturalització a grups ètnics o nacionals «preferents», d'acord amb els vincles històrics existents amb els seus països. La nacionalitat o l'origen ètnic d'un immigrant poden ser indicatius d'uns vincles genuïns i efectius (per exemple, coneixement de l'idioma i llaços familiars). Ara bé, la globalització dels fluxos d'immigració ha augmentat la diversitat dels col·lectius immigrants en molts països europeus quant als seus orígens ètnics i nacionals. La integració d'aquestes noves poblacions es pot facilitar amb l'aplicació del procediment preferent a immigrants de qualsevol nacionalitat i origen ètnic que compleixin els requisits establerts.

Durant el període del 1996 al 2005, la taxa de naturalització a Portugal era una de les més baixes de l'OCDE: entorn del 0,5 % de la població nascuda a l'estranger. La gran afluència de moldaus, romanesos i xinesos va diversificar els fluxos tradicionalment postcolonials. De fet, els ucraïnians constitueixen ara un dels majors col·lectius immigrants del país. La nova Llei de nacionalitat portuguesa, aprovada el 17 d'abril de 2006, tenia com a objectiu combatre els factors que duen a l'exclusió social, reduir la complexitat dels procediments per a l'adquisició de la nacionalitat i promoure la integració com un país d'immigració nou. La nova llei aplicava un període de residència més curt —abans reservat als nacionals dels països de parla portuguesa (sis anys)— a tots els immigrants de la primera generació que tinguessin un coneixement bàsic del portuguès i no tinguessin antecedents penals. L'èxit d'aquesta iniciativa s'explica en gran part per un acord entre els principals partits polítics per no polititzar la qüestió de la ciutadania. Aquest consens va permetre que la llei s'aprovés per unanimitat al Parlament.

http://www.acidi.gov.pt/modules.php?name=FAQ&myfaq=yes&id_cat=32&categories=Nacionalidade

Aproximar-se a les noves generacions

Molts Estats membres han adoptat un enfocament generacional per complir els objectius d'integració previstos en la seva legislació sobre nacionalitat.

La introducció del *ius soli* per als descendents d'immigrants vol dir que el naixement és un criteri suficient per obtenir la nacionalitat. La «prima de la ciutadania» suggereix que els beneficis d'adquirir la nacionalitat són més elevats per als més joves. Com més jove sigui la persona, més s'aprofitarà la nacionalitat, ja que s'acumularan beneficis al llarg de tota una vida de desenvolupament personal i professional. Per contra, com més temps hagi d'esperar la persona per convertir-se en ciutadana plena, més probable serà que la seva condició d'estrangera impliqui desavantatges en la seva etapa de formació, i que això sigui difícil de reparar més endavant.

En països d'immigració tradicionals, com ara el Canadà o els Estats Units, la segona generació té automàticament dret a la nacionalitat des del moment del seu naixement. Entre les pràctiques identificades en els Estats membres de la UE, aquest dret existeix per a la tercera generació —en el cas de la segona generació, cal que hagi transcorregut un cert temps des del naixement— i sempre cal que els progenitors tinguin la residència legal al país.

Amb la introducció del *ius soli* per als descendents de la primera generació, la llei pot contribuir a garantir els mateixos drets als nens nascuts en el país i una millor situació de partida per a la seva trajectòria educativa i professional.

Irlanda permet que els fills d'immigrants nascuts en el seu territori obtinguin la ciutadania irlandesa en néixer si els seus pares han residit legalment en el país tres dels últims quatre anys. En països com Bèlgica, Portugal i el Regne Unit existeixen disposicions similars basades en la situació dels pares. Tots els nens de la tercera generació obtenen automàticament la

nacionalitat en néixer a Bèlgica, Irlanda, Països Baixos i Portugal, i des de l'1 de gener del 2009, a Luxemburg.

La situació d'integració de la «generació 1.5» s'ha tingut en compte també en diverses reformes de la normativa en matèria de nacionalitat. Aquesta generació és la formada pels fills naturals o adoptats d'immigrants que arriben a un país amb permisos de reagrupament familiar. De fet, una de les vies d'accés a la nacionalitat és el reagrupament familiar: aquests nens es converteixen automàticament en ciutadans quan s'accepta la sol·licitud de naturalització dels seus pares. Una altra raó és la socialització; es poden convertir en nacionals per dret propi després d'uns quants anys d'escolarització. Gairebé sempre són els pares qui sol·liciten la nacionalitat en nom seu, però també tenen dret a ser escoltats en les decisions sobre nacionalitat que els afecten, en virtut de la interpretació de l'article 12 de la Convenció sobre els Drets dels Infants.

A Suècia, després de cinc anys de residència, els fills menors d'edat d'immigrants obtenen la nacionalitat sueca mitjançant una simple notificació dels seus pares. A partir dels 12 anys en els països nòrdics i dels 14 a Àustria, els fills d'immigrants tenen dret a expressar les seves opinions o a presentar ells mateixos una sol·licitud per iniciar el procediment de naturalització.

Ingressos mínims per obtenir la ciutadania nacional

Com que els sol·licitants estrangers no es beneficien de la prima de la ciutadania que es tradueix en un increment salarial, les condicions exigides en relació amb els ingressos o el pagament d'unes taxes elevades poden tenir l'efecte no desitjat de dificultar-ne la integració en el mercat laboral, en lloc d'afavorir-la. Cal tenir en compte que els ingressos han deixat de ser un requisit per obtenir la plena ciutadania nacional i el dret a votar. Molts dels que sol·liciten la nacionalitat són residents de llarga durada i ja tenen el mateix accés que els nacionals a l'assistència i a la protecció social, per la qual cosa, a aquests nivells la sol·licitud de la nacionalitat s'explica més per la possibilitat de tenir accés a la participació democràtica que per unes prestacions socials o per l'atur.

Es pot avaluar l'efectivitat de la comprovació dels mitjans i del pagament de taxes per a la integració econòmica i les implicacions per a la governança democràtica.

La necessitat de demostrar uns certs «mitjans de subsistència» es va eliminar dels procediments de naturalització a Suècia l'any 1976; als Països Baixos, el 1977; a Bèlgica, el 2000, i a Portugal, el 2006. A més, a Portugal, tots els tràmits de registre o declaració relacionats amb la nacionalitat, així com els certificats exigits, són gratuïts per als que tinguin una renda igual o inferior al salari mínim nacional.

Quant a les taxes, el procediment de naturalització és gratuït a Bèlgica, França, Luxemburg i Espanya. El Govern estonià va decretar el 6 de febrer de 2006 un augment del reembossament

de les despeses incorregudes en l'aprenentatge de l'idioma exigint per a la naturalització, fins a cobrir el 100 % dels costos totals.

Obligació de renunciar a la nacionalitat prèvia

La idea d'una nacionalitat múltiple sol plantejar dos tipus de problemes als estats. En primer lloc, la relació entre els estats. Es parteix de la base que si es permet als que sol·liciten la naturalització el manteniment de la seva anterior nacionalitat, sorgiran conflictes entre estats en àmbits com el servei i l'allistament militar o els impostos. En segon lloc, la relació d'un estat amb els seus nacionals. Sorgeixen interrogants en matèria de lleialtat (com expressen els ciutadans la lleialtat cap a l'Estat?), residència a l'estranger (conserven els ciutadans que deixen de viure en un país vincles efectius amb aquest país i mereixen els mateixos drets, com ara la protecció consular?) i influències culturals (cal esperar que els que adquireixen la nacionalitat del país de residència adoptin una cultura específica definida per l'Estat, fins al punt d'oblidar-se de la seva cultura d'origen?).

Malgrat aquestes qüestions, que han preocupat sempre, la nacionalitat múltiple s'ha convertit en una realitat jurídica. Des de finals del segle XX, molts països europeus han tendit a eliminar les barreres legals per a la nacionalitat múltiple, unes barreres introduïdes al principi i a mitjan de segle. El motiu d'aquest canvi d'actitud davant la doble nacionalitat en alguns Estats membres és que els seus ciutadans han optat per la mobilitat i s'han traslladat arreu del món, la població immigrant ha augmentat i s'ha arrelat, i la legislació sobre nacionalitat ha establert el principi *ius soli*. Molts accepten la nacionalitat múltiple de *iure* o de *facto* per als seus nacionals, els nous ciutadans i els seus fills. Uns altres ho fan només amb alguns grups o en determinades circumstàncies. Tot això fa que sorgeixin dubtes en l'àmbit nacional sobre l'aplicació sistemàtica de la nacionalitat múltiple.

La nacionalitat múltiple s'ha convertit també en una realitat democràtica, ja que la tolerància ha fet que augmenti el nombre de ciutadans amb doble nacionalitat. Els nacionals dels Estats membres emigren i es casen amb nacionals de tercers països. A més, l'eliminació de l'obligació de renunciar a una nacionalitat prèvia ha augmentat les taxes de naturalització d'estrangers entre 1996 i 2005 en la majoria dels països de la UE.

En països que admeten la nacionalitat múltiple, sol ser més freqüent que els nous ciutadans demanin la naturalització, i això té més a veure amb els llaços personals o pragmàtics que mantenen amb els països d'origen, que amb la situació d'integració al país de residència. Els immigrants que resideixen en un país que admet la nacionalitat múltiple poden obtenir la naturalització sense que això afecti els llaços familiars o socials de fora del país. Els que poden mantenir la nacionalitat anterior conserven uns drets de mobilitat importants i no han de suportar tantes restriccions, ni les despeses relacionades, per viatjar i obtenir visats. De fet, els grups que més probabilitat tenen d'optar per la nacionalitat múltiple en els països que l'admeten són els que tenen més capital humà, com els immigrants que són empresaris, que fan negocis, que treballen en l'àmbit del desenvolupament. El desig de

mantenir la nacionalitat anterior pot dependre també del país d'origen. Per exemple, en molts països dels Balcans, l'Àfrica del Nord i l'Orient Pròxim, la renúncia és il·legal o implica el pagament d'unes taxes elevades i la pèrdua dels drets d'herència i propietat.

En general, però, la tendència a la tolerància ha dut els Estats a provar de resoldre els seus problemes per mitjà d'altres instruments polítics. Les recents disposicions legals internacionals han dissipat el temor de possibles conflictes entre estats donant prioritat al país de residència. Les qüestions pendents sobre la lleialtat en una democràcia liberal, els drets dels ciutadans actuals i futurs que decideixen emigrar i les influències culturals es poden resoldre per mitjà de l'educació per a la ciutadania i una major interacció entre ciutadans amb nacionalitat múltiple i sense.

Un dels avantatges de la tendència legal i democràtica a l'acceptació de la nacionalitat múltiple és que augmenta la taxa de naturalització en molts Estats membres de la UE. En aquests països, la decisió que pren un immigrant de naturalitzar-se no té conseqüències negatives per als seus llaços familiars, socials i econòmics.

Molts països, des de Xipre fins a França i des d'Hongria fins a Eslovàquia, no exigeixen als ciutadans que sol·liciten la naturalització la renúncia a la seva nacionalitat prèvia. A Bèlgica, França, Irlanda, Portugal i el Regne Unit es permet que els fills de la primera generació nascuts al seu territori adquireixin la doble nacionalitat.

L'any 2003, els partits polítics finlandesos van arribar a un consens general sobre l'acceptació de la nacionalitat múltiple perquè mantindria la competitivitat del país i les seves bones relacions en l'àmbit internacional, i tindria efectes positius per als col·lectius d'immigrants nous a Finlàndia. Seguien les tendències observades en altres països de la UE (entre ells, Suècia el 2001). Aquesta reforma va doblar l'interès per obtenir la nacionalitat finlandesa, i el país va atènyer la taxa de naturalització més favorable de la UE l'any 2004, amb un 6,4 %.

www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2477,2652

L'objectiu declarat de Luxemburg en la seva Llei de 28 d'octubre de 2008 va ser adaptar la llei de nacionalitat a la realitat canviant de la seva societat i consolidar la integració dels estrangers que haguessin decidit instal·lar-se definitivament en el seu territori. El fet que un sol·licitant pugui adquirir la nacionalitat múltiple és un signe de la seva inclinació per Luxemburg, el seu desig d'integració i els llaços que manté amb el seu país i amb la seva cultura d'origen.

www.luxembourg.public.lu/fr/actualites/2009/01/01-droit-nationalite/index.html

5.3 Procediments administratius que no posin traves als futurs ciutadans

Si la naturalització implica el compliment de criteris i condicions d'admissibilitat, cal plantejar-se les facultats discrecionals de l'Administració pública. Els immigrants que

presenten la sol·licitud i l'Administració es comprometen a complir les condicions establertes per llei. Unes directrius clares, detallades i vinculants de bona governança garanteixen que el criteri públic que s'aplica en matèria de naturalització sigui el criteri estipulat, amb procediments transparents, ràpids, manejables i amb un cost raonable. Per exemple, la legislació antidiscriminació pot garantir expressament que tots els que demanen la nacionalitat rebin un tracte igualitari.

A partir d'aquí, els estats poden interpretar i aplicar les seves polítiques facilitant els procediments que acullin els sol·licitants com a «futurs ciutadans».

Tots els Estats membres de la UE, com a signants de la Convenció Internacional sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial (1965), van acordar, en l'apartat 3 de l'article 1, que, amb independència de les lleis i polítiques de nacionalitat, cap de les clàusules de la Convenció no es podrà aplicar discriminant una nacionalitat en particular.

<http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/031d550458ba59dc8025666c0033f827?>

Un model de bona gestió es basa en part en el reconeixement, dintre de la cultura de l'Administració, que els sol·licitants són futurs ciutadans nacionals. Els codis de conducta aplicats a la pràctica administrativa, al control del compliment, els mecanismes d'avaluació i els programes d'anàlisis comparatives i revisions externes són algunes de les eines que es poden compartir en diferents nivells de gestió.

Si es limiten les àmplies facultats discrecionals de l'Administració i s'implanten unes directrius i una supervisió adequades, augmenta el respecte de l'estat de Dret i l'eficiència dels procediments de naturalització.

En la majoria dels països, la naturalització és un procediment discrecional. A Alemanya, la reforma del 2000 va dur a substituir algunes pràctiques discrecionals pel dret a obtenir la nacionalitat, basant-se en el reconeixement que la naturalització era una qüestió d'interès públic. Les autoritats federals i dels estats (*länder*) van acordar unes directrius administratives comunes i van dur a terme diversos processos de negociació per acabar amb les incoherències en les interpretacions i els procediments regionals. També a Àustria s'han corregit algunes vaguetats en els criteris legals amb la celebració de reunions periòdiques entre els representants federals i provincials i les sentències del Tribunal Administratiu.

A Hongria, l'augment de l'índex de naturalització des del 1990 s'explica en part per les reformes constitucionals que van mantenir sota control els poders discrecionals del Ministeri de l'Interior en assumptes relacionats amb la nacionalitat. El Ministeri ha d'assegurar que les decisions del president en matèria de naturalització siguin favorables quan els sol·licitants compleixin els requisits legals.

Documentació

Els tràmits administratius es poden adaptar per tenir en compte la situació del país d'origen i reduir la documentació exigida. Per exemple, l'obtenció de documents del país d'origen pot ser un procés complicat i amb un cost prohibitiu, que exigeixi diversos viatges i tràmits de traducció i certificació de la documentació per part de funcionaris consulars. En alguns casos, per exemple, per als immigrants de determinats països o els apàtrides, els problemes de seguretat poden fer que sigui impossible complir els requisits. La flexibilitat i la claredat pel que fa a les exempcions han aconseguit evitar que es demanin els mateixos documents des de diferents instàncies i que els problemes de comunicació entre organismes retardin els procediments, ja que això fa que caduquin els documents expedits, que tenen un període de validesa limitat, abans que s'hagi pres una decisió.

Si resulta impossible obtenir algun dels documents exigits, la Direcció d'Immigració de Finlàndia accepta una declaració del sol·licitant, sempre que sigui fiable i coherent. Aquesta flexibilitat amb la documentació exigida i la presa de decisions a nivells més baixos ha permès l'inici immediat dels tràmits i la presa de decisions en qüestió de mesos. Quan es necessiten aclariments, la durada mitjana del procediment s'ha reduït de tres anys (el 2003) a dos (el 2009).

www.migri.fi/download.asp?id=kansalaisuus%5Fhakemuksesta%5Feng%2C+kansalaisuus%5Fhakemuksesta%5Feng;1080;{A73BFF7B-BDFC-481E-8B45-90C365CBA821

Als Països Baixos, els problemes que poden sorgir amb els documents exigits, sobretot amb les actes de naixement i matrimoni, es resolen des d'un principi, quan els immigrants s'empadronen per primera vegada als municipis. En molts casos, per sol·licitar la nacionalitat, n'hi ha prou amb el passaport i el permís de residència.

El Servei de Control de la Nacionalitat (NCS) aplega la Direcció de Nacionalitat del Ministeri de l'Interior del Regne Unit i una sèrie de consells municipals d'Anglaterra i Gal·les. Aquest Servei ha reduït els retards innecessaris en el procés de sol·licitud de la nacionalitat britànica. Amb un pagament previ d'unes taxes per cobrir despeses, molt inferiors als honoraris dels advocats privats, els consells municipals comproven que les sol·licituds s'han emplenat correctament i que van acompanyades de la documentació exigida.

<http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/britishcitizenship/applying/checkingservice/#header1>

Terminis màxims per a la tramitació de les sol·licituds

La Convenció Europea sobre Nacionalitat estableix que els tràmits s'han de fer en un termini de temps raonable. En molts països s'han establert uns terminis màxims que serveixen com a referència per a la pràctica administrativa i com a garantia per

als sol·licitants. D'aquesta manera, les administracions poden dedicar més recursos humans i econòmics a d'altres qüestions: es pot avançar el treball acumulat, mantenir els sol·licitants informats sobre la situació de les seves sol·licituds i justificar per escrit qualsevol dictamen desfavorable.

Des del 2003, el comissari d'Informació irlandès ha exigint que el procediment de naturalització compleixi la Llei de llibertat d'informació i que en cas de dictamen desfavorable, s'expliquin sempre els motius.

www.foi.gov.ie

L'any 2006, el Consell Suec de Migració va adoptar unes directrius que imposaven un termini màxim de vuit mesos per al procediment de naturalització. Actualment, els temps d'espera per conèixer el dictamen estan, de mitjana, entre un i sis mesos. Àustria, Bèlgica i els Països Baixos han establert també una durada màxima d'un any per als procediments.

www.migrationsverket.se/english.jsp9english/estudier/estuduniv.jsp

Temps d'espera en cas d'antecedents penals

Als Estats els interessa identificar els sol·licitants amb antecedents penals en els procediments de naturalització. De fet, en molts casos, l'existència d'una condemna prèvia per un delicte greu justifica la denegació automàtica de la sol·licitud, sense tenir en compte el principi de la rehabilitació. La solució ha estat imposar un «temps d'espera» que permeti oferir una segona oportunitat als acusats de determinats delictes. Segons això, aquestes persones haurien de complir la seva condemna com qualsevol altre convicte però, una vegada transcorregut un cert temps i si es compleixen les condicions establertes, se'ls podria concedir la nacionalitat. Les facultats discrecionals de l'Administració es poden reduir amb l'aplicació de criteris legals objectius, transparents i sense ambigüitats, així com amb mètodes de càlcul vinculats a delictes i sentències específics.

A Suècia, els que demanen la naturalització i tenen antecedents penals poden veure satisfeta la seva petició després d'un temps d'espera prudencial. Aquest temps d'espera dependrà de la gravetat dels antecedents i de la sentència. Es comença a comptar des de la data del delicte o, si la condemna és llarga, des de la data de l'alliberament. Aquest període permet a les autoritats sospesar la conducta actual del sol·licitant. A Dinamarca, Finlàndia i Noruega s'han establert sistemes d'espera amb diferents graus.

www.migrationsverket.se/english.jsp9english/evisum/index.jsp

Condicions relatives a l'idioma i a la integració que animin i ajudin els sol·licitants

La majoria dels procediments de naturalització troben raonable que els immigrants de la primera generació, que per sol·licitar la nacionalitat han de tenir diversos anys de residència al país, hagin adquirit uns coneixements bàsics d'alguna de les llengües comunes de comunicació del país. Ara bé, abans de confirmar que es tracta d'un element incentivador per a la integració, caldria dur a terme una auditoria externa dels requisits establerts recentment en relació amb l'idioma, la integració o la ciutadania (cursos i exàmens) per inferir si són realment eficaços. Alguns Estats membres han adoptat aquestes condicions pensant que així instaran a la població immigrant amb residència de llarga durada que millorin el domini de l'idioma i el coneixement de les institucions públiques i del sistema polític. En canvi, altres països han eliminat o reduït al mínim aquestes condicions, perquè consideren que són elements que desincentiven la naturalització, que estan al servei d'altres objectius polítics i que afecten de manera desproporcionada alguns grups, com els que tenen menys estudis o un nivell socioeconòmic més baix.

En una primera fase, es poden establir condicions o proves relacionades amb l'idioma o la integració que permetin reduir les facultats discrecionals de l'Administració. La participació en cursos i la presentació de documents acreditatius o de certificats de superació d'exàmens són sistemes més fàcils d'homologar i comparar, més independents de les ingerències administratives i més eficients quan s'han de tramitar moltes sol·licituds. A més, el risc que es facin interpretacions arbitràries, incoherents o potencialment discriminatòries de la llei és menor que amb altres formes més personals o subjectives d'avaluació administrativa. D'aquesta manera es poden eliminar els criteris imprecisos o substituir-los per mètodes més clars d'avaluació que puguin ser analitzats i debatuts.

A Luxemburg, la Llei de 24 de juliol de 2001 va substituir el text de 1940 segons el qual els estrangers havien de «justificar una assimilació suficient» per la reformulació següent: «demostrar una integració suficient». S'han formalitzat les proves de llengua i els cursos cívics i s'han introduït una sèrie d'eines, com ara línies d'assistència telefònica, que faciliten l'accés dels ciutadans a aquesta informació.

Durant els debats de la reforma del Codi belga sobre la nacionalitat, l'any 2000, es va considerar que la prova d'integració que existia abans tenia poca aplicació pràctica en el cas de la naturalització. La policia local era la que havia d'investigar si el sol·licitant tenia o no «desitjos d'integrar-se» i això donava lloc a unes avaluacions molt subjectives i incoherents. Actualment, els immigrants demostren la seva voluntat d'integració amb el mateix acte de sol·licitar la naturalització i manifestar el seu desig d'adquirir la nacionalitat belga i respectar la seva Constitució, les seves lleis i el Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals.

Les proves de llengua no han estat mai un requisit legal en la legislació sueca sobre ciutadania i des de finals de la dècada dels setanta estan prohibides les avaluacions arbitràries. La idea d'introduir aquestes proves ha estat rebutjada en diverses ocasions pels problemes generals d'integració i justícia que planteja, així com per les discrepàncies existents entorn de la finalitat i les normes d'una avaluació d'aquest tipus.

En una segona fase es poden introduir l'estructura de la llengua o uns requisits de ciutadania que aconsegueixin augmentar o mantenir en el temps el nombre de sol·licituds presentades i assegurar un alt percentatge d'aprovat, fet que es traduiria en uns percentatges d'acceptació iguals o més elevats. Els procediments que tenen en compte el nombre de sol·licituds presentades, el percentatge d'aprovat i el percentatge d'acceptació poden ser més eficients i augmentar la credibilitat de les polítiques. Poden servir com a element de referència per saber si es manté l'interès, la inversió i les actituds positives entre els immigrants enfront de la naturalització com a via d'integració.

La probabilitat que els immigrants sol·licitin o segueixin sol·licitant en la mateixa proporció la naturalització és més alta quan s'ofereixen cursos preparatoris de qualitat certificada, amb prou flexibilitat per atendre les necessitats educatives i pràctiques dels sol·licitants. L'Estat pot garantir-ne la qualitat, bé sigui amb l'oferta de cursos o amb l'aprovació oficial de centres educatius i ONG amb certificació professional. L'Estat pot oferir també informació, bonificacions i deduccions fiscals perquè els serveis siguin gratuïts o tinguin un cost simbòlic. Els certificats professionals són, en alguns casos, més barats i més eficients, tant per als sol·licitants com per a les autoritats.

Es pot assolir també un elevat percentatge d'èxits amb procediments gratuïts i de fàcil accés i materials de preparació per a l'aprenentatge autodidacta, com ara manuals d'estudi i models d'examen. Per la seva banda, els responsables de dissenyar els exàmens o els cursos poden aplicar criteris establerts de mutu acord, com el Marc Comú Europeu (MCE) per a l'Aprenentatge de Llengües. La Divisió de Polítiques Lingüístiques del Consell d'Europa ha elaborat directrius, normes de referència i estudis de casos relacionats.

L'Observatori Europeu de la Ciutadania (EUCITAC) rep finançament del Fons Europeu per a la Integració. A més de subministrar informació sobre normes, lleis, polítiques i anàlisis en l'àmbit de la ciutadania, publicarà a través de la seva pàgina web les estadístiques oficials disponibles i actualitzades sobre l'adquisició i pèrdua de nacionalitat en els 27 Estats membres de la UE i països veïns. També ampliarà les estadístiques obtingudes en el projecte NATAC per identificar i comparar tendències en les dades nacionals.

A Hongria s'ha elaborat una llista de preguntes d'examen i un manual d'estudi per preparar un examen oral sobre coneixements polítics i històrics bàsics. Es pot aconseguir

un exemplar en paper d'aquest manual per un cost mínim i també es pot descarregar gratuïtament d'Internet. En països com Àustria, Dinamarca, Estònia, Letònia i el Regne Unit, l'Administració també ha distribuït manuals d'estudi.

www.bmbah.hu

Els que sol·licitin la naturalització a Portugal han de presentar documents que acreditin un coneixement bàsic de la llengua portuguesa, com per exemple un certificat d'examen. Qualsevol centre educatiu oficial portuguès pot emetre aquest certificat. Existeixen també models d'examen de llengua que són gratuïts i estan a la disposició de tothom.

www.acidi.gov.pt/modules.php?name=FAQ&myfaq=yes&id_cat=32&categories=

La Llei finlandesa sobre la integració d'immigrants i l'acollida de sol·licitants d'asil estipula que qualsevol immigrant que estigui a l'atur o que rebí prestacions socials té dret a un pla d'integració personal, que pot consistir en cursos d'idiomes, cursos multiculturals, introducció a la vida finlandesa i estudis professionals. Els sol·licitants de la naturalització poden demostrar el seu coneixement de l'idioma de diverses maneres, com, per exemple, amb un certificat d'estudis elementals.

www.suomi.fi/suomifi/english/subjects/migration/guidance_for_immigrants_and_integration

Quant als exàmens, es pot aconseguir un percentatge elevat d'aprovat si es fan les proves necessàries en la fase de disseny o mentre encara és un projecte pilot. Els marges d'error són inherents a qualsevol examen, per la qual cosa caldrà eliminar les preguntes difícils o incorrectes abans de fer-ne ús. En una etapa posterior, la revisió pública i la consegüent politització del tema faria molt més difícil i subjectiva qualsevol decisió d'elevat i justificar el nivell del que es considera bàsic o suficient.

També hi ha un cert marge per tenir en compte les circumstàncies personals dels immigrants. Els exàmens a gran escala, en molts casos informatitzats, poden subestimar les capacitats reals. Alguns països fan excepcions amb les persones més desfavorides i vulnerables, com els menors o els d'edat més avançada, els analfabets, els que no han completat l'ensenyament bàsic o les persones que tenen problemes de salut mental. Pot passar també que molta gent no tingui les capacitats necessàries per superar un examen d'aquesta mena, tot i que tinguin moltes ganes d'aprendre i obtenir la nacionalitat.

Als Països Baixos, les persones que sol·liciten la nacionalitat no han de passar l'examen de naturalització si han residit en el país durant vuit anys en edat d'escolarització obligatòria, s'han llicenciat en universitats dels Països Baixos o parlen neerlandès perquè procedeixen de Surinam i Bèlgica. Es fan també excepcions, almenys parcials, amb les persones amb

problemes mèdics, lingüístics o d'analfabetisme. Estònia exigeix també del requisit d'aprovar un examen de ciutadania a les persones amb restriccions en la seva capacitat legal activa i amb circumstàncies mèdiques d'extenuació. A Àustria s'apliquen exempcions als supervivents de l'Holocaust, als menors d'edat escolaritzats a primària, a persones d'edat avançada i a persones amb certs problemes mèdics.

Més enllà de les fronteres de la UE, a l'octubre de 2007, el Govern australià va eliminar el format d'entrevista subjectiva que es feia per al primer examen de ciutadania. El descens significatiu del nombre de sol·licituds i l'elevat percentatge de suspesos, especialment entre els immigrants per raons humanitàries, va dur el Govern, al gener de 2008, a fer una revisió de l'examen de ciutadania i una consulta pública.

L'Administració pública i les organitzacions d'immigrants van aprovar les recomanacions de la revisió, segons les quals l'objectiu de l'examen de ciutadania és determinar si una persona compleix els requisits legislatius. Aquests requisits no es compleixen per conèixer coses trivials sobre Austràlia, sinó per entendre el que vol dir ser un ciutadà, és a dir, el «Plec de compromisos» que els sol·licitants contreuen quan es fan australians. Les preguntes de l'examen i els materials d'estudi s'han de redactar en un anglès senzill i clar. El procés simplificat també tindrà en compte una sèrie d'avaluacions i exempcions en funció de les necessitats de les persones més desfavorides i vulnerables. A més, en totes les escoles del país s'introduirà el mateix programa d'educació per a la ciutadania.

www.citizenshiptestreview.gov.au

Quan els criteris d'eficiència demostren que els requisits exigits en relació amb la llengua o la ciutadania continuen animant la població immigrant a sol·licitar i obtenir la nacionalitat en el mateix percentatge, es pot introduir un indicador de la seva eficàcia. En l'etapa del disseny, es pot fer una enquesta longitudinal amb grups de control. Després, els resultats demostraran si el grup que ho va fer va aconseguir o no millores quantificables en els seus percentatges de participació (social, econòmica, política, etc.) i en les autoavaluacions del benestar i el sentiment de pertinença. Aquests resultats podran guiar els debats públics sobre el punt entre la ciutadania nacional i la integració a llarg termini.

Els requisits exigits pel que fa al coneixement de l'idioma o a la ciutadania per obtenir la naturalització han d'encoratjar les persones a sol·licitar la nacionalitat i ajudar-les a aconseguir-la. Quedarà demostrat que tot plegat és eficaç quan el fet de complir aquests requisits faci augmentar la participació en la vida social, econòmica i política i creï un sentiment de pertinença més elevat que abans.

En un informe publicat l'any 2007 per la *Citizenship Review* de Lord Goldsmith QC, del Regne Unit, es recomanava que es fes una avaluació longitudinal de l'impacte dels nous exàmens i els requisits per a la naturalització en la participació cívica dels immigrants. El 2005, la Comissió per a la Iguatlat Racial va publicar *Citizenship and Belonging: what is Britishness?* En aquest informe, es demanava a ciutadans britànics d'orígens molt diversos què entenien per identitat britànica.

www.justice.gov.uk/reviews/citizenship.htm

www.ethnos.co.uk/what_is_britishness_CRE.pdf

5.4 De l'adquisició de la nacionalitat a la ciutadania activa entre els nous i els ciutadans de sempre

Una política activa d'informació pública

Tots els ciutadans es beneficien de rebre informació sobre els avantatges de la ciutadania i les condicions i disposicions que han de complir per poder exercir-la. Els immigrants i la població en general demostren sovint que desconeixen el procés de naturalització i pensen que és fàcil de superar en països en què, en realitat, és força difícil, i viceversa. Moltes de les queixes de les persones que arriben a ONG perquè els ajudin a sol·licitar la nacionalitat denuncien que la informació que reben és insuficient. Les autoritats, per la seva banda, es queixen que reben sol·licituds intel·ligibles o incompletes i que això fa que se'ls acumuli la feina. Les falses percepcions que la població té de la política de naturalització i els seus objectius en un país d'immigració també condicionen el sentiment contrari als immigrants que pot afectar la formulació de polítiques.

Una estratègia de comunicació activa ajuda i anima els immigrants a sol·licitar la naturalització, a més d'informar l'opinió pública sobre els avantatges de la naturalització per al país d'immigració.

La campanya «Passt mir!», del comissari d'Integració de Berlín, va complir el seu principal objectiu des del primer any de funcionament, el 2006: augmentar la taxa de naturalització a Berlín per primera vegada en sis anys. El resultat principal de la campanya és un llibret amb un aspecte similar al del passaport alemany en el qual «famosos» berlinesos, com el campió de boxa Oktay Urkal, expliquen els avantatges de la naturalització per a la integració social i política, i també expliquen en què consisteixen els tràmits. Tot plegat es complementa amb una campanya de sensibilització pública que inclou debats en directe i publicitat en institucions públiques, escoles i mitjans de minories ètniques.

www.berlin.de/lb/intmig/passt_mir.html

Es poden crear webs amb autoavaluacions gratuïtes i la qualitat controlada per les autoritats o per ONG. Responent a preguntes senzilles, el candidat pot recórrer pas a pas la legislació i informar de si compleix els requisits, del que pot esperar i amb quines coses ha d'anar en compte durant el procés.

www.migri.fi/kansalaiseksi/eng/en-intro-2.html

www.allrights.be/index.php?option=com_wrapper&Itemid=494

Els Centres Nacionals de Suport als Immigrants (CNAI) de Portugal presenten serveis integrals que evolucionen constantment en resposta als canvis polítics i les necessitats

d'una població immigrant cada vegada més arrelada al país i dels seus ciutadans. De fet, un nombre cada vegada més gran de nacionals portuguesos ha començat a emprar aquest servei, que no es limita a atendre les persones amb una certa situació legal. Amb la nova Llei de nacionalitat de 2006, es va obrir una delegació de l'Oficina Central de Registre dintre d'aquests centres per tramitar les sol·licituds dels immigrants i els seus descendents nascuts a Portugal. A les Oficines d'Assistència Jurídica treballen advocats que presten un servei jurídic de qualitat basat en necessitats concretes.

www.oss.inti.acidi.gov.pt

Els canvis en les percepcions que tant nacionals com estrangers tenen de la nacionalitat poden formar part del control de la integració. A Estònia es va demostrar l'any 2000 que la població estrangera tenia un interès especial a obtenir la nacionalitat i la valorava sobretot per als seus fills, el seu cònjuge i els seus progenitors. El seguiment realitzat el 2005 va revelar que els creixents nivells de tolerància havien millorat l'opinió pública estoniana, i que un 54 % eren partidaris que s'apliqués un procediment simplificat per a l'adquisició de la nacionalitat als parlants de rus nascuts a Estònia.

www.meis.ee/eng/raamatukogu/?k=monitoring&a=&t=&y=&view=search

Cerimònies com a punts de trobada

Tradicionalment, l'acte de concessió de la nacionalitat ha estat un simple tràmit burocràtic, que implicava el lliurament d'uns documents que donaven fe de la nacionalitat. Amb la concessió pública de la nacionalitat, però, es poden unir diferents nivells d'identitat: local, regional, nacional i internacional. Encara que aquestes cerimònies solen proposar-se en debats sobre noves identitats nacionals, tenen lloc en espais municipals locals, fet que els aporta una diversitat de colors i uns significats més propers a la realitat quotidiana dels immigrants i de la població general. Es basen en les experiències de la història democràtica en els seus països i estableixen paral·lelismes amb altres cerimònies civils, com les que se celebren quan els joves adquireixen el dret a vot.

Aquestes cerimònies han d'aplegar representants de la ciutadania, la política i els mitjans de comunicació. La seva presència les converteix en una plataforma de sensibilització i, sobretot, per donar veu als nous ciutadans. Tots els que treballen per promoure la ciutadania activa i la diversitat haurien de considerar la utilització d'aquestes cerimònies com a punts de trobada per reclutar voluntaris o registrar nous votants.

Els juraments i les cerimònies públiques, encara poc freqüents a la Unió Europea, són un element dinàmic de les polítiques actuals de ciutadania. Els països amb una història de cerimònies públiques han recuperat la tradició (Noruega ho va fer després de 30 anys d'interrupció). D'altres han començat així des del principi i s'inspiren en models d'Amèrica del Nord per debatre i redissenyar les cerimònies. Actualment s'organitzen cerimònies d'aquesta mena a Estònia, França i el Regne Unit, en algunes províncies austríaques, als Països Baixos (Dia de la Naturalització, el 24 d'agost) i a Dinamarca (Parlament Nacional).

El principal problema que cal resoldre és l'existència d'algun requisit que impedeixi als sol·licitants que obtenen la naturalització participar o adquirir la ciutadania nacional. Els organitzadors també poden mirar d'augmentar els percentatges de participació, amb invitacions i activitats que arribin al públic, i amb una assignació adequada de recursos públics.

Les cerimònies de ciutadania són una plataforma per a la sensibilització i la ciutadania activa entre els nous i els antics ciutadans.

Des del 2006, les prefectures franceses tenen l'obligació d'organitzar «cerimònies de benvinguda a la ciutadania francesa» voluntàries per als immigrants que obtenen la ciutadania francesa. De fet, els documents es lliuren amb independència de la cerimònia. Aquest acte pretén ser un moviment tan solemne com festiu, en el qual participen funcionaris i polítics. Segons l'enquesta d'avaluació realitzada el 2008, gairebé totes les prefectures pensaven que les cerimònies estaven funcionant bé i que tenien una bona acollida entre el públic convidat.

<http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F15868.xhtml>

Al Regne Unit, el 2002, un procediment de consulta va donar pas a l'inici de la celebració de cerimònies de ciutadania per donar la benvinguda als nous ciutadans a l'espai cívic comú. Les autoritats locals tenen llibertat d'acció per decidir l'estil de les seves cerimònies, la utilització de símbols nacionals i locals, el jurament / la declaració davant la reina i la promesa de defensar els valors democràtics i les responsabilitats de la ciutadania. Des de l'1 de juny de 2007, a més, els nous ciutadans britànics de Gal·les també poden fer el jurament i la promesa en gal·lès. Des del febrer de 2004 fins a juliol de 2005, 77.900 persones han participat en cerimònies de ciutadania.

<http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/britishcitizenship/applying/ceremony/>

El Servei d'Immigració i Naturalització del Ministeri de Justícia neerlandès ha demanat a les autoritats municipals que centrin el seu discurs cerimonial en temes relacionats amb els drets fonamentals adquirits pels nous ciutadans, el dret de vot i de presentar-se a les eleccions de la Cambra Baixa, el Consell Provincial i el Parlament Europeu, i la possibilitat d'ocupar qualsevol càrrec públic, fins i tot ministres, jutges, ambaixadors o policies.

www.justitie.nl/onderwerpen#ref-justice

Si ens fixem en països extracomunitaris amb una llarga experiència en cerimònies d'aquesta mena, com els Estats Units, veiem que aquests actes han tingut una gran importància en el Projecte de democràcia per als nous americans, coordinat per la Coalició d'Illinois per als Drets dels Immigrants i els Refugiats. Del 2004 al 2006, 42.000 immigrants nous amb dret a vot van exercir el seu dret. Només l'any 2008, vint organitzacions que treballen en l'àrea de Chicago en van registrar uns 20.000 i van mobilitzar entorn de 50.000 votants per a les presidencials del novembre de 2008.

<http://icirr.org/en/nadp>

Projectes de ciutadania i educació per als nous ciutadans i els ciutadans de sempre

La ciutadania activa fa referència a les formes de participació dels ciutadans en la societat civil, la comunitat i la vida política a diferents nivells de gestió que contribueixen al capital social col·lectiu. Les regles que governen l'exercici de la ciutadania activa vénen definides per les normes polítiques contemporànies i l'estat de Dret: valors compartits com els drets humans, la democràcia i l'enteniment entre cultures.

En el marc de les organitzacions de ciutadania i voluntariat d'adults, els nous ciutadans i els ciutadans de sempre participen com a iguals en situacions concretes de la vida quotidiana que ajuden a conformar les futures polítiques sobre nacionalitat i els debats sobre identitat.

Les iniciatives de ciutadania activa i la seva inclusió en l'ensenyament obligatori promouen l'exercici dels drets i deures que es deriven de la nacionalitat; d'aquesta manera s'afavoreix un sentiment comú de pertinença en una societat diversa.

- **Les iniciatives de ciutadania activa i la seva inclusió en l'ensenyament obligatori promouen l'exercici dels drets i deures que es deriven de la nacionalitat; d'aquesta manera s'afavoreix un sentiment comú de pertinença en una societat diversa.**

El Centre Neerlandès per a la Participació Política és una organització independent no partidista que ha organitzat alguns cursos especials, reunions de debat, projectes de recerca i activitats en xarxa per promoure la participació política entre els ciutadans d'origen immigrant i augmentar la seva representació en els consells municipals i de districte.

www.publiek-politiek.nl/English

La Veu dels Nous Ciutadans és una organització sense finalitat de lucre que treballa des del 2003 per millorar la situació i augmentar la visibilitat dels ciutadans britànics naturalitzats i els ciutadans de la Commonwealth que tenen dret a vot. L'objectiu és permetre que participin com a iguals en el desenvolupament del Regne Unit. Les activitats inclouen grups temàtics d'immigrants, seminaris, gires de ciutadania i una ràdio de nous ciutadans. L'organització ha constatat un augment de l'orgull i l'autoestima entre els participants i una major participació en la comunitat local i en càrrecs públics com a directors d'escoles, regidors, i fins i tot diputats.

www.newcitizensvoice.com

La «Carta de Valors de la Ciutadania i la Integració», aprovada a Itàlia el 2006, estableix els valors i principis aplicables a tots els membres de la societat italiana. Abasta aspectes com la dignitat humana, els drets socials, la vida familiar, la laïcitat i la llibertat de culte i el compromís internacional d'Itàlia. Aquesta Carta i els primers 44 articles de la Constitució italiana es poden trobar a Internet en moltes de les llengües dels immigrants residents a Itàlia.

http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/14/0919_charter_of_values_of_citizenship_and_integration.pdf

L'Educació per a la Ciutadania en l'ensenyament obligatori es pot considerar el punt de partida per a la ciutadania activa en una societat diversa.

L'any 1999, l'Associació Internacional per a l'Avaluació dels Èxits Acadèmics va realitzar una enquesta sobre educació cívica a 90.000 estudiants de 14 anys a 28 països, entre ells Anglaterra, Suècia, Alemanya, Suïssa i la comunitat francòfona de Bèlgica. Les minories ètniques socialment desfavorides tenien més probabilitats d'aprendre coses noves amb l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania de l'ensenyament obligatori. Es va constatar el mateix grau de suport a valors cívics com el patriotisme, la confiança i la igualtat de gènere que entre els joves nadius del mateix origen social, i també es va constatar que els perceben més com a valors més universals que propis d'una cultura o una identitat concreta. Fins i tot van expressar nivells més alts de solidaritat, tolerància cap als immigrants i implicació en l'escola i en la política.

<http://nces.ed.gov/surveys/CivEd>

A Àustria, i particularment a Viena, s'imparteixen cursos d'ètica des del 1997, en part com a resposta a la creixent diversitat religiosa. El pla d'estudis ajuda els estudiants a adquirir els mateixos coneixements sobre drets humans, estudis religiosos comparatius i valors bàsics de la ciutadania. Una avaluació ha demostrat que han augmentat entre els estudiants els coneixements i el diàleg sobre diferents creences religioses i culturals. D'altra banda, el professorat ha acollit amb satisfacció aquesta proposta com a complement de l'educació religiosa i com una eina de comunicació que facilita el diàleg.

La Xarxa Europea d'Educació per a la Ciutadania, una iniciativa transnacional de l'Agència Federal Alemanya per a l'Educació Cívica, facilita la transferència de capacitats i la creació d'un nou àmbit europeu per a les iniciatives nacionals existents. Per mitjà de conferències, ha tractat de replantejar l'educació per a la ciutadania en les societats europees de migració.

[www.bpb.de/themen/NL4E3C,0,0,Networking_European_Citizenship_Education_\(NECE\).html](http://www.bpb.de/themen/NL4E3C,0,0,Networking_European_Citizenship_Education_(NECE).html)

Conclusions

1. Els immigrants que veuen el seu futur en un país determinat tenen interès a viure-hi amb igualtat de drets, deures i oportunitats de participació.
2. Els països receptors d'immigració tenen interès a garantir una integració socioeconòmica i política plena mitjançant el reconeixement de la ciutadania a tots els residents del seu territori.
3. Els índexs persistentment baixos d'adquisició de la nacionalitat podrien elevar-se si s'eliminessin alguns elements de la legislació que, tot i discretament, creen obstacles importants i són un element de dissuasió per als residents estrangers.
4. Els criteris per a la nacionalitat poden reflectir que els immigrants possiblement compliran els requisits i voldran convertir-se en ciutadans nacionals després d'uns quants anys de residència.
5. Amb la introducció del ius soli per als descendents de la primera generació, la llei pot contribuir a garantir els mateixos drets als nens nascuts en el país i una millor situació de partida per a la seva trajectòria educativa i professional.
6. Es pot avaluar l'efectivitat de la comprovació dels mitjans i del pagament de taxes per a la integració econòmica i les implicacions per a la governança democràtica.
7. Un dels avantatges de la tendència legal i democràtica a l'acceptació de la nacionalitat múltiple és que augmenta la taxa de naturalització en molts Estats membres de la UE. En aquests països, la decisió que pren un immigrant de naturalitzar-se no té conseqüències negatives per als seus llaços familiars, socials i econòmics.
8. A partir d'aquí, els estats poden interpretar i aplicar les seves polítiques facilitant els procediments que acullin els sol·licitants com a «futurs ciutadans».
9. Si es limiten les àmplies facultats discrecionals de l'Administració i s'implanten unes directrius i una supervisió adequades, augmenta el respecte de l'estat de Dret i l'eficiència dels procediments de naturalització.
10. Els requisits exigits pel que fa al coneixement de l'idioma o a la ciutadania per obtenir la naturalització han d'encoratjar les persones a sol·licitar la nacionalitat i ajudar-les a aconseguir-la. Quedarà demostrat que tot plegat és eficaç quan el fet de complir aquests requisits faci augmentar la participació en la vida social, econòmica i política i creï un sentiment de pertinença més elevat que abans.
11. Una estratègia de comunicació activa ajuda i anima els immigrants a sol·licitar la naturalització, a més d'informar l'opinió pública sobre els avantatges de la naturalització per al país d'immigració.

12. Les cerimònies de ciutadania són una plataforma per a la sensibilització i la ciutadania activa entre els nous i els antics ciutadans.
13. Les iniciatives de ciutadania activa i la seva inclusió en l'ensenyament obligatori promouen l'exercici dels drets i deures que es deriven de la nacionalitat; d'aquesta manera s'afavoreix un sentiment comú de pertinença en una societat diversa.

Capítol 6

Joves immigrants, educació i mercat de treball

La millora de la qualitat i l'eficàcia de l'educació i la formació, i la seva accessibilitat per als immigrants fan que sorgeixin més i millors oportunitats professionals. Això facilita la integració al mercat laboral dels immigrants i contribueix a la cohesió social.

Els factors socioeconòmics i el coneixement de l'idioma són un factor determinant per a les oportunitats i els reptes amb què es troben els immigrants en les diferents etapes de la seva educació, des de la infància fins als primers anys de la vida adulta. D'altra banda, es poden adoptar mesures que desenvolupin les seves capacitats i les de les institucions generals responsables d'atendre les seves necessitats d'aprenentatge.

En aquest capítol es presenten estratègies per millorar el nivell de resultats acadèmics dels alumnes immigrants mitjançant la millora del sistema educatiu, el desenvolupament de les capacitats dels professors i directors, i la participació activa dels immigrants joves i dels seus pares.

Aquest capítol es basa en el principi bàsic comú núm. 5, segons el qual «els sistemes d'educació i formació dels Estats membres tenen un paper important en la integració dels nous immigrants joves i el continuen tenint en la segona i tercera generació, sobretot pel que fa a l'aprenentatge de l'idioma».

6.1. Millora del sistema educatiu

El fet d'obtenir un pitjor rendiment escolar en la primera i la segona generació pot anar lligat a les competències lingüístiques de les famílies, a les seves condicions de migració i d'adaptació o a d'altres factors. Amb el temps, però, això canvia, i el sistema educatiu també és important. Sol existir una correlació entre els resultats acadèmics dels nens immigrants i la seva posició socioeconòmica, encara que això no explica del tot la seva situació de desavantatge. De fet, pot passar que els seus resultats acadèmics siguin pitjors (o millors) que els d'altres nens amb una posició socioeconòmica similar.

Les diferents etapes del sistema educatiu presenten als alumnes immigrants diferents oportunitats i obstacles. Els obstacles que no s'eliminen en les etapes inicials es poden complicar més endavant, en altres etapes de la vida, mentre que les oportunitats que s'aprofiten aviat es poden traduir en noves i millors oportunitats acadèmiques i laborals en el futur.

El pes dels factors de desavantatge en les diferents etapes i els diferents sistemes educatius determina la combinació més adequada de respostes polítiques. Els estudis fets demostren que, en alguns països o punts del sistema educatiu, els resultats dels alumnes depenen sobretot de la seva posició socioeconòmica. En aquests casos, la política formulada serà més eficaç si preveu mesures generals dirigides a un grup ampli de destinataris que abasti alumnes immigrants i nadius. Aquest grup pot incloure els alumnes amb mals resultats

acadèmics, alumnes que segueixen itineraris específics o que es troben en determinats punts de transició, o alumnes de famílies amb situacions socioeconòmiques baixes.

Els estudis també indiquen que el rendiment escolar dels alumnes depèn sobretot de les seves competències lingüístiques i del fet de tenir o no un origen immigrant. En aquests països i punts del sistema escolar, la política formulada serà més eficaç si preveu mesures específiques adreçades a determinades categories d'immigrants i els seus descendents. El grup de destinataris pot estar format per immigrants nous, per alumnes de la segona i la tercera generació o per alumnes de famílies que no parlen l'idioma del país d'acollida. Per tant, per millorar els resultats acadèmics es poden adoptar mesures tant específiques com generals en el marc del sistema educatiu segons els estudis elaborats.

El 2008, la DG Educació i Cultura de la Comissió Europea va iniciar un debat a la UE sobre aquestes qüestions amb el *Libro Verde – Inmigración y movilidad: retos y oportunidades de los sistemas educativos de la UE*

També es poden consultar d'altres anàlisis i exemples de bones pràctiques a l'estudi que acompanya el mencionat Llibre verd: *Education and the Integration of Migrants*

www.efms.uni-bamberg.de/pdf/NESEducationIntegrationMigrants.pdf

Integrating Immigrant Children into Schools in Europe, elaborat per la xarxa d'informació Eurydice de la DG Educació i Cultura:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

What Works in Migrant Education? A Review of Evidence and Policy Options, elaborat per a la Revisió Temàtica de l'OCDE sobre l'educació dels immigrants:

[http://www.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP\(2009\)1&doclanguage=en](http://www.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP(2009)1&doclanguage=en)

Where Immigrant Students Succeed: A Comparative Review of Performance and Engagement in PISA 2003, elaborat per l'OCDE:

www.oecd.org/dataoecd/2/38/36664934.pdf

¿Quina funció es reserva als responsables de la formulació de polítiques en matèria d'educació, integració i altres esferes de la política?

La millora dels resultats acadèmics de la primera i la segona generació és un objectiu de moltes administracions públiques i nivells de governança. La majoria dels factors de desavantatge amb què es troben els alumnes immigrants en el sistema educatiu i durant la transició al mercat de treball pertanyen a l'àmbit d'aplicació de les polítiques d'educació.

Els ministeris d'Educació són els que decideixen inicialment entre uns objectius generals o uns d'específics. Més endavant, poden facilitar la coordinació horitzontal i els projectes interdepartamentals amb altres ministeris, com els competents en matèria d'integració. Els programes dirigits específicament als joves pels ministeris d'Immigració o Integració es poden basar en els coneixements especialitzats, els principis i les normes establerts en les polítiques d'educació. Altres ministeris poden col·laborar en aspectes concrets: els de l'Habitatge i Urbanisme, en matèria de segregació escolar; els de Família i Assumptes Socials, pel que fa a l'educació preescolar, o els de Treball i Igualtat d'Oportunitats, en l'àmbit dels programes d'inserció laboral. Els òrgans de coordinació vertical també són importants per establir aliances operatives que contribueixin a l'assoliment d'aquests objectius polítics al nivell de gestió adequat. També es poden utilitzar per establir aliances estratègiques; per exemple, iniciatives locals que atreguin l'interès i l'atenció de les parts interessades o de les fonts de finançament al més alt nivell.

La regulació de les condicions socials generals a través de les polítiques d'immigració, habitatge, assumptes socials o ocupació, entre d'altres, pot augmentar o reduir l'eficàcia de les polítiques educatives.

Accés de tots a l'educació primària i secundària

La majoria dels Estats membres amplien el dret de tots els infants a l'educació primària i secundària amb independència de la seva situació legal o temps de residència. Aquest dret es recull en la Declaració Universal dels Drets Humans de les Nacions Unides i la seva Convenció sobre els Drets dels Infants. Són pocs els països que no tenen salvaguardes per obligar als centres a escolaritzar els nens en situació irregular o que portin residint un curt període de temps en el país (o tinguin previst de fer-ho). En aquest sentit, es poden revisar, per exemple, les disposicions d'acollida dels sol·licitants d'asil per garantir una correcta avaluació de les seves necessitats i l'escolarització dels seus fills com més aviat millor des de la seva arribada al país o quan presentin la corresponent petició d'asil.

La possible segregació en l'àmbit escolar és, en part, resultat de la segregació en l'habitatge. Pot passar que els immigrants amb un nivell socioeconòmic més baix no es puguin permetre viure en barris amb bones escoles (o siguin víctimes de discriminació) o que les famílies autòctones deixin els barris amb més població immigrant (el que es coneix com a «fugida dels blancs»). Alguns alumnes aconsegueixen accedir a centres de qualitat de fora del seu barri gràcies als programes de «lliure elecció de centre escolar» que donen als progenitors més llibertat d'elecció. Ara bé, molts d'aquests programes per escollir centre no afavoreixen les famílies d'origen immigrant o amb una posició socioeconòmica més baixa. Les famílies natives s'acullen més sovint a aquesta llibertat d'elecció i abandonen els centres amb una elevada proporció d'immigrants. L'OCDE ha recomanat que els programes de «lliure elecció de centre» apliquin mecanismes simples (sortejos) per minimitzar el desavantatge dels immigrants.

Una estratègia per trencar el vincle entre la concentració d'immigrants i el mal rendiment escolar és centrar els esforços per millorar la qualitat de les instal·lacions i l'ensenyament en els centres amb una elevada proporció d'immigrants.

A Suïssa s'ha posat en marxa el projecte *Qualitat en les escoles multiètniques* (QUIMS) per augmentar la qualitat de l'ensenyament i expedir un certificat de qualitat en els centres amb un 40 % o més d'alumnes d'origen immigrant, en un intent d'atreure més alumnes nadius de Suïssa i més alumnes de classe mitjana. Aquestes escoles reben més recursos i ajuda professional en àmbits específics com ara l'aprenentatge de l'idioma, l'avaluació de les necessitats de suport continuat i l'adopció d'un model d'escola integradora i no discriminatòria.

www.quims.ch

Una altra estratègia consisteix a combinar escoles amb un alumnat bàsicament natiu amb les que tenen predomini d'immigrants. Per exemple, algunes escoles amb predomini d'alumnat natiu ofereixen incentius econòmics per atreure immigrants. La creació d'una estreta aliança curricular i extracurricular entre escoles properes amb una alta proporció de nadius o d'immigrants també pot tenir avantatges.

Una idea és evitar la segregació escolar, tant dels immigrants com dels nadius, d'acord amb el que es descriu en el Model d'Integració de Copenhaguen de 2006. Els centres amb predomini d'immigrants poden aplicar una sèrie d'estratègies amb ajudes socials per atreure famílies d'origen danès, mentre que els que tenen un predomini d'alumnes danesos podrien contractar experts en integració i traductors per atreure famílies immigrants. Cal recordar que prop del 15 % de la diferència entre els resultats acadèmics de l'alumnat immigrant i el natiu s'explica per la concentració d'immigrants i el nivell formatiu dels pares.

www.kk.dk

Eliminació dels prejudicis en la selecció i l'agrupament del sistema educatiu

La concentració d'immigrants també pot ser conseqüència dels prejudicis del sistema educatiu. És habitual agrupar i avaluar els alumnes en funció de la seva capacitat (els més bons, els menys bons). Ara bé, en el cas dels nens amb una posició socioeconòmica més baixa o d'origen immigrant, els estudis indiquen que és més probable que siguin assignats a un itinerari menys exigent que d'altres infants amb una puntuació similar en les proves estandarditzades. Els possibles biaixos que ho expliquen són les recomanacions subjectives dels professors, l'elecció de certs itineraris quan són molt joves, la multitud de centres diferents i el possible error de diagnòstic dels alumnes de col·lectius immigrants o minories ètniques com a alumnes amb «necessitats especials».

Recentment s'han posat en pràctica reformes educatives en molts Estats membres de la UE. Per exemple, es pot retardar l'elecció de l'itinerari, perquè els alumnes tinguin prou temps per superar les desigualtats inicials. També es poden combinar diferents tipus d'escoles en una sola, perquè els alumnes de la mateixa edat es beneficiïn d'un pla d'estudis exigent i d'alta qualitat. D'aquesta manera, les avaluacions es podran basar en criteris més objectius, reduint-se la influència dels estereotips i les falses percepcions. Es poden formar especialistes en l'avaluació d'alumnes amb «necessitats especials», que sàpiguen reconèixer les dificultats amb l'idioma, les conductes culturalment diferents i els estereotips negatius en els immigrants. A més, es pot implantar el concepte de «nivell avançat» (el que es coneix en anglès com a *top class primary school*) perquè els infants de primària prou motivats facin un any més en aquest nivell i puguin aprovar l'examen d'accés a un itinerari educatiu de més prestigi. Encara és massa d'hora per saber si amb aquestes prometedores iniciatives s'aconseguiran avaluacions més precises i itineraris educatius més adequats.

Els immigrants solen obtenir més bons resultats en els sistemes educatius amb menys tipus d'escoles, una selecció més tardana dels alumnes per al seu agrupament en funció de la seva capacitat i uns mitjans objectius d'avaluació que tinguin en compte els casos amb necessitats especials.

Millors avaluacions de l'aprenentatge dels immigrants en els seus països d'origen

Els centres educatius han d'avaluar amb exactitud el nivell d'escolarització dels immigrants nous assolit en els seus països d'origen. Aquestes avaluacions es poden fer des de l'escola, cas per cas. Ara bé, els centres no tenen prou competències ni recursos per comparar el grau d'escolarització i l'equivalència entre el sistema educatiu d'origen i el seu. A més, si l'avaluació no es fa, en la totalitat o en part, en la llengua materna de l'estudiant, és probable que se li assigni una classe per sota del seu grup d'edat, amb el consegüent efecte negatiu per al seu desenvolupament educatiu i social. A més, hi ha el risc que l'absència de criteris uniformes es tradueixi en incoherències d'aplicació. Si no es fan controls de la distribució de l'alumnat, es poden passar per alt els casos d'estudiants en nivells o graus inadequats i les deficiències en el suport per a alumnes nous.

Les autoritats han d'establir criteris uniformes aplicables a partir d'informació actualitzada disponible sobre el país d'origen per a l'avaluació de l'aprenentatge previ. Al mateix temps, es poden utilitzar instruments per avaluar el domini de l'idioma en què s'imparteix l'ensenyament amb la finalitat de dissenyar programes adequats de reforç. Les mesures introduïdes recentment per a l'avaluació de l'aprenentatge previ en alguns països amb freqüència no s'apliquen adequadament pel desconeixement que en tenen els immigrants i les mateixes administracions que les ofereixen.

A Bèlgica es permet que els que demanen asil o els refugiats que no puguin presentar la documentació exigida per al reconeixement de titulacions o certificats estrangers d'escolarització primària o secundària facin una declaració formal.

A França, l'avaluació del nivell escolar i de les competències lingüístiques es fa en el moment de l'arribada i se n'encarrega un servei especialitzat del Ministeri d'Educació Nacional en un idioma que l'alumne entengui.

En països com Bèlgica, Hongria, Luxemburg, Malta, Portugal i Romania, les avaluacions dels resultats acadèmics previs obtinguts en altres països per a la integració dels alumnes en l'ensenyament obligatori a temps complet es basen en criteris externs.

Els alumnes nous, sobretot els que no parlen l'idioma del país, tenen al seu abast programes d'orientació per superar les barreres inicials vinculades a la interrupció de la formació i a les condicions d'adaptació de les seves famílies. L'objectiu és ajudar-los a fer la transició sense problemes i al més de pressa possible. Es tracta de programes intensius, que sovint duren només uns mesos i es basen en el pla d'estudis del país d'acollida i en el seu sistema educatiu. De fet, el Consell d'Europa recomana a les autoritats educatives que sospesin la possibilitat d'impartir part de les classes als nous en la seva llengua materna, si més no en una primera etapa d'orientació escolar. D'aquesta manera, s'evita que quedin enrere pel que fa als seus companys de classe nadius i se'ls permet adquirir les competències lingüístiques i d'aprenentatge necessàries per continuar els estudis en l'idioma del país d'acollida.

L'aplicació d'unes normes estrictes i unificades per a l'avaluació de l'aprenentatge previ i els programes d'orientació faciliten la integració dels alumnes nous al nivell adequat del sistema educatiu.

El programa Punt de Partida, del Gateway Refugee Project, a Bolton, Regne Unit, ofereix als alumnes nous que no parlen anglès un curs d'introducció al sistema educatiu britànic. De mitjana, els nous passen sis setmanes en aquest «punt de partida», i l'objectiu és oferir-los un entorn segur. Millorar l'autoestima, les capacitats de comunicació i les competències facilitarà la seva integració en el sistema escolar general.

www.refugee-action.org.uk/ourwork/projects/Gateway.aspx

Reforç sistemàtic i continuat segons les necessitats dels alumnes immigrants

El coneixement de l'idioma de l'ensenyament és un factor crític per al rendiment escolar de l'alumne immigrant i avui dia aquest tema constitueix una gran prioritat per als responsables de la formulació de polítiques. Superat el període d'adaptació inicial, el finançament disponible per oferir un reforç sistemàtic continuat se sol limitar als anomenats *alumnes vulnerables*. Els estudis de l'impacte de l'experiència migratòria sobre el resultat escolar

indiquen que un dels principals obstacles per a un aprenentatge eficaç de la llengua és que no es disposa de reforç a tots els nivells escolars. Cal oferir mesures de reforç addicionals a alumnes de diferents edats i cal anar més enllà de l'aspecte lingüístic, ja que també els immigrants que parlen el mateix idioma s'han de poder beneficiar de les ajudes que els permetin posar-se al dia en els continguts.

Els mètodes, la qualitat i el grau d'implantació d'aquest suport addicional difereixen considerablement entre els Estats membres de la UE i, de vegades, dins un mateix país. Algunes escoles opten pel «model integrat»: una vegada que s'assigna als nous alumnes al curs adequat i completen el programa d'orientació, se'ls integra directament en el sistema d'educació general. La immersió lingüística en la classe ordinària es complementa amb un reforç de llengua sistemàtic dintre o fora de l'horari escolar. En aquest últim cas, s'ofereixen «programes de reforç»: se'ls treu de les aules i se'ls fan unes quantes classes. Altres escoles opten pel «model diferenciat»: després de l'orientació, es col·loca els nous alumnes en aules d'acollida, aules diferents depenent de les seves necessitats específiques. No passen a la classe general fins que no obtenen un cert domini lingüístic. L'objectiu últim de tots dos models és, teòricament, l'educació integrada per facilitar la creació de llaços socials i millorar el rendiment de tots els alumnes en les classes generals.

El suport continuat ajuda els alumnes immigrants a posar-se al dia de la manera més ràpida i temporal possible. Aquests cursos són millors quan hi ha unes normes de qualitat ben fixades i avaluades periòdicament per a l'aprenentatge d'una segona llengua i una col·laboració estreta dels professors per a l'aprenentatge integral de continguts.

La idoneïtat i estructuració de tots dos models encara s'han de continuar avaluant, el debat encara és viu. Per exemple, l'OCDE afirma que no és necessari que els nous immigrants dominin perfectament l'idioma de l'ensenyament per integrar-los en la classe general. El desenvolupament lingüístic i el cognitiu van alhora i això vol dir que aprendran més bé l'idioma en un entorn coherent, pràctic i interactiu.

D'aquí es dedueix que l'aprenentatge d'una segona llengua ha d'incloure continguts corresponents al temari del pla d'estudis general. Els programes de més èxit es caracteritzen per:

- unes normes i uns requisits estrictes per a l'aprenentatge d'una segona llengua;
- una estreta col·laboració entre els professors de les assignatures generals i els professors d'idiomes;
- la producció centralitzada de materials educatius;
- l'aplicació de mecanismes que permeten augmentar (i no reduir) el nombre d'hores d'ensenyament individualitzat per als participants nous;
- unes mesures que contrarestin qualsevol possible efecte estigmatitzador per als participants.

Els països amb programes de reforç lingüístic ben fixats i clarament definits aconsegueixen reduir les diferències en els resultats escolars dels alumnes immigrants i els nadius, o entre els alumnes immigrants de la primera i la segona generació.

L'alumnat immigrant a Suècia rep classes de suec com a segona llengua (SSL) fins que aconsegueixen parlar i escriure en suec sobre idees complexes. Els professors han d'estar habilitats per a l'ensenyament de segones llengües i seguir una programació explícita. Aquestes classes addicionals de llengua en un model integrat impliquen la mateixa càrrega lectiva i les mateixes exigències que les classes generals de suec i porten a la mateixa qualificació per a l'ensenyament de després de secundària.

www.sweden.gov.se/sb/d/2063

La Fundació Estoniana per a la Integració ofereix un programa d'immersió lingüística multilingüe sistemàtic per als immigrants nous, que s'inspira en programes similars del Canadà i Finlàndia. Els graduats aconsegueixen un major domini de la llengua que els companys que no fan la immersió i obtenen resultats similars en matemàtiques i ciències, a més de dominar la llengua materna. Aquests assoliments i els alts nivells de satisfacció dels pares s'han atribuït a la naturalesa voluntària del programa, a l'estreta cooperació entre els pares i els creadors del programa, i al suport continuat a l'ensenyament de la cultura i la llengua maternes.

<http://www.meis.ee>

Mecanismes per a l'assignació de recursos

Els recursos addicionals, a escala individual i escolar, es distribueixen en funció dels canvis registrats en la població, amb la finalitat de poder oferir l'ajuda adequada per a la transició dels nous immigrants al sistema educatiu i per al manteniment d'un entorn escolar que els ofereixi una bona acollida. El finançament suplementari no és tant un cost com una inversió per a una ciutat, regió o país en què hi ha una població d'alumnes que s'han de formar en una segona llengua. Les escoles no tan sols obtenen finançament, sinó que a més inverteixen en el desenvolupament de coneixements especialitzats en integració i en l'ensenyament d'una segona llengua, i això posteriorment podrà ser reconegut i intercanviat amb escoles que tinguin menys experiència a escala municipal, regional o nacional.

A fi d'identificar les escoles amb més necessitats, els responsables de la formulació de polítiques han de determinar el grup destinatari del mecanisme d'assignació de recursos (per exemple, alumnes nascuts a l'estranger, alumnes que no parlen l'idioma del país d'acollida, alumnes amb una posició socioeconòmica baixa, alumnes que resideixen en zones deprimides), la distribució de fons entre els diferents nivells d'educació (preescolar, primària o secundària) i el nivell de gestió per a la distribució d'aquests fons dins el sistema educatiu (municipal, regional, nacional).

Al Regne Unit, el Fons per al Rendiment Escolar de les Minories Ètniques (*Ethnic Minority Achievement Grant, EMAG*) concedeix ajudes addicionals segons les necessitats i depenent del nombre d'alumnes de minories ètniques amb mals resultats acadèmics arreu del país i d'alumnes que han d'estudiar en una segona llengua. Un estudi recent ha demostrat un canvi d'orientació del reforç lingüístic per als alumnes amb mals resultats acadèmics, en fixar-se uns objectius clars dirigits a reduir les diferències en el rendiment escolar i aconseguir la participació de les autoritats locals en l'aplicació d'estratègies de suport.

www.qca.org.uk/qca_7278.aspx

Les zones d'educació prioritària (ZEP), creades a França l'any 1981, tenen en compte criteris geogràfics i d'origen per a l'assignació de recursos públics a fi de promoure la igualtat d'oportunitats. Per exemple, un dels criteris utilitzats és la proporció de nens amb almenys un progenitor nascut a l'estranger.

www.educationprioritaire.education.fr/

Formació i selecció de professorat segons la diversitat de l'alumnat

Els experts en educació coincideixen que els professors són el factor més important dels sistemes educatius per millorar el rendiment escolar dels alumnes, sobretot els d'origen immigrant o en situacions desfavorides. Aquests grups, precisament, són els que menys probabilitat tenen de rebre un ensenyament de qualitat. Els estudis demostren que les estratègies generals de millora de la qualitat de l'ensenyament —reduir el nombre d'alumnes per classe i contractar professorat i tècnics de més qualitat— són les que millor funcionen per al rendiment escolar dels immigrants i dels alumnes desfavorits. Com més joves són els alumnes en el moment de beneficiar-se d'un ensenyament de qualitat, més se'n beneficia la seva trajectòria acadèmica general.

Les escoles amb diversitat d'alumnat que contracten professors i tècnics de qualitat poden posar en marxa iniciatives per atraure els candidats d'origen immigrant o pertanyents a minories. Algunes proves indiquen que això té uns efectes positius en els resultats dels alumnes immigrants, ja que els professors d'origen immigrant o pertanyents a minories solen tenir percepcions més positives, més expectatives i interaccionen més amb ells. Per ser un bon professor amb alumnes immigrants calen diferents aptituds: els antecedents són importants, però no són l'únic. L'augment del percentatge de professors d'origen immigrant és una mesura eficaç i infrautilitzada per millorar les competències interculturals d'una escola i establir llaços amb les comunitats locals.

Una mesura positiva que poden adoptar les escoles és facilitar el reconeixement de diplomes estrangers oferint, per exemple, cursos de reciclatge i organització de campanyes d'ajuda en cooperació amb les autoritats educatives i els centres de formació del professorat.

L'Agència de Formació i Desenvolupament Professional de les Escoles a Anglaterra i Gal·les mira d'atraure professors de minories visibles amb publicitat dirigida específicament per a ells, programes de tutoria, beques d'estudis i objectius de selecció concrets en els centres de formació del professorat.

www.tda.gov.uk/partners/recruiting/diversesociety.aspx?keywords=ethnic

Una estratègia específica per millorar la qualitat del professorat és demanar l'adquisició de certes capacitats bàsiques per fer classe a un alumnat caracteritzat per la diversitat, des del punt de vista cultural i lingüístic.

La contractació de professorat de més qualitat és un dels principals mitjans per millorar els resultats acadèmics, sobretot en el cas dels alumnes d'origen immigrant o en situacions desfavorides. L'augment del nombre de professors d'origen immigrant o amb formació específica en educació intercultural millora el rendiment escolar dels alumnes, les expectatives del professorat i la qualitat general de l'entorn d'aprenentatge.

Es produeix un aprenentatge lingüístic en totes les assignatures: literatura, matemàtiques, química... La classe requereix competències interculturals, capacitat de gestió de les diferències culturals a l'aula, capacitat per a la resolució de conflictes, capacitat de diagnòstic per diferenciar entre problemes amb l'idioma i deficiències en l'aprenentatge, i capacitat per crear instruments didàctics i estratègies d'aprenentatge. Els professors sense la preparació o formació adequada per fer classe a un alumnat d'aquesta mena poden tenir una percepció menys favorable o expectatives més baixes en relació amb els nens amb un origen racial, ètnic, religiós o social diferent, i això repercutirà negativament en els resultats acadèmics i l'autoestima.

Bèlgica, Finlàndia, els Països Baixos, Noruega, Portugal i el Regne Unit, per exemple, han establert les competències interculturals que els professors han d'haver adquirit al final de la seva formació, com ara el coneixement de la situació dels estudiants amb diferents orígens culturals, la percepció de l'alumnat i la capacitat per relacionar-se amb alumnat de diferents orígens culturals.

Els centres de formació de professorat i la formació continuada basada en incentius són fonamentals per dotar els professors actuals i futurs d'una sèrie d'eines de desenvolupament professional, com ara les directrius de bones pràctiques per al suport lingüístic i l'ensenyament dels alumnes que parlen una segona llengua. Les universitats i els centres d'excel·lència en formació intercultural i l'aprenentatge d'una segona llengua poden dissenyar plans d'estudis comuns d'alta qualitat, mòduls de formació i directrius d'aplicació per als educadors i els responsables de la formulació de polítiques. Aquesta mena de formació pot portar els professors, com a efecte secundari positiu, a prendre consciència que, tot i no fer-ho conscientment, abaixen el llistó amb alguns alumnes, i això comporta un canvi de conducta.

Un programa pilot britànic per a la millora dels resultats acadèmics dels alumnes bilingües en les escoles primàries va permetre l'elaboració de materials de desenvolupament professional i bones pràctiques per augmentar els coneixements especialitzats i la confiança dels mestres de primària. Es va convertir en una estratègia nacional l'any 2006, quan les avaluacions van demostrar que les escoles participants en el programa havien augmentat les expectatives dels alumnes, la participació a classe i el domini de l'anglès, fins al punt de superar a d'altres escoles similars que no van participar en el programa.

www.dcsf.gov.uk/research/data/uploadfiles/RR758.pdf

Prioritat de la implantació d'una educació intercultural

L'èxit d'una estratègia de millora de la qualitat dels professors i de les escoles basada en les competències interculturals està supeditat a la realització de determinats canvis en els centres. La possibilitat que un professor concret utilitzi les competències i els materials adquirits durant la seva formació depèn del grau de compromís de l'escola amb l'educació intercultural. Per exemple, els alumnes enquestats en centres de Catalunya, els Països Baixos i Suècia van declarar que calia donar més importància a l'educació intercultural, no tan sols a les aules, sinó també en les pràctiques.

Els directors de les escoles han de traslladar a la pràctica el discurs públic general sobre la importància de l'educació intercultural. Es poden preveure mòduls o assignatures sobre educació intercultural i ciutadania, la inclusió de representacions multiètniques en els materials d'ensenyament i la realització d'activitats extracurriculars que tinguin en compte la diversitat. En la Conferència europea sobre la participació activa dels joves de minories ètniques en la societat, organitzada pel Govern danès l'any 2006, es va proposar la creació de centres especialitzats per impartir formació relacionada amb la resolució de conflictes, les capacitats de comunicació i els programes de tutoria intercultural, que contribueixin a la capacitat dels joves i a la millora de les seves aspiracions i els seus assoliments.

La plena implantació de l'educació intercultural en el currículum, els materials educatius i les activitats extracurriculars sensibilitza els alumnes nadius i augmenta la confiança dels alumnes immigrants.

Des del 2004, l'assignatura Diversitat i Multiculturalisme és obligatòria i qualificable en les escoles britàniques per als alumnes d'entre 11 i 19 anys. Tracta qüestions relacionades amb una societat diversa, com ara les comunitats ètniques i religioses i les seves cultures, els nous fluxos de migració interna i externa, i les causes polítiques i econòmiques de migració en el país i a l'estranger.

<http://curriculum.qca.org.uk/index.aspx>

A la República Txeca es controla l'aplicació d'un enfocament multicultural en les escoles. Els inspectors comproven que el director de l'escola, els professors i els membres del personal apliquin les disposicions de la Directiva del Ministeri d'Educació, Joventut i Esports per eradicar el racisme, la xenofòbia i la intolerància a l'escola.

www.msmt.cz

6.2. Inversió en l'alumnat

Els responsables de la formulació de polítiques educatives tenen interès que tots els residents tinguin accés a l'ensenyament preescolar i infantil, i que aquesta etapa de l'ensenyament sigui més rigorosa. Els primers anys d'escolarització són molt importants per al desenvolupament infantil. Els infants que van a bons centres des de ben petits tenen més capacitat de raonament i solució de problemes; es mostren més col·laboradors i considerats amb els altres; tenen una millor autoestima i estan més preparats per fer el pas a l'escola primària. Els beneficis de l'educació infantil se segueixen notant durant l'educació primària i secundària, i faciliten la transició a l'ensenyament superior i al mercat de treball. Els centres de preescolar i les llars d'infants deixen, a més, temps als pares per participar més activament en la societat i el mercat de treball.

Estudis fets a escala internacional confirmen que la formació preescolar ajuda els nens de famílies socioeconòmicament desfavorides a continuar estudiant. Els nens de famílies que parlen una llengua estrangera tenen un contacte més ràpid i freqüent amb l'idioma de l'ensenyament, precisament a una edat en què són més receptius per a l'aprenentatge d'idiomes.

Entre les famílies de rendes baixes, un col·lectiu en què hi pot haver una elevada proporció d'immigrants, és menys probable que els seus fills vagin a llars d'infants i a centres de preescolar. És possible que tinguin dificultats per accedir a aquest nivell educatiu, per una qüestió de preu o de places. També pot passar que els progenitors immigrants i de rendes baixes no coneguin prou les possibilitats existents, no confiïn en desconeguts com a cuidadors i s'estimin més l'atenció informal a casa per altres membres de la família. En cas que inscrivin els fills a l'educació preescolar, és possible que topin amb una falta de diàleg, enteniment i empatia si al personal del centre li falta experiència intercultural i, sobretot, si no estan prou capacitats per a l'ensenyament de l'idioma del país d'acollida com a segona llengua. A més, molts centres de preescolar no poden avaluar adequadament les capacitats lingüístiques dels infants immigrants amb l'objectiu d'assegurar la seva participació en programes adequats d'aprenentatge i reforç de l'idioma (si n'hi ha).

Les llars d'infants i els centres de preescolar d'alta qualitat han de poder respondre a les necessitats de les famílies amb diversitat lingüística i desavantatges socioeconòmics. Les autoritats poden adoptar mesures eficaces per fer participar les famílies de rendes baixes, oferint-los ajuda econòmica especial o accés gratuït a aquesta escolarització. Es pot exigir als mestres de preescolar formació per a l'ensenyament d'una segona llengua, a més d'establir nous procediments de selecció que donin prioritat als mestres que dominin una segona llengua, als nascuts a l'estranger i als que tinguin la formació adequada. Per ser efectius, els seus mètodes i programes d'ensenyament s'han de poder comparar directament amb els utilitzats en els centres de primària. Els professionals de l'educació i els immigrants poden recórrer a estratègies socials per informar-se dels avantatges de l'educació infantil, d'una banda, i de les necessitats i expectatives específiques de les famílies, d'una altra.

Dinamarca, Finlàndia i Suècia han aconseguit una taxa de participació elevada dels immigrants en l'educació gràcies a l'estratègia d'integració per edats que combina diversos programes de formació en el mateix centre per a nens entre 1 i 6 anys.

En l'informe 2009 d'Eurydice *Early childhood education and care in Europe: tackling social and cultural inequalities* es recomana la creació d'un únic sistema amb centres per a tots els grups d'edat de 0 a 6 anys, en els quals el personal rebi formació d'alta qualitat sobre estratègies educatives i culturals, i col·labori activament amb els pares en situació desfavorida i d'orígens diversos:

<http://eacea.ec.europa.eu/about/eurydice/documents/098EN.pdf>

Ajudes i col·laboració amb els pares en situació desfavorida

Els pares tenen un pes importantíssim en l'educació dels seus fills en aspectes com el coneixement de l'idioma, l'ajuda amb els deures i l'aprenentatge, l'orientació sobre les trajectòries i expectatives professionals, i els models a seguir. Ara bé, els pares amb una posició socioeconòmica més baixa, sovint també els immigrants, solen participar menys en les activitats escolars. A partir d'estudis fets a escala internacional s'ha confirmat que els immigrants tenen grans esperances dipositades en l'educació dels seus fills, però han de superar moltes barreres: recursos econòmics limitats, baix coneixement «com a natiu» del sistema educatiu, sensació de no ser ben acollits en un entorn escolar desconegut, barreres de l'idioma i diferents expectatives culturals sobre el paper de la família en el procés educatiu. Les escoles poden facilitar la relació entre pares i fills adoptant estratègies no tan sols de desenvolupament de les competències dels pares, sinó també d'ajuda als nens, que es poden trobar en la situació d'haver de fer d'intèrprets o de mediadors entre els seus pares i els mestres.

Una iniciativa que funciona bé en aquest sentit és que el paquet amb la informació bàsica que es lliura als nouvinguts inclogui informació clara sobre el sistema educatiu del país i sobre les possibilitats en l'àmbit formatiu, a més de l'existència de serveis lingüístics, materials traduïts i intèrprets. Les escoles també poden organitzar programes d'orientació adreçats als pares immigrants sobre qüestions com l'empadronament, l'adaptació, la participació activa i l'accés a informació sobre les alternatives futures del sistema educatiu. Aquest suport pot abastar des de l'ajuda administrativa —per exemple, per traduir la informació sobre el sistema educatiu lliurada a progenitors i alumnes, o l'accés a intèrprets i a personal especialitzat per atendre les necessitats dels alumnes immigrants i les seves famílies— fins a la concertació de reunions específiques amb les famílies immigrants i el suport psicosocial. També es poden fer visites a domicili, que donen molt bons resultats per aconseguir la implicació de les famílies desfavorides.

Les estratègies actives d'ajuda social adreçades als pares d'origen immigrant i en situació desfavorida, així com els programes voluntaris d'educació continuada per a adults, es tradueixen en un menor absentisme i en millors resultats acadèmics, i augmenten la participació dels pares en els actes i les activitats escolars.

A Irlanda, a través de la pàgina web del Departament d'Educació i Ciència, es pot accedir a informació sobre el sistema educatiu en sis llengües. L'Agència d'Acollida i Integració ha publicat també un document informatiu en les principals llengües de la població immigrant, adreçat als pares sol·licitants d'asil i refugiats, així com als menors no acompanyats.

www.education.ie / www.ria.gov.ie

Des del 1997, el projecte Ausbildungsorientierte Elternarbeit (AOE), a Frankfurt, ha impartit formació a seixanta «mediadors» d'escoles i organitzacions d'immigrants. S'han organitzat tallers d'orientació en disset llengües, amb 3.450 assistents només el 2006. Als tallers es parlava sobre el sistema alemany d'educació i formació, i sobre qüestions com la dislèxia, la hiperactivitat, els serveis d'orientació professional i el multilingüisme.

www.stadt-frankfurt.de/amka

A Suècia s'ha d'oferir servei d'interpretació sempre que sigui necessari a les reunions especials de presentació amb les famílies novingudes per explicar-los els seus drets i els valors bàsics relacionats amb l'educació preescolar i escolar. Els pares tenen dret també als serveis d'un intèrpret per mantenir dues vegades l'any l'entrevista de desenvolupament personal.

La iniciativa internacional Programa d'ensenyament a casa per a nens en edat preescolar (HIPPY) té com a finalitat conscienciar i capacitar els progenitors en situació desfavorida, entre ells els immigrants i els membres de minories ètniques, i posar a la seva disposició tutors de les seves mateixes comunitats. Les capacitats cognitives dels nens que participen en aquest programa han millorat considerablement en comparació amb d'altres nens, segons les avaluacions periòdiques que es fan en països com Alemanya i els Països Baixos.

www.hippy.org.il

Alguns països han experimentat amb programes voluntaris de formació contínua d'adults per veure si responen a les necessitats dels immigrants i ajuden a transformar l'escola en un centre de trobada entre natiu i immigrants. Diferenciant entre «escoles generals», «escoles comunitàries» o «escoles ampliades», aquests programes miren de promoure la participació dels pares. La formació gratuïta oferta als pares perquè aprenguin l'idioma del país d'acollida i la seva llengua materna, així com d'altres serveis com la pràctica d'esports o l'accés a Internet, poden reforçar la seva confiança en l'escola, les expectatives i el suport per a la millora del rendiment escolar dels seus fills.

El projecte *Rucksack*, de l'Oficina de Treball Regional per al Desenvolupament dels Fills de Famílies Immigrants (RAA), d'Essen, combina l'aprenentatge de l'idioma amb altres activitats educatives en els centres de preescolar i educació primària. Entre altres coses, s'ensenya les mares immigrants a dirigir grups locals d'altres mares immigrants perquè desenvolupin les seves competències i puguin contribuir a l'aprenentatge dels seus fills. L'avaluació qualitativa de la participació en el projecte demostra que s'han aconseguit canvis positius i estables en les relacions entre pares i professors.

www.essen.de/module/bildungsangebote/index.asp?version=integrationsatlas

El Projecte d'Educació de Mares i Fills informa els pares d'origen turc de Bèlgica, França, Alemanya, els Països Baixos i Suïssa sobre el sistema educatiu del país d'acollida, i els ajuda, sobretot a les dones, a aconseguir el que necessiten per participar en activitats socials i educatives d'àmbit local. La fundació no governamental AÇEV col·labora amb associacions locals d'immigrants i de dones, òrgans consultius representatius i associacions generals de la societat civil. AÇEV s'ocupa de la supervisió i formació dels formadors del país que imparteixen programes i cursos de suport tant en turc com en l'idioma del país d'acollida. Una avaluació acadèmica externa que va comparar les famílies que havien rebut formació d'AÇEV amb d'altres que no n'havien rebut va demostrar que el projecte havia millorat l'autoestima de les mares i el seu interès per l'escolarització. El projecte va rebre també una qualificació favorable pel que fa a l'eficàcia de la seva aplicació i divulgació.

www.acev.org/educationdetail.php?id=16&lang=en

A França es va emprendre al novembre de 2008 la nova iniciativa experimental «*Ouvrir l'école aux parents pour réussir l'intégration*». Es van obrir als pares 61 escoles primàries i secundàries per aconseguir una millor integració. L'avaluació està prevista per al 2009. L'objectiu d'aquesta iniciativa voluntària és familiaritzar els pares de fills de la primera o segona generació amb el sistema educatiu, els seus objectius i les seves activitats, de manera que puguin participar i ajudar els seus fills amb les tasques escolars. El programa ofereix, a més, cursos voluntaris de llengua.

www.education.gouv.fr/bo/2008/31/MENE0800648C.htm

Ensenyament de la llengua materna

La majoria dels països ofereixen alguna mena d'ajuda per a l'aprenentatge de la llengua i la cultura maternes, amb diferents nivells de compromís. Aquesta ajuda se sol basar en la «hipòtesi interdependent», que assegura que els alumnes immigrants no poden dominar una llengua nova si no aprenen formalment i pensen de manera crítica amb la llengua que han parlat primer i la que possiblement facin servir a casa. Els estudis fets des de l'OCDE sobre aquest tema no han aconseguit documentar un consens científic clar a favor o en contra d'aquesta hipòtesi, i això explica en part la possible confusió i politització del paper de l'ensenyament de la llengua materna.

El multilingüisme s'ha convertit en una prioritat per als països desenvolupats que aspiren a convertir-se en societats basades en el coneixement, innovadores i globalitzades. Quan els alumnes entren en el mercat de treball amb una segona llengua i amb domini de la llengua

materna, aquest capital humà genera beneficis econòmics i socioculturals quantificables per al país d'acollida, sobretot quan el coneixement de la llengua materna va acompanyat de coneixements i de creació de xarxes en els països d'origen.

L'ensenyament de la llengua materna pot ser el pilar fonamental de l'educació intercultural a l'escola i del seu pla d'estudis de llengües estrangeres. Els alumnes d'origen immigrant podrien conservar i desenvolupar aquest capital humà, per compartir-lo posteriorment amb alumnes que no tinguin un origen immigrant i que hi mostrin interès. Els alumnes nadius d'aquestes escoles tindran més i millors oportunitats per aprendre una llengua estrangera i adquirir capacitats interculturals que els permetin treballar i viure en una societat diversa i en d'altres països. Potser alguns centres no tindran prou recursos per oferir programes de formació bilingüe d'alta qualitat als diferents grups lingüístics del seu alumnat. No obstant això, hi ha una sèrie d'alternatives curriculars que tenen una bona qualitat/preu i que estan a l'abast de tots els alumnes interessats, tinguin o no origen immigrant. Es pot integrar un programa d'estudis divers en l'oferta de llengües estrangeres de les escoles primàries i secundàries, amb cursos temàtics avançats. Una altra possibilitat és incorporar a les classes ordinàries ajudants bilingües que facin classe de manera puntual. Aquesta aplicació concreta de les estratègies d'educació intercultural d'una escola pot millorar l'aprenentatge i les oportunitats de creació de llaços socials.

El coneixement de la llengua i la cultura del país d'origen contribueix al capital humà del país d'acollida, que els responsables de la formulació de polítiques poden maximitzar en funció dels objectius que es proposin per aconseguir una educació de talla mundial i la competitivitat en el mercat de treball.

El programa Diversitat lingüística en les escoles portugueses promou la competència intercultural i multilingüe, i combat la segregació amb la creació d'escoles pilot bilingües en el crioll parlat a Cap Verd i el xinès mandarí. A aquestes escoles hi poden accedir tant els immigrants que tenen aquestes llengües com a natives com alumnes d'origen portuguès.

www.iltec.pt/projectos/em_curso/turmas_bilingues.html

Les classes de llengua materna (i concretament el mestre que les imparteix) també poden ser importants per facilitar la relació entre família i escola. L'organització d'aquestes classes es pot emmarcar en una campanya activa d'ajuda social als pares per mobilitzar les famílies immigrants i els membres del grup social. Les escoles poden oferir els materials educatius i l'espai necessari, o subvencionar programes oferts fora de l'escola.

El Supplementary Schools Forum de Bristol, està constituït per 25 centres escolars de barri que imparteixen classes voluntàries de reforç sobre llengua i cultura nacionals, així com sobre assignatures generals com ara l'anglès. Una avaluació realitzada el 2005 va concloure que l'efecte positiu que aquestes escoles tenen en el rendiment escolar, l'autoestima i la identitat podria augmentar amb la creació d'una plataforma local de bones pràctiques.

El Fòrum ha promogut l'intercanvi i la col·laboració entre els grups ja establerts i altres nous, i amb les escoles generals de la localitat.

www.bristol.gov.uk/ccm/navigation/community-and-living/equality-and-diversity

A Suècia, els alumnes que fan educació obligatòria i el segon cicle de secundària tenen dret a rebre l'ensenyament en la seva llengua materna sempre que un dels progenitors o tutors (o tots dos) tinguin una llengua materna diferent del suec, aquesta llengua constitueixi la forma normal de comunicació per a l'estudiant, l'estudiant tingui ja un coneixement bàsic de la llengua i tingui interès per estudiar-la. Les classes s'imparteixen si hi ha almenys cinc alumnes i un mestre disponible i, per tant, s'ha convertit en pràctica habitual en les escoles amb una elevada proporció d'alumnes immigrants i en escoles independents amb un perfil lingüístic especial. Els estudis recents han demostrat que la impartició d'un curs en la llengua materna pot tenir un efecte positiu en les notes del nen i en el seu sentiment d'identitat i pertinença. Augmenta, a més, la implicació dels pares en l'escolarització, fins i tot quan es tenen en compte els seus nivells de renda i educació.

http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php

Models a seguir i tutors per als alumnes immigrants

Els tutors poden ser molt importants animant i aconsellant els joves per mitjà de la seva educació. Els professionals joves d'origen immigrant poden contribuir (de manera remunerada o voluntària) com a auxiliars per oferir un suport addicional als estudiants immigrants. D'aquesta manera s'ofereix no sols ajuda acadèmica, sinó també models positius a seguir, que poden ser particularment valuosos quan les comunitats ètniques estan dividides en dos grups diferenciats: la classe baixa i la nova elit de classe mitjana. Els tutors que ja han ascendit en l'escala social poden servir d'exemple i orientació per als alumnes que obtenen mals resultats acadèmics.

Els tutors augmenten la confiança dels alumnes immigrants i mostren models a seguir entre els immigrants que han ascendit en l'escala social.

L'Institut per al Desenvolupament Multicultural (FORUM) i l'Institut d'Ensenyament (Baak) de l'Organització Empresarial VNO-NCW faciliten el suport personal de joves d'origen immigrant amb un alt nivell de formació que estan finalitzant els seus estudis. El tutor assignat els ajuda a desenvolupar les seves competències personals i les seves qualitats de lideratge.

www.forum.nl/wereldstalent/organisaties.html

Ajuda extraescolar per millorar el rendiment escolar i facilitar la comunicació

Les activitats lúdiques, com els esports i els campaments d'estiu, poden facilitar la comunicació entre els infants d'origen immigrant i els nadius. Es pot demanar als pares

d'aquests nens que hi participin i, si és possible, que ajudin l'organització. Les activitats es poden organitzar també en col·laboració amb organitzacions d'immigrants.

Les activitats extraescolars faciliten la comunicació entre els alumnes immigrants i els nadius que participen en aquests programes, i entre les escoles organitzadores, els pares i les associacions d'immigrants.

La Fundació Jacobs, a Suïssa, finança l'organització de campaments d'estiu per als alumnes de famílies immigrants que estudien en una llengua que per a ells no és nativa. Es posen a prova diferents metodologies, com ara l'educació a través del teatre, i s'avaluen els resultats obtinguts pel grup de participants i el grup de control al llarg del temps, amb la finalitat de millorar els coneixements i donar a conèixer les estratègies que han tingut èxit.

www.jacobsfoundation.org

Des del 1991, a França, *l'École Ouverte* organitza en els centres d'ensenyament primaris i secundaris una gran oferta d'activitats culturals, lúdiques, lingüístiques i altres activitats educatives. Se sol fer els dimecres, els dissabtes i durant les vacances escolars d'estiu o hivern. El programa està obert a tots els alumnes que resideixin en zones urbanes problemàtiques i en entorns econòmics i culturals desfavorits, entre ells els alumnes immigrants nous. Les avaluacions qualitatives indiquen que el programa és una eina eficaç per prevenir conflictes en els barris i millorar la integració social, l'ambient a les escoles i les relacions entre els mestres, els pares i els grups locals.

<http://eduscol.education.fr/D0116/accueil.htm>

També a França, des del setembre de 2008, el Ministeri d'Educació Nacional ha creat un servei voluntari d'«orientació escolar» a primària i als quatre primers anys de secundària. Durant dues hores, els alumnes poden fer activitats extraescolars supervisades: ajuda amb els deures, classes de repàs o activitats esportives, culturals o artístiques.

www.education.gouv.fr/cid5677/accompagnement-educatif.html

6.3. Transició més fàcil cap a l'educació superior i el mercat laboral

A la UE es considera que l'educació terciària és una estratègia crucial per promoure la innovació, la productivitat i el creixement en una societat basada en el coneixement. La proporció d'immigrants joves que finalitzen l'educació terciària varia considerablement d'uns col·lectius a uns altres. Aquestes diferències solen sorgir amb joves que han hagut d'interrompre la formació (com passa en el cas de la majoria dels sol·licitants d'asil i refugiats) o que procedeixen de països on són menys les persones que tenen accés a l'educació i, per tant, no tenen la qualificació acadèmica necessària per accedir a l'educació superior. Les diferències reflecteixen, també, el valor que els pares atribueixen a l'educació superior.

L'Administració pública, les institucions educatives, les organitzacions de la societat civil, les fundacions i les empreses privades poden augmentar el nombre de beques i programes que s'ofereixen a joves capacitats d'origen immigrant (i als seus pares).

A França s'han posat en marxa diversos programes per promoure la diversitat en centres d'ensenyament superior de qualitat. L'Institut per a l'Estudi de les Ciències Polítiques, per exemple, ha admès centenars d'estudiants d'origen immigrant (dos terços amb el pare o la mare nascuts en l'estranger) a través d'un procediment de selecció especial. *El programa de formació Une grande école? Pourquoi pas moi?*, de tres anys de durada, creat per l'escola de negocis ESSEC, s'imparteix en trenta escoles d'alt nivell a més de 3.000 alumnes. En l'àmbit de l'enginyeria i la gestió de grans empreses franceses de telecomunicacions, s'ofereix un suport individualitzat similar a través de la iniciativa *Cercle Passeport Telecoms*.

www.sciences-po.fr / www.pourquoipasmoi.essec.fr / www.passeport-telecoms.com

Escolarització alternativa

Els joves que rebutgen les formes tradicionals d'escolarització necessiten una alternativa per desenvolupar les competències que els agradin o els semblin importants. L'educació organitzada en mòduls segons les necessitats té un caràcter més pràctic, es basa en l'ús de les tecnologies modernes i els atrau molt més. Per exemple, les anomenades «escoles de segona oportunitat» (*Second Chance Schools*) ofereixen noves oportunitats de formació a joves exclosos que no tenen les competències ni la qualificació necessàries per continuar en el sistema de la formació reglada ni per entrar en el mercat laboral.

Educació i formació professional

Part de l'Estratègia de Lisboa 2000-2010 per fer de la Unió Europea l'economia basada en el coneixement més dinàmica i competitiva del món consisteix a augmentar el nombre de joves que finalitza el segon cicle de l'educació secundària. Es considera que l'educació superior és l'itinerari més desitjable per adquirir les habilitats demandades per la societat de la informació. Ara bé, encara que es faci tot el possible per aconseguir que els joves immigrants adquireixin les competències necessàries per completar amb èxit l'educació secundària, l'educació i formació professional és una segona alternativa per a qui, tot i rebre suport, fracassi en el segon cicle de secundària i abandoni els estudis amb perspectives molt limitades.

Els immigrants estan infrarepresentats en l'educació i la formació superior, i acusen una taxa molt alta d'abandonament escolar. Això potser es deu al fet que no s'informa prou bé els immigrants sobre els cursos disponibles, o potser no se'ls dóna aquesta informació; també pot passar que els cursos estiguin mal adaptats als diferents antecedents educatius, culturals o lingüístics. És possible, també, que l'estructura dels cursos no ofereixi la flexibilitat necessària perquè els alumnes puguin conciliar-los amb els compromisos familiars i laborals.

En qualsevol cas, les intervencions dirigides a eliminar aquests obstacles encoratjaran els joves immigrants a seguir estudiant i en cas que hagin abandonat els estudis, a reprendre'ls.

La campanya del Ministeri d'Integració danès, amb el lema «Necessitem tots els joves», s'ha plantejat que més immigrants joves iniciïn i acabin la formació professional. Aquesta campanya inclou un grup de treball que ajuda els centres de formació professional a posar en marxa iniciatives per reduir els índexs d'abandonament escolar entre els immigrants i promoure les bones pràctiques.

www.brugforalleunge.dk/fileadmin/bruger_upload/Billeder/Publikationer/English_Summary_evaluation_BFAU_final-version.pdf

Per la seva banda, la iniciativa danesa «Una nova oportunitat per a tots» mira d'integrar els aturats de minories ètniques en el mercat laboral. Tots els joves que es beneficien d'ajudes econòmiques han de participar de manera obligatòria en programes de formació general o professional. Hi ha programes especials d'ajuda per als menors de 25 anys que no hagin completat un programa d'educació per a joves. Aquests programes els ofereixen també les qualificacions necessàries per completar la formació professional.

www.nychance.dk

El projecte PALMS va crear una xarxa de 250 experts i treballadors socials dels ajuntaments italians per establir itineraris d'integració i inserció en el mercat de treball per a menors no acompanyats, itineraris que els donessin dret a sol·licitar un permís de residència als 18 anys d'edat. Es van dissenyar itineraris individualitzats per a 260 menors no acompanyats: al final de la formació, 179 van aconseguir unes pràctiques; 157, una beca i 110, el lloc de treball que necessitaven.

www.comune.torino.it/stranieri-nomadi/min_stranieri/progetti/equal.htm

Els alumnes de la primera i segona generació es poden trobar en situació de greuge comparatiu pel que fa als estudiants nadius en obtenir la primera feina, a causa de la posició socioeconòmica de la seva família, la feblesa de les xarxes socials i un coneixement insuficient del mercat de treball. Tampoc es pot passar per alt l'existència de pràctiques discriminatòries en la contractació de personal.

Fomentar una entrada ràpida al mercat de treball

En els procediments de selecció de personal, les empreses solen donar més pes a l'experiència laboral de l'immigrant en el país d'acollida que a l'experiència laboral o educativa prèvia a l'estranger o als certificats de participació en cursos d'idiomes del país d'acollida. Els contractes que combinen oportunitats de treball i aprenentatge permeten adquirir una sèrie de capacitats professionals i lingüístiques, així com altres habilitats de comunicació que els ajuden a ser conscients del seu potencial i a valorar la seva feina. Es recomana fer

cursos d'idiomes i cursos orientats a la professió per assegurar que l'ensenyament lingüístic dels joves immigrants no és excessiu i ineficaç. Els programes de formació *in situ* també poden ser útils per a qui tingui experiència laboral/acadèmica a l'estranger i necessiti una certificació addicional.

L'augment de la participació dels joves immigrants en programes de pràctiques i altres programes de formació és una estratègia per combatre l'atur juvenil. A més de les mesures per la banda de l'oferta, es necessiten estratègies per incentivar la participació dels immigrants joves en els programes de formació professional. L'èxit dels programes de formació d'aprenents depèn de la qualitat de la col·laboració de les empreses que ofereixen els llocs. Les autoritats també poden oferir un servei de cerca de feina o d'accés a pràctiques, a més de certificar el nivell bàsic necessari de coneixement de llengua i les competències necessàries per ocupar aquests llocs. Poden intervenir també per garantir la qualitat i els resultats dels programes de formació d'aprenents realitzats en col·laboració amb escoles, organització de la societat civil i diferents tipus d'empreses. Les petites i mitjanes empreses (PIME) són un grup en què és especialment difícil entrar.

L'experiència laboral inicial que s'adquireix amb els programes de formació d'aprenents de qualitat garantida i amb els programes de treball en pràctiques és molt important per a la integració dels joves immigrants en el mercat laboral.

Austria i Alemanya van ser els primers països que van establir programes de formació d'aprenents per una durada considerable i que deriven en l'obtenció d'un diploma i d'un registre laboral personal. El projecte de recerca TIES va concloure que els immigrants turcs de la segona generació en aquests països estaven més ben preparats per entrar en el mercat laboral, es veien menys afectats per les pràctiques discriminatòries en la contractació de personal i sortien més ben parats pel que fa als resultats laborals que en d'altres països sense aquests sistemes de formació d'aprenents.

www.tiesproject.eu

La ciutat de Viena ha aconseguit augmentar el nombre d'aprenents d'origen immigrant gràcies a l'ús de fullets i anuncis multilingües en el seu web. Tots els aprenents reben informació sobre diversitat i completen un mòdul sobre educació intercultural. El programa Step2Work, als Països Baixos, ajuda els joves que abandonen els estudis sense cap especialització a integrar-se en el mercat de treball. Els assegura i els finança un contracte d'un any; passat aquest primer any, han de negociar amb l'empresa la renovació del contracte en condicions normals. Durant aquest any, el projecte ofereix als participants un curs de preparació i formació continuada. El projecte va complir el primer any els objectius proposats, ja que 102 dels 120 participants van aconseguir un contracte formal i es va establir un grup d'assessors en formació i un pla de formació contrastat.

www.nuon.com/nl/Images/Jaarverslag%20Step2Work_tcm164-66002.pdf

El projecte Xarxa de formació professional. Formació en empreses creades per immigrants, a Mannheim, tracta el problema dels joves immigrants que abandonen els estudis i no aconsegueixen trobar un programa de formació d'aprenents, i la limitada capacitat dels empresaris immigrants per oferir aquesta mena de programes. El projecte facilita la creació

de nous programes de formació d'aprenents en els sectors del comerç i la gastronomia, i ofereix formació complementària sobre competències interculturals i multilingüisme. Hi participen 120 empresaris immigrants i aquesta xifra creix a raó de 12-15 empreses per any. El 80 % dels participants van aconseguir un contracte indefinit en l'empresa on eren, mentre que la resta va trobar una altra feina o va optar per cursar estudis superiors.

Discriminació positiva

El sector públic i el privat poden adoptar codis de conducta per complir certs criteris en referència amb la diversitat en les pràctiques de selecció de personal. També es pot imposar l'obligació legal de promoure la igualtat i la diversitat en el sector públic i les empreses adjudicatàries de contractes públics o destinatàries de crèdits, fons o altres tipus de prestacions públiques. En el cas de les PIME, a les quals resulta especialment difícil accedir, les ajudes salarials directes de l'Administració o els avantatges fiscals han donat molt bons resultats per promoure la contractació de persones tradicionalment desfavorides en el mercat laboral (immigrants joves, aturats de llarga durada, discapacitats, etc.).

Amb el «Pla Rosetta», a Bèlgica, es concedeix una devolució de les cotitzacions a la seguretat social als empresaris que es comprometen a tenir almenys el 3 % de la plantilla formada per joves; i els fills d'immigrants reben doble ponderació.

<http://pdf.mutual-learning-employment.net/pdf/official-paper-belgium-jun01.pdf>

Adaptació de les polítiques a les necessitats dels joves immigrants

Les directrius europees sobre ocupació, que són prioritats comunes per a les polítiques nacionals d'ocupació, recomanen als Estats membres que implantin una sèrie de mesures per garantir que cap jove es vegi privat de formació o d'ocupació. Les estratègies s'adapten a les necessitats específiques de certs grups de joves immigrants amb mals resultats acadèmics.

Els responsables de la formulació de polítiques d'educació i integració han desenvolupat programes que ajuden els alumnes a preparar-se per al món laboral, aconseguir feina o fins i tot optar per l'autoocupació, amb una carrera professional segons les seves capacitats i aspiracions. Les activitats proposades als participants d'aquests programes van des de la millora de l'autoestima, l'adquisició d'habilitats «socials» en el mercat de treball, la creació de xarxes de suport professional o l'obtenció de certificacions fins al desenvolupament de places d'aprenents i llocs de treball. El seu objectiu és afavorir la integració socioeconòmica i augmentar la visibilitat de la contribució dels joves immigrants a la vida econòmica.

Molts immigrants joves sense feina ni estudis es beneficien d'activitats de capacitació que els proporcionen l'impuls, els recursos, la confiança i les capacitats que necessiten per canviar la seva situació. Els centres cívics també poden rebre recursos perquè els joves tinguin accés a informació, a Internet, a cursos d'idiomes i a formació sobre competències socials.

Aquests programes poden millorar les habilitats socials dels alumnes, que d'aquesta manera poden cercar una primera feina, augmentant les seves oportunitats d'aprenentatge informal per mitjà, per exemple, de centres de recursos, pràctiques, tutories i xarxes.

El projecte alemany *Jugendmigrationsdienste* (JMD) és un servei d'integració adreçat específicament a joves d'origen immigrant. Hi ha 360 JMD en total i la seva finalitat és millorar les oportunitats dels joves per integrar-se amb la llengua, l'escola i l'educació, i per fer el pas al món laboral, oferint-los assessorament personalitzat, sessions en grup, suport social i oportunitats d'establir contactes.

www.jmd-portal.de/_template.php?browser=ie

Creativitat per implicar els joves immigrants i les seves famílies

Els alumnes i les parts implicades escullen el projecte, no a la inversa. Aquests programes miren de treure el màxim profit del context local. Ajuden els alumnes immigrants a realitzar un diagnòstic de les oportunitats d'educació formal, no formal i d'ocupació del seu entorn. Les plataformes de diàleg amb organitzacions i comunitats d'immigrants, sobretot amb representants joves, poden servir per identificar barreres en el mercat de treball i idear estratègies per superar-les.

Els serveis d'orientació professional han de tenir en compte l'origen cultural. Es pot facilitar l'accés a la informació amb materials traduïts i webs, així com amb intèrprets o personal bilingüe. Es pot arribar als joves immigrants amb les tecnologies de comunicació, com ara webs interactius i mitjans electrònics. Hi ha un munt de possibilitats: des de les visites a domicili i les línies d'atenció telefònica fins a les fires d'ocupació, les campanyes de selecció de personal i la publicitat.

A Àustria l'associació per al desenvolupament *Join in*, en el marc d'EQUAL, va fer una gira pel Tirol oferint una campanya d'informació, minipràctiques, fires d'educació i ocupació, i tallers especials. Alguns destinataris van rebre formació per actuar com a tutors interculturals del projecte i es va demostrar que eren més eficaços en la selecció del personal que el personal austríac natiu. L'agència regional del mercat laboral va rebre directrius per revisar les dades sobre els seus usuaris i reflectir-ne l'«origen immigrant»; van reconsiderar l'eficàcia de les ofertes que rebien aquests grups i ara fan projectes més amplis d'ajuda social entre ells i fora de les zones urbanes.

www.join-in.at

El projecte Agenda X - Joves en una societat multicultural està dissenyat i dirigit per joves i per a joves. Entre les activitats que apleguen joves nadius i de minories que intenten accedir al mercat de treball, destaca especialment el curs orientat a l'ocupació Jobb X. Diversos centenars de joves de 15 a 26 anys han participat en aquesta iniciativa i els que aconsegueixen trobar feina immediatament després del programa són un 80 %, un percentatge significativament més elevat que l'obtingut pels que fan cursos normals organitzats pel Servei Noruec d'Ocupació i Benestar Social. Les raons de l'avantatge comparatiu de *Jobb X* són la seva orientació a competències reals, als punts forts de les persones i a una ràtio més alta de mestres i alumnes.

<http://www.agendax.no/informaton-in-english.aspx>

Les tecnologies de la informació i comunicació (TIC) s'apliquen arreu d'Europa en iniciatives a petita escala per a la formació de joves immigrants. L'objectiu és oferir-los oportunitats per a un aprenentatge intercultural i personalitzat, per aprendre a llegir i escriure, i per adquirir capacitats lingüístiques, especialitzades, digitals i de comunicació que els obrin portes en l'ocupació. Les característiques dinàmiques i multimèdia de les TIC són un reclam per als joves i els impliquen en un entorn d'aprenentatge més interactiu i adaptat a les seves necessitats específiques. Per exemple, els alumnes poden rebre formació sense tenir dificultats amb l'idioma, perquè es fan servir icones o traduccions a la llengua materna. L'accés a un ordinador i l'adquisició d'unes habilitats digitals bàsiques són dos requisits previs per aprofitar aquestes oportunitats.

El programa *Escolhas* (Opcions) a Portugal és una iniciativa ascendent que, des del 2001, ha finançat i ajudat 121 projectes. Es basa en els diagnòstics de les associacions locals sobre la manera de millorar els resultats educatius i professionals de joves de totes les edats en situació de risc que resideixen en barris desfavorits, sobretot fills d'immigrants. Des del 2006, 110 centres digitals d'inclusió (CID@ NET) locals han ofert a 27.000 usuaris accés gratuït a Internet per a la cerca d'ocupació i molt diverses activitats de suport. Per exemple, amb el programa Digital Literacy de Microsoft es va crear un programa de formació orientat a millorar la capacitat de trobar feina.

www.programaescolhas.pt

El projecte LIFT, a Hamburg, es va marcar com a objectiu l'adquisició i ampliació de les capacitats lingüístiques d'alumnes immigrants i les seves competències interculturals, a més d'oferir-los una formació avançada en els nous mitjans. Dirigit a joves desfavorits d'origen immigrant, d'entre 12 i 16 anys, LIFT va proporcionar un entorn d'aprenentatge electrònic amb accés a unitats i jocs didàctics a Internet.

Es poden trobar altres pràctiques en l'Informe de l'IPTS 2008 sobre les iniciatives de suport digital per i per a immigrants i minories ètniques en la UE-27.

<http://ipts.jrc.ec.europa.eu/publications/pub.cfm?id=1888>

Tutors i models a seguir

Els models a seguir demostren a altres joves com poden avançar a través de l'educació i en el mercat de treball. Els tutors no tan sols serveixen d'inspiració, sinó que, a més, formen i orienten els joves immigrants de manera personalitzada. Els programes poden aparellar alumnes en situació desfavorida i voluntaris (empleats o jubilats) d'una certa professió o formadors professionals amb el diploma corresponent. S'ha demostrat que els tutors amb antecedents similars solen ser especialment bons, bons seleccionadors de personal o bons directores de projecte per a aquests programes. Si s'ofereix un lloc de treball com a tutors als participants que millor han funcionat, aquests programes assoliran més fàcilment l'objectiu general d'ajudar els joves immigrants a seguir una trajectòria professional que respongui a les seves capacitats i a la seva experiència.

En el projecte «*Work-Up*», a Bèlgica, consultors d'origen immigrant ofereixen orientació individualitzada a joves com ells que no tenen feina. Fan de mediadors entre els que busquen feina i les agències d'ocupació públiques; identifiquen els problemes concrets als que s'enfronten aquestes persones i proposen millores en els serveis. Les associacions d'immigrants que participen en aquest projecte ofereixen assessorament i formació complementària que les agències públiques no proporcionen.

www.minderhedenforum.be/2pers/documents/Work-up_004.pdf

El projecte SprakuM, en el marc d'EQUAL, a Alemanya, va posar en marxa la qualificació de mediador lingüístic i cultural per oferir formació i permetre l'accés a aquestes professions a joves immigrants, refugiats i sol·licitants d'asil que desitgin actuar com a intermediaris per millorar els serveis bàsics i la situació sanitària i social dels immigrants més vulnerables.

<http://transkom.info/pdf/SprakuM%20Infoblatt.pdf>

Ampliació de les xarxes

Moltes persones troben feina per mitjà de coneguts. Els joves immigrants solen tenir xarxes menys desenvolupades que els nadius i això els situa en una situació de desavantatge. L'Administració, la societat civil, els centres acadèmics i les empreses privades contribueixen a crear aquestes xarxes. Per exemple, les empreses que operen en sectors econòmics en què és habitual contractar el personal a través de xarxes informals poden oferir programes *in situ* adreçats a col·lectius concrets. National Talent Pools, per exemple, ofereix una plataforma per connectar les persones que busquen feina amb les empreses i les oportunitats de voluntariat, per millorar els currículums d'aquests joves.

«De la banqueta al camp de joc» és un projecte creat per un dels clubs de futbol més importants de Dinamarca, el Brøndby IF, en col·laboració amb el municipi de Brøndby i el Ministeri d'Integració. El seu objectiu és que se signin contactes entre joves d'origen immigrant i la xarxa social del club, formada per unes 350 empreses patrocinadores. Més de 130 joves d'origen immigrant han rebut formació com a aprendents o han aconseguit feina fixa des del 2003.

<http://brondby.com/article.asp?aid=51211>

El voluntariat i la participació en xarxes juvenils poden millorar les competències dels joves immigrants, i desenvolupar les seves xarxes i la seva confiança. Es pot ajudar també els joves immigrants que estan en l'ensenyament secundari perquè facin feines temporals durant les vacances escolars o en el seu temps lliure, per adquirir una experiència laboral valuosa que els ajudarà a millorar el seu coneixement de l'idioma i a desenvolupar les seves capacitats socials i interpersonals.

El projecte neerlandès d'EQUAL «*Catch the Coach to Be*» tracta els problemes socials dels immigrants joves, animant-los a entrar en el món laboral. El projecte consisteix en el desenvolupament i l'execució de programes d'ensenyament i formació pràctica, el reforçament del caràcter multicultural del treball dels joves, l'ampliació del nombre d'ofertes de treball en pràctiques gràcies a l'establiment de contactes amb empreses, i el desenvolupament i la implantació d'un mètode d'aprenentatge multimèdia.

www.osa-amsterdam.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=135&Itemid=88

Prevençió de la discriminació indirecta per raó d'origen i condició social

Depenent de les circumstàncies locals, es pot produir una especial concentració d'immigrants joves en zones econòmiques deprimides en què és més probable que els residents ocupin habitatges de protecció oficial, estiguin a l'atur, tinguin un baix nivell formatiu, es vegin implicats en activitats delictives o tinguin problemes de salut mental, com ara depressió. En aquestes zones és improbable que hi hagi empreses en expansió i una bona xarxa de transport, i és possible que les oportunitats d'ocupació siguin escasses. Les oportunitats per als joves que creixen en zones socialment i econòmicament deprimides són molt més limitades. Les administracions locals han d'instar a les empreses emplaçades fora de les zones segregades i desfavorides a contractar joves residents i, si escau, a considerar la possibilitat de reservar-los un cert nombre de places d'aprenents.

El projecte suec *Lugna Gatan* (via fàcil) mira d'integrar els joves en perill d'exclusió social en zones deprimides d'algunes ciutats. Després de tres mesos de formació, els joves són contractats com a models a seguir per establir contacte amb altres joves de la seva zona. Diversos centenars de joves aturats han rebut ajuda per accedir a formació i ocupació i uns quants milers més han treballat com a voluntaris. La gran majoria dels que treballen o han treballat per al projecte tenen ara una ocupació a temps complet o estan estudiant.

www.bra.se/extra/measurepoint/?module_instance=4&name=020919974.pdf&url=/dynamaster/file_archive/050118/fa1a18c360e97265c5f6f9c2eea61910/020919974.pdf

El programa francès *Zones Franches Urbaines* (zones franques urbanes) mira de promoure l'activitat econòmica, reduir l'atur i facilitar la regeneració física i social en zones amb un índex elevat d'abandonament escolar mitjançant la creació d'incentius econòmics per a les empreses privades.

www.ville.gouv.fr

Conclusions

1. La regulació de les condicions socials generals a través de les polítiques d'immigració, habitatge, assumptes socials o ocupació, entre d'altres, pot augmentar o reduir l'eficàcia de les polítiques educatives.
2. Els immigrants solen obtenir més bons resultats en els sistemes educatius amb menys tipus d'escoles, una selecció més tardana dels alumnes per al seu agrupament en funció de la seva capacitat i uns mitjans objectius d'avaluació que tinguin en compte els casos amb necessitats especials.
3. L'aplicació d'unes normes estrictes i unificades per a l'avaluació de l'aprenentatge previ i els programes d'orientació faciliten la integració dels alumnes nous al sistema educatiu al nivell adequat.
4. El suport continu ajuda els alumnes immigrants a posar-se al dia de la manera més ràpida i temporal possible. Aquests cursos són millors quan hi ha unes normes de qualitat ben fixades i avaluades periòdicament per a l'aprenentatge d'una segona llengua i una col·laboració estreta dels mestres per a l'aprenentatge integral de continguts.
5. La contractació de professorat de més qualitat és un dels principals mitjans per millorar els resultats acadèmics, sobretot en el cas dels alumnes d'origen immigrant o en situacions desfavorides. L'augment del nombre de professors d'origen immigrant o amb formació específica en educació intercultural millora el rendiment escolar dels alumnes, les expectatives del professorat i la qualitat general de l'entorn d'aprenentatge.

6. La plena implantació de l'educació intercultural en el pla d'estudis, els materials educatius i les activitats extracurriculars sensibilitza els alumnes nadius i augmenta la confiança dels alumnes immigrants.
7. Les estratègies actives d'ajuda social adreçades als pares d'origen immigrant i en situació desfavorida, així com els programes voluntaris d'educació contínua per a adults, es tradueixen en un menor absentisme i en millors resultats acadèmics, i augmenten la participació dels pares en els actes i les activitats escolars.
8. El coneixement de la llengua i la cultura del país d'origen contribueix al capital humà del país d'acollida, que els responsables de la formulació de polítiques poden maximitzar en funció dels objectius que es proposin per aconseguir una educació de talla mundial i la competitivitat en el mercat de treball.
9. Els tutors augmenten la confiança dels alumnes immigrants i mostren models a seguir entre els immigrants que han ascendit en l'escala social.
10. Les activitats extraescolars faciliten la comunicació entre els alumnes immigrants i els nadius que participen en aquests programes, i entre les escoles organitzadores, els pares i les associacions d'immigrants.
11. L'experiència laboral inicial que s'adquireix amb els programes de formació d'aprenent de qualitat garantida i amb els programes de treball en pràctiques és molt important per a la integració dels joves immigrants en el mercat laboral.
12. Aquests programes poden millorar les habilitats socials dels alumnes, que d'aquesta manera poden cercar una primera feina, augmentant les seves oportunitats d'aprenentatge informal per mitjà, per exemple, de centres de recursos, pràctiques, tutories i xarxes.

Annex I

Principis bàsics comuns d'integració d'immigrants a la Unió Europea

1. La integració és un procés bidireccional i dinàmic d'ajustament per part dels immigrants i dels residents dels Estats membres.
2. La integració implica el respecte dels valors bàsics de la Unió Europea.
3. L'ocupació constitueix una part fonamental del procés d'integració i és essencial per a la participació dels immigrants, per a la contribució dels immigrants a la societat d'acollida i per a la visibilitat d'aquesta contribució.
4. El coneixement bàsic de l'idioma, de la història i de les institucions de la societat d'acollida és indispensable per a la integració, i els immigrants han d'adquirir aquest coneixement bàsic perquè la integració sigui un èxit.
5. L'educació és fonamental per preparar els immigrants i, sobretot, els seus fills, perquè se'n puguin sortir i ser més actius en la societat.
6. L'accés dels immigrants a les institucions i als béns i serveis, tant els públics com els privats, en les mateixes condicions que els ciutadans nacionals i sense discriminacions, és un requisit bàsic per a una millor integració.
7. La interacció habitual entre immigrants i ciutadans dels Estats membres és un mecanisme fonamental per a la integració. Els fòrums compartits, el diàleg intercultural, l'educació relativa als immigrants i a les seves cultures i unes condicions de vida estimulants en entorns urbans milloren la interacció entre els immigrants i els ciutadans dels Estats membres.
8. L'existència de diverses cultures i religions està garantida per la Carta dels Drets Fonamentals i ha d'estar protegida, tret que aquestes pràctiques entrin en conflicte amb altres drets europeus obligatoris o amb la legislació nacional.
9. La participació dels immigrants en el procés democràtic i en la formulació de les polítiques i mesures d'integració, sobretot a nivell local, és un element de suport per a la integració.
10. Les polítiques i mesures generals que inclouen la qüestió de la integració en les carteres de les polítiques, els nivells de govern i els serveis públics rellevants s'han de tenir en compte a l'hora d'elaborar i aplicar mesures públiques.
11. Cal establir uns objectius, indicadors i mecanismes d'avaluació clars per ajustar les polítiques, avaluar-ne els avenços en la integració i fer que l'intercanvi d'informació sigui més eficaç.

Annex II

Eina per a l'avaluació comparativa de la integració

Als annexos de la primera i la segona edició d'aquest Manual, es presentaven uns mètodes per traduir les polítiques en projectes i perquè els responsables de la formulació de polítiques traduïssin els resultats de les activitats dels professionals en noves iniciatives. En aquest annex es presenta una eina per als responsables de la formulació de polítiques i els professionals que estiguin oberts a propostes, una eina que els ha de permetre millorar de manera sistemàtica i continuada els mètodes de treball, les normes i la prestació dels serveis.

Qualsevol persona que consideri que té un paper en el procés d'integració —responsables de la formulació de polítiques, proveïdors de serveis, membres de la societat civil— pot participar en l'avaluació comparativa de la seva tasca a partir d'un mandat, uns objectius i unes activitats.

El mètode utilitzat és una anàlisi comparativa realitzada per i per a professionals. Per a l'èxit, els participants han d'estar disposats a aprendre. És fonamental. Durant el procés, els participants han d'identificar el següent:

- principals àrees de millora;
- normes professionals i legals internacionals pertinents;
- bones pràctiques que s'ajusten a aquestes normes i factors crítics de compliment;
- lliçons que es poden extrapolar i que donen lloc a ajustaments en les polítiques i pràctiques.

A continuació es descriu una eina que els agents d'integració poden fer servir per fer una avaluació comparativa que els permeti aprendre i millorar les seves polítiques i procediments. Els participants poden repassar la llista de control següent en cadascuna de les quatre etapes de l'avaluació comparativa i en els diferents passos:

1. Planificació

- **Assumpte:** La integració és un procés multidimensional: En quina àrea en concret se centra el vostre treball?
- **Definició del procés:** Les divergències en els conceptes o models d'integració poden complicar la cooperació i l'anàlisi comparativa. Com veu la seva organització la vostra tasca, pel que fa a la contribució al benestar a llarg termini i a la convergència dels beneficis socials per a tots els membres d'una societat diversa? Aconseguiu promoure la participació activa, l'adquisició de capacitats i competències, l'obertura institucional i el canvi cultural?
- **Identificació dels possibles participants:** Amb qui compartiu interessos d'aprenentatge? Col·laboraríeu amb organitzacions que fessin activitats similars en altres ciutats o països? Preferiríeu aprendre d'organitzacions que tinguessin un objectiu similar però que actuessin en sectors diferents?

- **Establiment de l'estructura per a l'anàlisi comparativa:** La Direcció de l'organització demostra la voluntat de fer anàlisis comparatives i hi destina prou recursos? Quina metodologia, quin protocol de participació i quin codi de conducta es fan servir entre els participants?

2. Recerca

- **Definició dels beneficiaris directes:** La diversitat d'Europa augmenta amb l'arribada d'immigrants, que també es caracteritzen per la diversitat. En una societat diversa, quins membres es beneficien directament de la vostra tasca d'integració: categories específiques d'immigrants, diferents generacions, la població en general, institucions públiques, etc.?
- **Identificació de les fonts d'informació autoritzades:** Com que la falta de dades nacionals i internacionals pot dificultar la comparabilitat, les persones que duen a terme l'avaluació poden ser l'únic i millor recurs. Quines fonts existeixen per obtenir dades desglossades i comparables sobre els vostres beneficiaris?
- **Recollida de dades i identificació dels impediments dels vostres beneficiaris:** En la vostra àrea de treball, quins problemes tenen els vostres beneficiaris directes com a principal causa de frustració per al seu benestar a llarg termini? Si no disposeu d'informació sobre la seva experiència, quins problemes solen veure i sentir els professionals?
- **Traducció dels problemes en àrees de millora:** Quins objectius clars i orientats a l'acció pot adoptar la vostra organització per eliminar aquests impediments i incorporar factors que facilitin la integració?
- **Identificació de polítiques:** Quins béns, serveis i polítiques estan aportant les organitzacions per tractar aquestes àrees de millora?

3. Anàlisi

- **Avaluacions d'impacte retrospectives i prospectives:** Com ha afectat a la vostra situació el treball que heu fet en aquestes àrees de millora? Quines alternatives podrien millorar el vostre impacte en el futur?
- **Establiment de normes:** Quines normes professionals o legals internacionals són directament aplicables al vostre àmbit de treball?
- **Recerca i estudi de bones pràctiques:** Quines pràctiques es poden trobar que compleixin millor els diferents criteris establerts en aquestes normes?
- **Recerca d'aquestes pràctiques i organitzacions:** Les tècniques van des del simple estudi de la informació pública a visites en grup, seminaris i mètodes més sofisticats

com ara revisions externes, intercanvis i col·laboracions per a l'aprenentatge de temes concrets. Com han utilitzat altres organitzacions aquestes pràctiques per dissenyar els seus procediments? Quins són els «passos següents» que caldria fer en la implantació? Quins factors expliquen el seu èxit?

4. Implementació

- **Millores en les polítiques i els procediments:** Adoptar mesures per tancar o reduir la diferència entre les pràctiques actuals i les bones pràctiques. Les vostres pràctiques, com podrien assolir aquests nivells, o fins i tot superar-los?
- **Establiment d'indicadors, objectius i elements de referència comuns:** Les vostres àrees de millora, com es podrien traduir en elements de referència i indicadors comuns per avaluar la contribució del vostre treball a la integració general?
- **Descripció, revisió i ajustament del procés d'anàlisi:** Com podria millorar aquest procés amb el temps per aconseguir avançar de manera continuada en els resultats en aquest àmbit o per abordar temes nous?

Annex III

Punts de contacte nacionals sobre integració

Àustria

Fons Austríac per a la Integració (Österreichischer Integrationsfonds)

Schlachthausgasse 30

1030 Viena, Àustria

Fax: +43 171 01 20 35 91

Bèlgica

Gabinet del Viceprimer Ministre, Ministre d'Ocupació i d'Igualtat d'Oportunitats
(Vice-Premier ministre, Ministre de l'Emploi et de l'Égalité des Chances/Vice Eerste
minister, minister van Werk en van Gelijke Kansen)

Kunstlaan 7 Avenue des Arts

1210 Brussel·les, Bèlgica

Fax +32 22202067

Centre per a la Igualtat d'Oportunitats i la Lluita contra el Racisme (Centre pour l'égalité
des chances et la lutte contre le racisme / Centrum voor gelijkheid van kansen en voor
racismebestrijding)

Koningsstraat 138 Rue Royale

1000 Brussel·les, Bèlgica

Fax: +32 22 12 30 30

Bulgària

Ministeri de Treball i Política Social (Министерство на труда и социалната политика)

Direcció de Migració, Integració i Lliure Circulació de Persones

2, Triaditza Street

1051 Sofia, Bulgària

Fax: +359 2 987 39 80

Xipre

Ministeri de l'Interior (Υπουργείο Εσωτερικών) – Secció de Relacions Internacionals i amb
la UE

Demosthenis Severis Avenue

1453 Nicòsia, Xipre

Fax: +357 228 67 83 83

República Txeca

Ministeri de l'Interior de la República Txeca (Ministerstvo vnitra České republiky) – D

Departament de Política d'Asil i Migració

Nad Štolou 3, poštovní schránka 21,

170 34 Praga 7, República Txeca

Fax +420 974833512

Dinamarca

M Ministeri dels Refugiats, la Immigració i la Integració (Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration) - Divisió de la Política d'Integració
Holbergsgade 6
1057 Copenhaguen K, Dinamarca
Fax: +45 33 11 12 39

Estònia

Ministeri de Cultura (Kultuuriministeerium)
Suur-Karja 23
15076 Tallinn, Estònia
Fax +372 628 22 00

Finlàndia

Ministeri de l'Interior (Sisäasiainministeriö) - Departament de Migració, Unitat d'Integració
Vuorikatu 20 A
00023 Hèlsinki, PO BOX 26, Finlàndia
Fax +358 916 04 29 40

França

Ministeri de la Immigració, de la Integració, de la Identitat Nacional i del Desenvolupament Solidari (Ministère de l'Immigration, de l'Intégration, de l'Identité Nationale et du Développement Solidaire) - Departament de Recepció, Integració i Ciutadania
101, rue de Grenelle
75323 París Cedex 07, França
Fax: +33 172 71 68 25

Alemanya

Ministeri Federal de l'Interior (Bundesministerium des Innern)
Unitat MI2 Polítiques d'Integració
Alt-Moabit 101 D, 10559 Berlín, Alemanya
Fax: +49 301 86 81 29 26

Grècia

Ministeri de l'Interior, de la Descentralització i de l'Administració en Línia (Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης) – Direcció General de la Política de Migració i la Integració Social, Divisió d'Integració Social
2 Evangelistrias St., 105 63 Atenes, Grècia
Fax: +30 21 03 74 12 39

Hongria

Ministeri de Justícia i Aplicació de la Llei (Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium) –
Departament de Coordinació de Justícia i Afers d'Interior i de Migració
Kossuth Lajos ter 4, 1055 Budapest, Hongria
Fax: +36 14 41 35 99

Irlanda

Oficina del Ministre d'Integració
Dún Aímhírgin, 43-49 Mespil Road, Dublín 4, Irlanda
Fax: +353 16 47 31 19

Itàlia

Ministeri de l'Interior (Ministero dell'Interno) - Departament de Llibertats Civils i
Immigració - Direcció Central de les Polítiques d'Immigració i Asil
Palazzo Viminale, Via A. Depretis
00184 Roma, Itàlia
Fax: +39 0646549751

Ministeri de Treball, de Salut i de Polítiques Socials (Ministero del Lavoro, della Salute i
delle Politiche Sociali)
Direcció General d'Immigració, Via Fornovo 8
00192 Roma, Itàlia
Fax +39 06 36 75 47 69

Letònia

Ministeri de Justícia de la República de Letònia (Latvijas Republikas Tieslietu Ministrija)
Brīvības blvd. 36
1536 Riga, Letònia
Fax: +371 67 28 55 75 5

Lituània

Ministeri de Seguretat Social i Treball (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija) –
Departament d'Assumptes Internacionals
A. Vivulskio Str. 11, LT-03610 Vilnius, Lituània
Fax: +370 52 66 42 09

Luxemburg

Ministeri de Família i Integració (Ministère de la Famille et de l'Intégration)
Oficina Luxemburguesa d'Acollida i Integració (Office luxembourgeois de l'accueil et de
l'intégration- OLAI)
7-9, avenue Victor Hugo
1750 Luxemburg
Fax: +352 24 78 57 20

Malta

Ministeri de la Família i la Solidaritat Social (Ministeru għall-Familja u Solidarjeta' Soċjali)
Palazzo Ferreria, 310 Republic Street, Valletta CMR 02, Malta
Fax: +356 25 90 31 21

Països Baixos

Ministeri de l'Habitatge, l'Ordenació del Territori i el Medi Ambient (Ministerie van VROM)
Direcció General de l'Habitatge, les Comunitats i la Integració
Departament de la Ciutadania Cívica i la Integració
Rijnstraat 8, Postbus 30941
2500 GX L'Haia, Països Baixos
Fax: +31 703 39 06 18

Polònia

Ministeri de Treball i Política Social (Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej)
Departament d'Assistència Social i Integració
1/3/5 Nowogrodzka Str., 00-513 Varsòvia, Polònia
Fax: +48 226 61 11 40

Portugal

Presidència del Consell de Ministres (Presidência do Conselho de Ministres)
Rua Prof. Gomes Teixeira,
1399-022 Lisboa, Portugal
Fax: +351 213 92 78 60

Romania

Ministeri d'Administració i Interior (Ministerul Administrației și Internelor) –
Oficina Romanesa d'Immigració - Unitat d'Integració Social
24 A Tudor Gociu Street, Bucarest 4, Romania
Fax +40 214 50 04 79

Eslovàquia

Ministeri de Treball, Assumptes Socials i Família de la República Eslovaca
(Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR),
Departament de Migració i Integració dels Estrangers
Špitálska 4,
816 43 Bratislava, República de Eslovàquia
Fax: +421 220 46 16 23

Ministeri de l'Interior de la República Eslovaca (Ministerstvo vnútra SR)
Oficina de Migració
Pivonková 6, 812 72 Bratislava, República de Eslovàquia
Fax: +421 243 41 47 59

Eslovènia

Ministeri de l'Interior (Ministrstvo za notranje zadeve)

Direcció de Migració i Integració

Beethovnova 3

1000 Ljubljana, Eslovènia

Fax : +386 14 28 46 95

Espanya

Ministeri de Treball i Immigració

Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració

Direcció General d'Integració dels Immigrants

C/ José Abascal, 39, 1.ª planta

28003 Madrid, Espanya

Fax: +34 913 63 70 57

Suècia

Ministeri d'Integració i Igualtat de Gènere (Integrations-och jämställdhetsdepartementet)

Divisió d'Integració i Desenvolupament Urbà

103 33 Estocolm, Suècia

Fax: +46 84 05 35 78

Regne Unit

Agència Britànica de Fronteres - Política d'Immigració (UK Border Agency - Immigration Policy)

Whitgift Centre B Block, 9th Floor West Wing

15 Wellesley Road

CR9 4AR Croydon, Surrey

Fax: +44 20 86 04 68 94

Observadors

Noruega

Ministeri de Treball i Integració Social (Arbeids-og inkluderingsdepartementet)

Departament d'Integració i Diversitat

PO Box 8019 Dep.

0030 Oslo, Noruega

Fax +47 22 24 02 65

Vegeu els webs nacionals al web europeu sobre integració: <http://ec.europa.eu/ewsi/> (secció: Country info).

Annex IV

Principals fonts bibliogràfiques

Aquest document es basa en investigacions bibliogràfiques, articles publicats, documents de conclusions i presentacions escrites i orals en seminaris tècnics. Les principals fonts consultades i citades en aquest document són les següents:

«Acquisition and loss of nationality: policies and trends in 15 European Countries», projecte NATAC, www.aup.nl/do.php?a=show_visitor_book&isbn=9789053569498

Citizenship policies in the new Europe, projecte CPNEU, www.aup.nl/do.php?a=show_visitor_book&isbn=9789053569221&l=2

«Discriminación en la Unión Europea», Baròmetre especial 263, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_263_en.pdf

«Diversity Toolkit for factual programmes in public service television», Comissió Europea de Radiodifusió, Consell Suec ESF, Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/media-toolkit_diversity_en.pdf

«Education and the Integration of Migrants», Direcció General d'Educació i Cultura de la Comissió Europea, www.efms.uni-bamberg.de/pdf/NESEducationIntegrationMigrants.pdf

Conferència europea sobre la participació activa dels joves de minories ètniques en la societat, Copenhaguen, Dinamarca
www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/10CF2C4E-CFDC-49DA-9B73-8B86C82117AFAVeuropean_conference_web.pdf, www.nyidanmark.dk/resources.ashx/Resources/Publikationer/Konferencer/UK/issuepaper_youthevent.pdf

Documents de la campanya «Por la diversidad, contra la discriminación», 2007: Año Europeo de la Igualdad de Oportunidades para Todos, www.stop-discrimination.info/4895.0.html

«Good practice database: Compendium: Cultural Policies and Trends in Europe», www.culturalpolicies.net/web/intercultural-dialogue-database.php

«Handbook for local consultative bodies for foreign residents», Consell d'Europa, http://book.coe.int/EN/ficheouvrage.php?PAGEID=36&lang=EN&produit_aliasid=1750

«How to communicate: Strategic communication on migration and integration», Fundació Rei Balduí, www.kbs-frb.be/uploadedfiles/KBS-FRB/05_Pictures,_documents_and_external_sites/09_Publications/PUB_1624_How_to_Communicate.pdf

«Integrating Immigrant Children into Schools in Europe», Red Eurydice de informació sobre la educació en Europa, DG Educació i Cultura
http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/0_integral/045EN.pdf

Diàleg intercultural a Europa, Eurobaròmetre Flash 217, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_217_sum_en.pdf

INVOLVE - Integration of migrants through volunteering», Centre for European Volunteering, www.cev.be/data/File/INVOLVEreportEN.pdf

«Jobs for Immigrants (Vol. 2): Labour market integration in Belgium, France, the Netherlands, and Portugal», OCDE, www.oecd.org/els/migration/integration/jobs2

«Locating immigrant integration policy measures in the machinery of the European Commission», Migration Policy Group, www.migpolgroup.com/projects_detail.php?id=21

«Majority Populations' Attitudes towards Migrants and Minorities», Observatori Europeu del Racisme i la Xenofòbia, <http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Report-1.pdf>

«Media4Diversity -Taking the pulse of diversity in the media», Internews Europe, Media Diversity Institute, IFJ, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=nl&catId=423&newsId=512&furtherNews=yes>

«Migration and Integration -Europe's big challenge: What role do the media play?», [www.miramedia.nl/media/files/Reader_WorkingGroups\(1\).pdf](http://www.miramedia.nl/media/files/Reader_WorkingGroups(1).pdf)

«Migration and Public Perception», Oficina d'Assessors de Polítiques Europees de la Comissió Europea, http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/publications/docs/bepa_migration_final_09_10_006_en.pdf

«Moving Europe: EU research on migration and policy needs», Direcció General de Recerca de la Comissió Europea, ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/ssh/docs/ssh_research_migration_20090403_en.pdf

Overview of Digital Support Initiatives for/by Immigrants and Ethnic Minorities in the EU27, Informe de l'IPTS, <http://ipts.jrc.ec.europa.eu/publications/pub.cfm?id=1888>

«POLITIS: Building Europe with New Citizens? An Inquiry into the Civic Participation of Naturalised Citizens and Foreign Residents in 25 Countries», www.politis-europe.uni-oldenburg.de

«Racism and cultural diversity in European media: a review of research», Jessika ter Wal www.ekr.admin.ch/themen/00114/00120/00121/00122/index.html?lang=de&download=NHzLpZeg7t

«Racism, Xenophobia and the Media: Towards respect and understanding of all religions and cultures: conference report», Presidència austríaca de la Unió Europea i Observatori Europeu del Racisme i la Xenofòbia, http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/euromed_en.pdf

«Sharing Diversity: national approaches to intercultural dialogue in Europe», www.interculturaldialogue.eu/web/files/14/en/Sharing_Diversity_Final_Report.pdf

«The Rainbow Paper: Intercultural Dialogue: From Practice to Policy and Back», Platform for Intercultural Europe, www.eurocult.org/uploads/docs/886.pdf

«Thinking forward: Making the Media more Diverse and the Role of Change Agents», www.miramedia.nl/media/files/guide_for_change_agents.pdf

«TIES: The integration of the European second generation», www.tiesproject.eu

«What Works in Migrant Education? A Review of Evidence and Policy Options», Anàlisi temàtica de l'OCDE sobre l'educació dels Immigrants, [www.oecd.org/olis/2009doc.nsf/NEWRMSFREDAT/NT00000B0A/\\$FILE/JT03259280.PDF](http://www.oecd.org/olis/2009doc.nsf/NEWRMSFREDAT/NT00000B0A/$FILE/JT03259280.PDF)

«Where Immigrant Students Succeed: A Comparative Review of Performance and Engagement in PISA 2003», OCDE, www.oecd.org/dataoecd/2/38/36664934.pdf

«White Paper on Intercultural Dialogue: Living Together as Equals in Dignity», Consell d'Europa, www.coe.int/tAdg4/intercultural/default_en.asp

Comissió Europea

Manual sobre integració per a responsables de l'elaboració de polítiques i professionals.

Tercera edició, abril de 2010

Luxemburg: Oficina de Publicacions de la Unió Europea

2009 — 174 pp. — 17 x 24 cm

ISBN original: 978-92-79-13511-8

doi: 10.2758/15387

Traducció al català:

Secretaria per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya

www.gencat.cat/dasc/immigracio

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria per a la Immigració

Edició de la versió catalana:

Representació de la Comissió Europea a Barcelona – Juliol de 2010

Passeig de Gràcia, 90 – 08008 Barcelona

COMISSIÓ EUROPEA
Representació a Barcelona

ISBN: 978-92-79-16230-5

doi: 10.2758/56249

Com obtenir les publicacions de la Unió Europea

Publicacions gratuïtes:

- A través de la llibreria de la UE (<http://bookshop.europa.eu>)
- A les representacions o delegacions de la Comissió Europea. Per a la informació de contacte, visiteu el web <http://ec.europa.eu> o envieu un fax al +352 2929-42758.

Publicacions a la venda:

- A través de la llibreria de la UE (<http://bookshop.europa.eu>);
- Les subscripcions de pagament (Diari Oficial de la UE, Sentències del Tribunal de Justícia) a través dels distribuïdors comercials de l'Oficina de Publicacions de la Unió Europea (http://publications.europa.eu/others/agents/index_es.htm)